

6842

ՅԻՍՈՒՍԻ

ԿԵԱՆՔԸ

28 [Հրապարակ]

Բ-17

V. 8

220
660-ԵԿ

ԳԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս. ԴՊԻՐ
Կրօնական Թիֆլ. II առևտր. դպրոցի

ՅԻՍՈՒՍԻ

ԿԵԱՆԲԸ

ԿՐՕՆԻ ԴԸՍԸԳԻՐՔ

Ճիսակ. դպրոցների Ե. տարուայ
և

միջն. դպրոցների Դ. դասարանի համար

220

662-ԵԿ

ԳԻՆԸ 50 ԿՈՊ.

ԹԻՖԼԻՉ
Տպարան «ԷՊՕԽԱ» Մուղէյսկի պրէսու. № 8
1914

29.08.2013

2 NOV 2009

28[Հիստորիա]

Գ-17

Ա

ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս. ԿՊԻՐ

Կրօնական Թիվի. II առևտր. դպրոցի

ՅԻՍՈՒՍԻ

ԿԵԱՆԲ

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԵԳԻՐՔ

Ժխակ. դպրոցների Ն. տարուայ

և

Միջն. դպրոցների Դ. դասարանի համար

1004
1989

ԹԻՖԼԻՉ

Տպարան «ԷՊՕԽԱ» Մուգեյսկի պրեռու. Պ Ե

1914

Քամալեանց շնորհունակ
Սարգիս դպրին

Շորին Վեհափառութեան Դիւանը յունիսի 23-ի
№ 915 զրութեամբ յայտնում է, որ թոյլատրում
է տպագրել ձեր կազմած «ՅԻՍՈՒՍԻ ԿԵԱՆՔ» կրօնի
դասագիրքը:

Առաջնորդ թեմի՝ Մեսրոպ եպիսկոպոս

№ 1119

1 յուլիսի 1914 թ. Թիֆլիս.

Ազնուամեծար պարոն

ԱՂԵԲՍԱՆԴԻ

ՄԵԼԻԲ ԱԶԱՐԵԱՆՅԻՆ

խորին յարգանքով

նուիրում է

ՅՕՐԻՆՈՂԸ

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն

Մեր «Մարգարէներ» դասագրքի նախաբանում շեշտել էինք հետեւալը. «Որպէսզի կրօնի դասի միջոցով աշակերտները կարող լինեն Յիսուսի դէմքը ճիշտ ըմբռնել, անհրաժեշտ է, որ նրանք դեռ Յովհաննէս Մկրտչին չըհասած ծանօթանան Աստծու արքայութեան առաջին կարապետներին— մարգարէներին, նրանց գրածների ընտիր կտորները վերլուծութեան ենթարկելով դասարանում»:

Յիսուսի կեանքն ու գործունէութիւնը լրումն է բոլոր մարգարէութիւնների: Այդ հասկանալու համար հարկաւոր է որոշ հասունութիւն աշակերտների կողմից: Սովորաբար մեր դպրոցներում Նոր Ուխտը մանրամաս անցնում ու վերջացնում են Բ. դասարանում, բայց հազիւ թէ այդ դասարանի փոքրահասակ մանուկները կարող լինեն վերլուծել Յիսուսի արտայայտած մտքերը, ինչպէս հարկն է: Եթէ շատ շատերը դպրոցն աւարտում են առանց Յիսուսի վարդապետութեան ի մօտոյ ծանօթ լինելու, անշուշտ վերոյիշեալ հանգամանքի հետեւանքն է: Այդ մանկավարժական սխալն ուղղելու համար պիտի Նոր Ուխտը դասընթաց դարձնել աւելի չափահաս աշակերտների համար. ամենայարմարն է Դ. դասարանը, որի սաներն ընդհանուր առարկաներից բաւականաչափ պաշար ունենալով կարող կըլինեն Աւետարանից վերցրած նիւթը պատմական բարոյական կողմից լաւ վերլուծել և կարեւոր եզրակացութիւններ հանել: Յիսուսի կեանքի համար ամենալաւ դասագիրքը Նոր Կտակարանն է, բայց այժմեան հանգամանքներում աշակերտների ձեռք գրաբառ Աւետարան տալն անհնար է: Դժբաղ-

դաբար մինչև օրս էլ Ս. Էջմիածինը աշխարհաբառ թարգմանած Նոր Կտակարան չունի:

Ներս. դպրոցում (1903—07 ուս. տ.) պաշտօնավարելիս կազմել էինք կրօնի դասերի ամփոփումներ: Դրանք հիմ ծառայեցին կազմելու ներկայ աշխատութիւնը: Աւետարանիչների համապատում չենք հիւսել, այդ ձևը համարելով աշակերտների համար ապարդիւն: Մեր ցանկութիւնն էր դասարանում աշակերտներին պահել հետախուզող դերի մէջ, որ դասի նիւթին վերաբերող համանման գլուխներն ու տները գտնեն միւս աւետարանիչների մօտ ու վերլուծելով վիճաբանութեան առարկայ դարձնեն: Դասարանական այդպիսի աշխատանքը, մեր կարծիքով, ամենաուղիղ ճանապարհն է որոշ եզրակացութիւններ հանելու համար: Այդ ձևով ձեռ բերած բարոյական սկզբունքներն իբրեւ անկապտելի սեպհականութիւն պատանին իրա յիշողութեան մէջ հասցնում է մինչև խորին ծերութիւն:

Նիւթի վերլուծութիւնը դիւրացնելու համար ամեն մի գլուխ բաժանել ենք հատուածների: Հատուածի սկզբում չակերտների մէջ դրել ենք աւետարանչի խօսքերը աշխարհաբառի վերածած, ապա պատմական տեղեկութիւններն ու բացատրութիւնները շատ հակիրճ: Դւրաքանչիւր գլուխ վերջանում է ամփոփումով. համեմատութեան համար նշանակուած են միւս աւետարանիչների համանման բովանդակութիւն ունեցող գլխների ու տների թուահամարները:

1914 թ. փետրւար
Թիֆլիս:

Գամ. Ս. դպիր

1. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԸ—ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԳԱՐԷՆ

Ա. Աստծու արքայութիւն: Ապաշխարութիւն:

«Յիսուս Քրիստոսի, Աստծու որդու աւետարանի սկիզբն այս է, ինչպէս գրուած է մարգարէների ձեռով. «Ահա առաքում եմ իմ հրեշտակին քո առջեւից, որ նախապատրաստի ճանապարհները քո առջեւ. անապատում ձայն է լսում—պատրաստեցէք Տիրոջ ճանապարհները և ուղղեցէք նրա շաւիղները»: Ահա եկաւ Յովհաննէսը անապատ, յորդորում էր ապաշխարել, մեղքերը քաւել և մկրտուել: Նրա մօտ էին գնում համարեա ամբողջ Հրէաստան աշխարհը, Երուսաղէմի բոլոր բնակիչները. նրանից մկրտում էին Յորդանան գետում, առաջուց խոստովանելով իրանց գործած մեղքերը: Յովհաննէսի հագուստն էր ուղտի բրդից և մէջքի գօտին մաշկից, ուտելիքն էր մարտիկ և վայրի մեղր: Քարոզելիս ասում էր. «Ապաշխարեցէք, որովհետեւ մօտեցել է երկնքի արքայութիւնը»:

(Մարկ. Ա. 1—6. Մատթ. Գ. 2):

Հին մարգարէների ասութեամբ, Յնովան իբրեւ սուրբ, արդար և զթոտ Տէր, Դաւթի տնից պիտի յարուցանէր մի արդարադատ թագաւոր, Իսրայէլի հետ նոր ուխտ կռելով իրա օրէնքը քարէ տախտակների փոխարէն պիտի գրէր նրա զաւակների սրտերի մէջ: Ժողովուրդը ապրէր բարօր վիճակում, ազատ՝ օտարի լծից, և բոլոր ազգերը պիտի գալին Երուսաղէմից բան ուսանելու:

Այդ խոստումները կը կատարուէին այն ժամանակ, երբ Իսրայէլն էլ իրա կողմից որոշ պայմաններ կատարէր, այ-

սինքն անօրէն ճանապարհով գնալը թողնէր, իրաւադուրկ այրիններին, տկար որբերին չըհարստահարէր, գողութիւնից, սպանութիւնից, շուռթիւնից ձեռ վեր ցնէր:

Հրէաները որքան աւելի էին հալածանք ունեցութիւն կրել այլազգիներից, այնքան աւելի սրտանց էին ապաւինել Եհովային. անվատ հոգով հասել էին մինչև Հերովդէսի օրերը ու հաստատ յոյս ունէին, որ Երուսաղէմը կորցրած փառքը շուտով յետ կըստանայ: Նրանք ոգևորւում էին լըսելով երկնքի արքայութեան մերձենալու և ակնկալած Մեսիայի ծնունդու մասին. դա խորտակելու էր օտարի լուծը և իրանով նոր դարազրուել սկսելու իսրայէլի պատմութեան մէջ:

Հերովդէսի օրով քարոզում էր վերջին մարգարէն— Յովհաննէսը, Զաքարիայի և Եղիսաբէթի որդին: Նա դէմ չէր ժողովրդի ակնկալութեան, սակայն նրան Տիրոջ (Եհովայի) երևալու օրը թուում էր դատաստանի օր, որի համար հարկաւոր էր նախապատրաստուել: Նա ժողովրդին չէր գրգռում, որ կռիւ սկսի հռոմայեցոց ու այլոց դէմ, այլ մեծ եռանդով յորդորում էր ապաշխարել, մտածողութիւնն ու գործողութիւնը ազնուացնել, Աստծու արքայութեան գալուստն արագացնել: Նրա ասելով, Աստծու արքայութիւնը կըգայ այն ժողովրդի մօտ, որ մաքուր ձեռների հետ կունենայ և մաքուր սրտեր, այսինքն արտաքինի հետ նաև ներքին մաքրութիւն: Տիրոջ օրուայ գալստեան վրայ նա իրաւունք ունի ուրախանալու, ով նորոգած սիրտ կուտենայ:

Բ. Յովհաննէսի տուած խորհուրդները

«Ժողովրդի միջից հարցնում էին Յովհաննէսին և ասում. «Ի՞նչ անենք այժմ, որ լաւ լինի»: Նրանց պատասխանում էր. «Ով երկու հանդերձ ունի, թող մէկը տայ չունեցողին, ով աւելորդ կերակուր ունի, նա էլ այդպէս վարուի»: Մաքսաւորները գալիս էին մկրտուելու, հարցնում էին. «Վարդապետ, մենք ի՞նչ անենք»: Նրանց պատասխանում էր. «Ինչ որ օրէն-

քով հրամայած է, նրանից աւելի մաքս մի պահանջէք» Զինուորները մօտենում հարցնում էին և ասում. «Մենք ի՞նչ անենք»: Նրանց պատասխանում էր. «Ոչ ոքի վրայ մի բռնանաք, զրպարտելով ոչ ոքի մի զրապէք, բաւականացէք ձեր թոշակներով»:
(Ղուկ. Գ. 10—14):

Ժողովրդի զանազան դասակարգերից շատ անձինք կամենալով բարոյական մաքրութիւն ձեռ բերել, գնում էին Յովհաննէսին խոստովանում իբանց գործած մեղքերը: Նրա ապաշխարութեան քարոզներին ունկնդրողները ցանկանում էին նոր մարդիկ դառնալ և աշխատում էին մաքուր լինել իրանց խղճի ու Աստծու առաջ:

Գ. Սաղուկեցիք, փարիսեցիք.

«Յովհաննէս տեսաւ, որ սաղուկեցիք ու փարիսեցիք էլ եկել են նրանից մկրտուելու, դարձաւ նրանց ասեց. «Իժեքի ծնունդներ, ով խորհուրդ տուեց ձեզ փախչել այն ցասումից, որ գալու է: Զուր էք պարծենում, թէ Աբրահամ հայր ունէք. հաւատացնում եմ ձեզ, Աստուած կարող է այս քարերից ևս Աբրահամի ժառանգներ յարուցանել: Ահա տապալը դրած է ծառերի արմատի մօտ, նրանցից որը բարի պտուղ չի բերիլ, կը կտրուի և կըսկը կը գցուի»:
(Մատթ. Գ. 7—10):

Թորան—Օրէնքը հասկացողները, մեկնողները կոչւում էին դպիրներ, օրէնագէտներ: Դրանք մեծ հեղինակութիւն ունէին ժողովրդի աչքում, դրանց մեկնածը տարածողներն ու գործադրողներն էին փարիսեցիք, իբրեւ աւանդապահ հրէաներ: Սաղուկեցիք կազմում էին բարձր դասակարգը. քահանայապետները միայն նրանց միջից էին ընտրւում, գրաւոր Թորայից դուրս ոչ մի աւանդութիւն կամ մեկնաբանութիւն չէին ընդունում դպիրների կողմից: Գործնա-

կան մարդիկ էին, բարձր պաշտօններն իրանց ձեռին պահելու համար հոռոտացող հետ միշտ լաւ յարաբերութեան մէջ էին: Այդ էր պատճառը, որ մեսիական ակնկալութեան վրայ ուշ չէին դարձնում, բայց հրէայ ժողովուրդին իրանց դէմ չըզդուելու համար փարիսեցոց հետ որոշ կէտերում համերաշխ էին գնում: Այդ երկու կուսակցութիւնները պարձեռնում էին, որ Աբրահամից են սերում, Եհովայի ընտրեալ ժողովուրդն են, տաճար ունեն, Մովսէսի գրած օրէնքի պատուէրները կատարում են, բաւական է, էլ կարիք չունեն մկրտութեան համար նախապատրաստուելու: Ուստի նրանք Յովհաննէսի հայեացքով նման էին օձերին, որոնք արտաքուստ փայլուն են, բայց ներքուստ լի մահաբեր թոյնով:

Գ. Յովհաննէս եւ Մեսիա.

«Հրէայ ժողովուրդն սպասողական դրութեան մէջ էր, տմենն էլ իրանց սրտերում խորհում էին Յովհաննէսի վրայ. «միթէ սա է լինելու Քրիստոսը»: Յովհաննէսը պատասխանում էր ամենին ասելով. «Ես ձեզ մկրտում եմ ջրով, բայց ինձնից աւելի զօրաւորը գալիս է, որի կոշիկները հանելուն ես արժանի չեմ: Նա կըմկրտի ձեզ սուրբ հոգով և կրակով: Հեծանոցը ձեռին պիտի սրբի իրա կալը, ցորենը ժողովելու է շտեմարանները, իսկ յարդն այրելու անշէջ հրով»: (Ղուկ. Գ. 15—17),

Յովհաննէսն իրա անձի մասին շատ համեստ կարծիք ունէր, չընայած նրա վաստակած մեծ հեղինակութեան: Համոզուած էր, որ ինքն անզօր է Երեմիայի գուշակած սրտերի ներքին փոփոխութիւնն առաջ բերել, ուստի անեղ զատաստանի օրը յիշեցնելով սաստում էր, որ մարդիկ երկիւղից սկսեն նոր կեանք վարել: Իրա մկրտութիւնը ջրի մկրտութիւն էր կոչում, որ միայն արտաքուստ է մաքրում, դրա դէմ յիշեցնում էր կրակի մկրտութիւնը, որ զղջացող-

ների սիրտը պիտի մաքրի, իսկ անզիջ մեղաւորներին ոչ չընչացնի:

Ա. մ. փ. ո. ւ. մ.—Հրեաներն ինչ պայմաններ պիտի կատարէին Աստծոյ արքայութեան զայուստն արագացնելու համար, Ի՞նչ ակնկալութիւններով էին ոգեւորում հրեաները: Մեսիան ինչ պիտի անէր: Ո՞վ էր Յովհաննէսը, ինչ կենցաղ ունէր: Դիւանորայէս ինչի վրայ էր շեշտում: Դիմողներին ինչ խորհուրդներ էր տալիս: Ինչո՞ւ էր զայրացում սաղակեցոց եւ փարիսեցոց վրայ: Ի՞նչ տեսակ մաքրութիւն էր պահանջում Յովհաննէսը: Ի՞նչպէս էր վերաբերում դէպի Մեսիան եւ դէպի նրա մկրտութիւնը:

Համեմատութեան համար կարգաւ Մատթ. Գ. 1—6, 11—12. Մարկ. Ա. 7—8, Ղուկ. Գ. 7—9:

2. ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Յիսուս մկրտուեց Յովհաննէսից:

«Այդ օրերին Յիսուս Գալիլիայի Նազարէթ քաղաքից եկաւ Յորդանան և մկրտուեց Յովհաննէսից: Եւ այն ժամին, երբ ջրից դուրս էր գալիս, տեսաւ երկինքը պատռուած և Աստծու հոգին աղաւնու կերպարանքով իջնում էր նրա վրայ: Չայն լսուեց երկնքից, որ ասում էր. «Դու ես իմ սիրելի որդին, բոլոր կողմն է իմ հաճութիւնը»: (Մարկ. Ա. 9—11):

Յիսուս ապրում էր Նազարէթ քաղաքում իրա ծնողների մօտ: Յովհաննէսի քարոզների ու գործերի համբաւը տարածուել էր նոյնպէս Գալիլիայում: Շատերի հետ Յիսուսն էլ վերկացաւ, գնաց Յորդանանի ափը ու Յովհաննէսի քարոզութիւնը լսելով շատ հաւանեց. նա էլ այն բաներն էր խօսում, ինչ որ իրա հոգու մէջ վաղուց պտտւում էին: Յովհաննէսն ասում էր՝ մօտեցել է այն ժամանակը, երբ աշխարհի մարդիկ պիտի հասկանան, որ իրանք

հաւասար են, էլ իրանց մէջ բարձր ու ցածր չըլլայ, բոլոր մարդիկ իրար հետ պիտի ապրեն սիրով ու քաղցրութիւնով: Յիսուս նոյնպէս որոշել էր թողնել ընտանեկան խաղաղ կեանքը, դուրս գալ Նազարէթից ու գնալ Իսրայէլի տան կորած ոչխարներին Աստծու արքայութիւնը քարոզելու: Իբրեւ նշան իրա ընտրած կոչումի, նա մկրտուեց Յովհաննէսից, որ նրա կարծիքով, առաքուած էր Աստծուց մարդկանց նոր կեանքի կոչելու:

Որովհետեւ Յիսուս մեծ գործի էր ձեռնարկում, ուստի կարիք ունէր նախապէս իրա մէջ ամփոփուել, հոգին զօրացնել խոկալով ապագայ գործունէութեան մասին: Մկրտուելուց ետ քաշուեց Յուզայի (Հրէաստանի) անապատի հիւսիսակողմը, մի ապառաժուտ լեռան վերեւ:

Ամփոփումն.— Յիսուս սրտեղ էր ապրում: Ժողովուրդներն ինչո՞ւ էին Յովնանեոսի մօտ գալիս: Յիսուսն ինչ արեց նրա քարոզութիւնը լսելիս: Ի՞նչ նշանակութիւն ունէր նրա մկրտութիւնը Յովնանեոսի ձեռով: Յիսուս ինչո՞ւ քաշուեց անապատ: Ի՞նչպիսի հարցեր աւելի կը զբաղեցնէին նրան:

Համեմատ. համար կարգաւ Մատթ. Գ. 13—17, Դուկ. Գ. 21—22:

3. ՅԻՍՈՒՍԸ ՆՈՐ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐՈՉԻՉ

Ա. Քարոզութեան սկիզբը եւ աշակերտներ.

«Յովհաննէսի բանտարկութիւնից ետ Յիսուսն եկաւ Գալիլիա. քարոզում էր Աստծու Աւետարանը և ասում. «Արդէն լրացել է ժամանակը, հասել է Աստծու արքայութիւնը, ապաշխարեցէ՛ք և Աւետարանին հաւատացէ՛ք»: Երբ անցնում էր Տիբերիայի ծովի ափով, տեսաւ Սիմօնին և նրա եղբայր Անդրէասին, ուռկանները ձոյն էին գցել, որովհետեւ ձրկ-

նորսներ էին: Յիսուս ասեց նրանց. «Եկէ՛ք իմ ետեւից, ես ձեզ մարդկանց որսորդ կը դարձնեմ»: Նրանք շուտ թողին ուռկանները և գնացին նրա հետ: Փոքր առաջ գնալով Յիսուս տեսաւ Զեբեդիայի որդի Յակոբոսին և նրա եղբայր Յովհաննէսին: Նրանք նաւի մէջ ուռկանները կարկատում էին. նրանց կանչեց: Նրանք շուտ թողին իրանց հօրը նաւի մէջ վարձկանների հետ և գնացին Յիսուսի մօտ: Դրանք բեթսայի դացի էին»: (Մարկ. Ա. 14—21):

Յիսուս քառասուն օր անապատում պահեցողութեամբ մնալուց ետ դարձաւ Յորդանանի ափերը ու այնտեղից Գալիլիա: Նրա քարոզութեան տեղը Կափառնաուսի մօտերն էր. քարոզութեան հետ սկսեց աշակերտութիւն կազմել. նրա առաջին հետևորդները եղան ձկնորսները. Փիլիպպոսը ոչ միայն ինքը հետևեց, այլ իրա ծանօթ Նաթանայէլ-Բարդուղիմէոսին էլ համոզեց, որ գայ Յիսուսին աշակերտի:

Բ. Զայրացողը ենթակայ է Աստծու դատաստանին.

«Լսեցիք, որ առաջուայ մարդկանց ապուեց, թէ սպանութիւն մի անիլ, որովհետեւ սպանութիւն անողը դատաստանին պարտական կը մնայ: Բայց ես ասում եմ ձեզ, ով որ զուր տեղ բարկանայ եղբօր վրայ, նա ևս պարտական կը մնայ դատաստանին: Նա որ իրա եղբօրը կասի յիմար (դատարկագլուխ), պատասխանատու է Մեծ ատեանի (Սինեդրիօնի) առաջ, իսկ նա, որ իրա եղբօրը կասի մորոս (խելառ), նա պարտական է գեհենի կրակին»: (Մատթ. Ե. 21—22)

Մովսէսի դրած օրէնքով պատիժ կրում էին յանցանք և ոճիր գործողները: Այդպիսիներին անպատիժ չէր թողնում նոյնպէս հոռմայեցոց օրինադիրքը: Յիսուսի նոր արդարութիւնը չէր բաւականանում տխուր հետևանքով, այլ

փնտրում էր նրա պատճառը: Նրա հայեացքով շատ ոճիրներ գործւում են մարդու յուզումած, զայրացած միջոցին, ուստի զայրացողն էլ պիտի ենթարկուի նոյն դատաստանին, ինչի որ միայն մարդասպանն է ենթարկւում: Վիրաւորական բառ արտասանելն անգամ Յիսուսի նոր արդարութեամբ նկատւում է մի մեծ յանցանք:

Գ. Նախ հաշտուել եղբոր հետ, ապա զոհ մատուցանել.

«Եթէ սեղանի վրայ քո զոհը մատուցանելիս միտդ ընկնի, որ եղբայրդ որեւէ խէթ ունի քո դէմ, թող քո զոհը սեղանի առջև, գնա դեռ հաշտուիր եղբորդ հետ և յետոյ արի և քո զոհը մատուցիր:— Իրաւախոհ եղիր, մի կերպ հաշտութեան արի քո ոսոխի հետ վաղօրօք, քանի որ նրա հետ ճանապարհի վրայ ես (դէպի դատարան), չըլինի թէ ոսոխը քեզ գցի դատաւորի ձեռք, դատաւորն էլ դանձի և ընկնես քանտ: Ճշմարիտ եմ ասում քեզ, բանտից դուրս չես գալ, մինչև վերջին նաքարակիտը (սե փող) չը ծախսես»:

(Մատ. Ե. 23—26)

Յիսուսին հետեւել կամեցողը պիտի ցաւի, որ անկարող լինելով իրան զսպել, կռուել է մէկի հետ ու խռովել: Այդքան խոր զգացողը պիտի աշխատի հաշտուել ու դրա համար առաջին քայլն ինքն անի:

Առհասարակ կեանքում գանգատաւորի համար խելացի ճանապարհն է զիջելն ու ներելը, քան գանգատ շարունակելը: Գերադասելի է, որ ամեն հնար գործ դնուի ու խանգարուած խաղաղութիւնը կրկին հաստատուի:

Դ. Մեղսալի ցանկութիւնը շնութիւն է.

«Լսեցիք, որ ինձնից առաջ ասուեց՝ շնութիւն մի անիլ. բայց ես ասում եմ ձեզ՝ ով որ կինարմատի վրայ նայի ցոփ մտքով, արդէն նա շնութիւն ա-

րեց իրա սրտում: Եթէ աջ աչքդ քեզ գայթակղեցնում է (վնաս է տալիս), հանիր և հեռացրու քեզանից. աւելի լաւ է անդամներից մինը կորցնել, քան թէ ամբողջ մարմնով ընկնել գեհեների մէջ»:

(Մատթ. Ե. 27—30):

Հին հրէաները ամուսնութեան վրայ նայում էին միայն իրաւունքի տեսակէտից և իրանց արգելքներով ապահովում էին տղամարդի իրաւունքները, ընդունելով կնոջը իբրեւ ապրանք, իբրեւ սեպհականութիւն: Սակայն Յիսուս ամուսնութիւնն ըմբռնում էր իբրեւ սրտերի ուխտ. ոչ ոքի իրաւունք չէր տալիս, որ իրա ցոփ հայեացքով պղտորի միամիտ կնոջ հոգին:

Երբեք հիւանդը աջ աչքը հանել է տալիս ձախն ազատելու համար. կամ աջ ձեռքը կտրել է տալիս ողջ մարմինը փրկելու համար. երկնքի արքայութեանը ձգտողի համար առաւել անհրաժեշտ է հրաժարուել սիրելի դարձած մի քանի սովորոյթներից, զուարճութիւններից, երբ տեսնում է, որ նրանք իրա մէջ անհանդուրժելի ցանկութիւններ են ծնեցնում:

Ե. Կին արձակելը շնութիւն է.

«Ձէ՛ որ ասուեց. ով որ արձակի իրա կնոջը, թող նրան տայ արձակման թուղթ, բայց ես ասում եմ ձեզ, ով որ իրա կնոջը կարձակի առանց պոռնկութեան պատճառի, նա դրանով առիթ է տալիս նրան շնութեամբ պարապելու, իսկ ով որ արձակուած կնոջը կառնի, նա նոյնպէս շնութիւն է անում»:

(Մատ. Ե. 31—32):

Հրէական ռաբբիները չափազանց դիւրացրել էին ամուսնալուծութիւնը: Յիսուս ընդհակառակ աշխատում էր կայուն դարձնել ամուսնական կապը, եթէ մարդիկ կբքեց շրջուած են կանանց արձակման թուղթ տալիս, դրանով նրանք սեղսակից են այն շնութեան մէջ, որ արձակուած

կանայք պիտի անեն: Յիսուսի գաղափարն էր, որ ամուսինների մէջ տիրէ փոխադարձ վստահութիւն ու հաւատարմութիւն:

2. Երդում՝ ուտելու մասին.

«Դուք դարձեալ լսեցիք, որ ասուեց առաջուայ մարդկանց՝ սուտ մի՛ երդուիլ և Տիրոջն արած երդումդ պիտի պահես, բայց ես ասում եմ ձեզ՝ ամենին մի՛ երդուիլ, ոչ երկնքով, որովհետեւ Աստծու ամեն է, ոչ երկրով, որովհետեւ նրա ոտների պատուանդանն է և ոչ էլ Երուսաղէմով, որովհետեւ մեծ թագաւորի քաղաքն է: Մի՛ երդուիլ և քո զխով, որովհետեւ չես կարող մի մազ ճերմակացնել կամ թւխացնել. այլ ձեր խօսքը թող լինի—այոն՝ այո, և ոչն՝ ոչ, որովհետեւ սրանից աւելին բոլորում է չարից: (Մատթ. Ե. 33—37):»

Երդուելը, երդում ուտելը հեթանոսութիւնից մնացած բան է, երդուողի նպատակն էր Աստծուն ծառայեցնել իրա կամքի համեմատ: Շատերն այս բոլորն էլ ասում են՝ որդուցս դադարի նստեմ, եթէ սուտ խօսելիս լինեմ... Գլուխս վկայ է, այսինքն գլուխս մեռնի, թէ սուտ ասելիս լինեմ և այլն: Մարդիկ երդուելով ի չար են գործ դնում Աստծու անունը. նրանք այդ միջոցին չեն դիմել, եթէ ճշմարտասիրութիւնը նրանց մէջ նուազած չը լինէր: Երդուելը կը վերջանայ, երբ մարդիկ անպայման ազնիւ, ճշմարտասէր կը դառնան, ասած խօսքի տէրը կը մնան:

Է. Չարը չարով մի՛ հատուցանիլ.

«Լսեցիք որ ասուեց. աչքի տեղ աչք պիտի հանել, ատամի տեղ ատամ, իսկ ես ասում եմ ձեզ, չարը չարով մի՛ հատուցանիլ: Մինչև անգամ եթէ մէկը ապտակ է խփում քո աջ ծնօտին, դարձրու նրան միւսն էլ, եթէ մէկը կամենայ բեզ դատաս:

տանի տանել շապիկդ առնելու. հարա, արա, նրան բաճկոնդ էլ: Եթէ մէկը կամքիդ հարառակ բեզ ուզում է տանել մի մղոն տեղ, դու դնա նրա հետ երկուս: Ով քեզանից բան է խնդրում, տուր, ով կամենում է փոխ առնել որևէ բան, մի՛ մերժիլ:» (Մատթ. Ե. 38 42):

Դատաւորի պարտաւորութիւնն էր արդարութեան անունը բարձրացնել գործուած ոճրի համար պատշաճ պատիժ նշանակելով: Հին ժամանակներն այդ պարտաւորութիւնը կայանում էր լիովի բաւարարութիւն տալու մէջ, այսինքն արիւնն արիւնով լուանալը, նմանը նմանով հատուցանելը, ինչպէս այժմ մահմեդականների մէջ է երբեմն պատահում: Անաչառ դատաւորի ցանկութիւնն այն չէ, ինչ որ Ֆլասսուած կողմը ուզում է, քաջ գիտէ, որ սա արդարութեան պահանջից չէ հատուցում խնդրում, այլ վրէժխնդրութիւնից: Վրէժխնդրութիւնը յաճախ նոր անիրաւութիւնների առիթ է դառնում: Յիսուս կամենում էր այնպէս արմատահան անել այդ բանը մարդու սրտից, որ Ֆլասսուածը աւելի լաւ համարի պատահած անարդարութեան համբերել, քան թէ վրէժխնդրութեան դիմել:

Ը. Սիրեցէք ձեր թշնամիներին եւ եղէք երկնաւոր Հօր որդիքը.

«2^Է որ լսեցիք, որ ասուեց. սիրիր քո ընկերին և ատիր քո թշնամուն, իսկ ես ասում եմ ձեզ. սիրեցէք ձեր թշնամիներին, օրհնեցէք ձեզ անիծողներին. բարութիւն արէք ձեզ ատողներին և աղօթքի մէջ յիշեցէք նրանց, որոնք ձեզ լկում են ու հալածում: Դրանով դուք կը լինէք որդիքը ձեր Հօր, որ երկընդմիջ է, որովհետեւ նա իրա արեւի ճառագայթները տարածում է չարերի և բարիների վրայ և իրա անձեր հաւասար կերպով թափում է արդարների ու մեղաւորների վրայ: Եթէ դուք միայն սիրէք ձեզ սիրող-

ներին, էլ ի՞նչ է ձեր առաւելութիւնը, չէ՞ որ մաքսաւոր-
ներն ու մեղաւորները նոյնն են անում: Ուրեմն կա-
տարեալ եղէք սիրոյ մէջ, ինչպէս ձեր երկնաւոր
Հայրը կատարեալ է»։ (Մատթ. Ե. 43—48)։

Հին ուխտի օրէնք գրողները կամ նրանց մեկնողները
կարծում էին թէ հրէայի պարտականութիւնն է սիրել մի-
այն արիւնակիցներին, ցեղակիցներին, իսկ այլազգուն ա-
տել իբրեւ թշնամու։ Յիսուս դէմ էր այլ հայեացքին, յոր-
դորում էր սիրել թշնամուն և նրա համար աղօթել, այսին-
քէն վարուել ծնողների նման, որոնք աւելի շատ սիրում
են այն զաւակին, որի պատճառով աւելի ցաւ ու հոգս են
քաշել։ Բոլոր մարդիկ մի Հօր որդիք են, ուստի հարկաւոր
է մի տեսակ աչքով նայել ու սիրել բոլոր մարդկանց։ Յի-
սուսի դրած այս բարձրագոյն գաղափարին ձգտելով մարդա-
կըզառնայ Աստծու կամակատարը և հոգեպէս նրա որդին։

Ա. մ. փ. փ. ո. Կ. — Յիսուս անպատից մեր դարձաւ։ Ա-
ռաջին քարոզի իմաստն ինչ էր։ Ո՞վքեր եղան նրա առաջին
աշակերտները։ Ինչի՞ մէջ էր երեսուն Յիսուսի նոր արդա-
րութիւնը։ Ինչո՞ւ բարկանալը դատապարտելի էր համարում։
Ի՞նչպէս էր ըմբռնում «մի ղնար» պատուիրանը։ Ի՞նչ նոր
հայեացք ուներ ամուսնութեան մասին։ Նրդուելն ինչի՞ հետե-
ւանք է։ Ե՞րբ կը վերջանայ երդուելը։ Ինչո՞ւ նա հակառակ էր
վրէժխնդրութեան։ Նրկնաւոր Հօր որդիք դառնալու համար
մարդիկ ինչ պիտի անէին։ Արդեօք հեղտ իրագործելի էր Յի-
սուսի պահանջած նոր արդարութիւնը։

Համեմատ. համար կարդալ Մատթ. Դ. 12—22, Դուկ.
Զ. 27—36։

4. ԿԵՂԾ ԵՒ ՃՇՄԱՐԻՏ ԲԱՐԵՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ա. Ողորմութիւն տալը.

«Յիսուս ասում էր.— զգոյշ եղէք ողորմութիւն
անելիս. մարդկերանց առաջ մի տաք, որ չերկայ թէ

ցոյց տալու համար էք անում. այլապէս դուք վարձ
չէք ընդունիլ ձեր Հօրից, որ երկնքումն է։ Երբ ո-
ղորմութիւն էք անում, կարիք չըկայ ձեր առաջ փող
փչել տալու, ինչպէս կեղծաւորներն են անում. Ժո-
ղովականների և հրապարակների մէջ մարդկանցից
փառաւորութիւն համար։ Ծշմարիտ եմ ասում ձեզ,
նրանց վարձը հէնց այդ է։ Բայց երբ դուք ողորմու-
թիւն անելիս լինէք, այնպէս արէք, որ ձեր ձախ
ձեռը չիմանայ, թէ ի՞նչ է անում ձեր աջը, որպէս-
զի ձեր արած ողորմութիւնը գաղտնի մնայ։ Զեք
Հայրը երբ տեսնի գաղտնապէս արածը, կը հատուցա-
նի ձեզ յայտնապէս»։ (Մատթ. Զ. 1—4)։

Յիսուսի ժամանակ բարիք անելը արտաքին գործո-
ղութիւն էր, որի միջոցով կամենում էին թէ Աստծուն հա-
ճելի լինել և թէ մարդկանց առաջ բարեգործի անունը վաս-
տակել. դրա համար հրապարակում էին բաժանում իրանց
տուրքը, որ իրանց բարեգործութիւնն երևայ։ Յիսուսի
հայեացքով այդ տեսակ բարեգործութիւնը միայն անձնա-
սիրութիւն ու կեղծաւորութիւն է, հետևապէս անարժան
բան Աստծու առաջ։ Անկեղծ սրտով բարութիւն անողը
զրգուած է լինում կարեկցութեան զգացմունքից։ Երբ մէկը
բարիքն անում է հոչակութեամբ, գովաբանութեամբ համար, էլ
ապագայում Աստծուց վարձատրութիւնը յոյս չըպիտի ունե-
նայ—հոչակ էր փափագում, արդէն ստացել է։ Ողորմու-
թեան մէջ զլխաւորը տուրքի մեծութիւնը չէ, այլ զոհարե-
րող սրտի անկեղծութիւնը, որից բղխածը միշտ ազնիւ է։

Բ. Աղօթեցէք յառանձին եւ շատախօսութիւնից
զզոյշ կացէք.

«Երբ աղօթքի էք կենում, մի լինէք կեղծաւորի
պէս, որ սիրում են ժողովարաններում, հրապարակ-
ների անկիւններում աղօթք անել մարդկանց երևա-

յու համար: Ծշմարիտ եմ ասում ձեզ, հէնց այդ է նրանց վարձը: Բայց երբ դուք աղօթել կամենաք, մտէք ձեր սենեակը, փակէք դռները և աղօթք արէք ձեր Հօրը ծածկապէս: Հայրը, որ ամեն ծածուկ բան տեսնում է, կը հատուցանի ձեզ յայտնապէս: — Աղօթելիս հարկաւոր չէ շատախօս լինել հեթանոսների նման, որովհետեւ նրանք կարծում են, եթէ շատ խօսեն, անպատճառ լսելի կըլինի նրանց աղօթքը: Նրանց օրինակին մի հետեւէք, որովհետեւ դուք գեռ չըլնաղրած, ձեր Հայրն արդէն գիտէ, թէ ինչ է հարկաւոր ձեզ: (Մատթ. 2. 5—8)

Փարիսեցիք աղօթելը դարձրել էին Աստծու հաճութիւնը վաստակելու միջոց: Շատ և երկար աղօթելը բարեպաշտութեան նշան էր. որոշ ժամեր ունէին դրա համար. փառասէր փարիսեցիք այնպէս էին բերում, որ աղօթքի որոշ ժամին կանգնած լինէին բազմամբոխ հրապարակներում կամ փողոցի անկիւնում. և սկսում էին աղօթել բացօդեայ, արձակ: Ծիշտ աւանդապահ լինելու համար օրէնը 18 աղօթք պիտի ասէին: Յիսուսի հայեացքով աղօթել նշանակում էր սրտով խօսել Աստծու հետ. ուրիշն որտեղ սիրտը խօսում է, այնտեղ աւելորդ է լեզուով շաղակրատութիւն անելը: Անկիրթ գաւաղները ծնողներին ձանձրացնում են իրանց ցանկութիւնը 100 անգամ լիշեցնելով, իսկ բարեկիրթները համոզուած են, որ ծնողները քաջ գիտեն թէ ինչ է կարևոր իրանց, թողնում են նրանց կաժքին, ինչպէս լաւ կը համարեն, այնպէս անեն:

Գ. Ծշմարիտ պաս պահելը.

«Երբ որ ծոմ էք պահում. կեղծաւորների պէս երեսներդ մի տրամեցնէք. նրանք ապականում են իրանց զէմքերը, որպէսզի մարդկանց ցոյց տան թէ ծոմ են պահում: Ծշմարիտ եմ ասում ձեզ, հէնց այդ է նրանց վարձը: Բայց երբ դուք ծոմ պահելիս լի-

նէք, իւրով օծեցէք գլուխներդ, մաքուր լուացէք երեսներդ, որ մարդկանց չերևաք թէ ծոմ էք պահում, այլ գաղտնապէս յայտնի լինի ձեր Հօրը և ձեր Հայրը, որ ամեն ծածուկ բան տեսնում է, կը հատուցանի ձեզ յայտնապէս»: (Մատթ. 2. 16—18):

Հին ժամանակներից սկսած հրէաները պաս, ծոմ պահելիս սովորութիւն ունէին երեսները թթուացնել, գլխակախ, տրտում մնալ, որ ցոյց տան ամենին, թէ Աստծու որոց այդպիսի զրկանք են յանձն առել: Դրա դէմ արդէն բողոքել էր գերութեան մեծ մարգարէն և ճշմարիտ պասը հասկացրել—անիրաւ տեղ բանտարկեալներն ազատ թողնելը, հարստահարուածին բեռից ազատելը, քաղցածին իրաւ հացից բաժին հանելը: Յիսուս պաս պահելու համար էլ պահանջում էր խելացի չափաւորութիւն և մտածողութեան յատկութիւն, որ պահեցողութիւնն էլ մարդիկ միջոց չը դարձնեն իրանց անձի շահն ու հռչակը բարձրացնելու: Երբ պաս պահելը նկատելի է մարդու զէմքին, դա դառնում է ինքնասիրութիւն, կեղծաւորութիւն: Իսկական պասն այն է, երբ մէկը հրաժարւում է սովորական վայելքներից ընկերին օգնելու, աղքատին կերակրելու, տնանկին ձեռ բռնելու համար:

Ա մ փ ո փ ու մ.—Հրեաները բարեգործութիւնն ինչ նպատակով էին անում. ինչո՞ւ հրապարակներն էին ընտրում ողորմութիւն տալու համար: Յիսուսի կարծիքով ողորմութիւնն ինչպէս պիտի տրուէր: Փարիսեցիք աղօթքի միջոցով ինչէ՞ր էին ձգտում: Աւանդապահներն օրական քանի աղօթք պիտի ասէին: Յիսուսի ճայեացքով աղօթել ինչ էր նշանակում: Հրեաները պաս պահելիս ի՞նչ էին անում: Մարգարէն ճշմարիտ պասն ի՞նչպէս էր որոշել: Ծոմ պահելու համար Յիսուս ի՞նչ խորհուրդ էր տալիս:

5. ԱՅՍ ԱՇԽԱՐՀԻ ԲԱՐԻՔՆԵՐԻ ՈՒՂԻՂ ԳՆԱՀԱ- ՏՈՒՄԸ

Ա. Սրտով, հոգով կուլ մի՛ գնաք զանձինս.

«Յիսուս ասում էր.— մի՛ ժողովէք ձեր գանձերը
երկրի վրայ, այնտեղ ցեցը և ուտիճը կապականեն
կամ գողերը ական փորելով կը գողանան, այլ ձեզ
համար գանձեր ժողովեցէք երկնքում, ուր ոչ ցեց
և ուտիճը կարող են ապականել և ոչ գողերը ական
փորել և գողանալ:— Ուրտեղ որ ձեր գանձերն են,
այնտեղ կըլինեն և ձեր սրտերը: Աչքը ձեր մարմնի
ճրագն է, եթէ ձեր աչքը բարի է, ամբողջ ձեր մար-
մինն էլ լուսաւոր կըլինի, իսկ եթէ ձեր աչքը չար
է, ձեր ամբողջ մարմինն էլ խաւար կըլինի: Այժմ,
եթէ ձեր մէջ եղող յոյսը խաւար է, ինչքան վատ-
թար կըլինի խաւարն ինքը:— Ոչ ոք չի կարող երկու-
տիւն ծառայել— կամ մէկին կատի ու միւսին կըսի-
րի, կամ մէկին կըմեծարի և միւսին կարհամարհի:
Միաժամանակ չէք կարող և՛ Աստծուն ծառայել, և՛
մամոնային»:

(Մատթ. Զ. 19—24):

Աստծու արքայութիւնը պահանջում է մարդու ամբողջ
սիրտը. այդ պատճառով Յիսուս պախարակում էր նրանց,
որոնք սրտով ու հոգով կուլ են գնում գանձին, նիւթակա-
նին: Գանձ ժողովելը միջոց է վայելուչ վիճակ ստեղծելու
համար, քայքայ պաղաղ վայելքների համար շարունակ գան-
ձեր ժողովելը միջոցից դառնում է նպատակ և մարդը գան-
ձերի ստրուկը: Չափազանց անկայուն են աշխարհի բարիք-
ները, նրանց մի մասը մարդ իրա կենդանութեան օրով է
վատնում, իսկ մահանալիս ձեռ է վերցնում ամեն բանից:
Յիսուս կամենում էր ցոյց տալ, որ ընչասիրութիւնը մար-
դուս դարձնում է կոյր ու անտարբեր դէպի կեանքի ճշմա-
րիտ բարիքներն ու նպատակները, նրա խղճի ճրագը հանգ-

չում է, գանձամոլի համար աստուածախրութիւնն ու ըն-
կերսիրութիւնը այլևս առաջնորդող աստղեր չեն կեանքի
ճանապարհին: Մամոնան իրա անյաղթելի ուժով մարդու
ուղեղին, մտածմունքին այնպիսի ուղղութիւն է տալիս, որ
բոլորովին ներհակ է դէպի Աստծու արքայութիւն գնացող
ուղուն: Մարդս զգում է իրան կաշկանդուած. դժուարա-
նում է միաժամանակ ծառայել և՛ Աստծուն և՛ մամոնային:

Բ. Հոգսերով մի՛ պաշարուէք

«Յիսուս ասում էր.— ես ձեզ ասում եմ, անհան-
գիստ մի՛ լինէք ձեր անձի համար, թէ ինչ պիտի
ուտէք, կամ ինչ պիտի խմէք, նոյնպէս ձեր մարմին-
ների համար թէ ինչ պիտի հագնէք, չէ՞ որ անձն ա-
ռաւել է քան կերակուրը և մարմինն առաւել է քան
հանդերձը: Նայեցէք երկնքի թռչուններին, նրանք ոչ
վարում են, ոչ հնձում են և ոչ շտեմարան են ժողո-
վում, բայց ձեր երկնաւոր Հայրը կերակրում է նրանց.
չէ՞ որ դուք առաւել էք քան թէ նրանք: Ձեզանից
ի՞՞նչ կարող է իրա հասակին մի կանգուն աւելացնել,
ինչքան էլ չարչարուի:— Հանդերձի համար ինչո՞ւ էք
անհանգիստ լինում. նայեցէք վայրի շուշանին, ինչ-
պէս է աճում, ոչ ջանք է թափում և ոչ գործում:
Հաւատացնում եմ ձեզ, Սողոմոնն ինքը իրա բոլոր
փառահեղութեան մէջ չըհագաւ նրա նման մի բան:
Եթէ Աստուած վայրի խոտը, որն այսօր կայ, վաղը
հնոցի մէջ է ընկնելու, այսպէս է զարդարում, ինչքան
առաւել ձեզ, այ թերահաւատներ: Այսուհետեւ մի՛ ան-
հանգստանաք (սեւասրտիլ) և ասէք, թէ ինչ ենք ու-
տելու, ինչ ենք խմելու կամ ինչ ենք հագնելու: Ո-
րովհետեւ այդ ամենը հեթանոսներն են խնդրում: Ձեր
երկնաւոր հայրը գիտէ թէ այդ բաները ձեզ հարկա-

ւոր են: Ամենից առաջ խնդրեցէք Աստծու արքայու-
թիւնը և նրա արդարութիւնը, մնացածը ձեզ կը տը-
րուի: Այսուհետև անհանգիստ մի լինէք վաղուայ
համար, որովհետև վաղն իրա համար հոգս կը քաշի,
ամեն մի օր ունի իրա ցաւն ու նեղութիւնը»:

(Մատթ. 2. 25—34):

Յիսուս դէմ չէ, որ ապրուստի մասին հոգանք. ձեռ-
ները ծալած նստողը քաղցած կը մնայ: Յիսուս պախարա-
կում է այն հոգսը, որ դժբաղդութիւնը, նեղ օրը դեռ չե-
կած մարդիկ վրսակալում, լաց ու կոծ են անում: Հոգս քա-
շելն իրա օգուտներն ունի, բայց լքուելը, ջղային դառնա-
լը մարդուց խլում է եռանդը այդ բոլորէն, էլ զօրութիւն-
չի լինում սրտով գործելու, վստահօրէն ստեղծելու: Բայց
երկնքի արքայութեան քաղաքացին այլ հայեացք ունի, նա
ասում է՝ երբ Աստուած չը վարող, չը հնձող թուչներին
կերակրում է և ծաղիկներին սիրուն զարդարում, թնչպէս
անտես կանի մարդ արարածներին, որոնք կենսութեան գոր-
ծում են ու աւելի են հասկանում Արարչին, քան բնութեան
միւս արարածները: Հարկ անհրաժեշտ է, հողով ու մարմ-
նով յարել երկնքի արքայութեան և աշխատել, որ երկրի
վրայ Աստծու կամքը միշտ անխափան կատարուի:

Ա մ փ ո փ ու մ.—Երբ մարդս սրտով, հոգով կուի է զը-
նում գանձին, ի՞նչ է դառնում նա: Յիսուս ինչո՞ւ էր ասում
քեզ գանձեր մի ժողովք: Պանն ունենալը մարդու համար
միջոց պիտի լինի քեզ նպատակ: Ո՞վքեր են երկնային գանձեր
ժողովում: Ի՞նչպէս պիտի հասկանալ մի հոգալ ուսելիքի,
խմելիքի, հագնելիքի մասին: Յիսուս հոգալ բառի տակ մար-
դու մը յատկութիւնն էր պախարակում:

6. ՅԻՍՈՒՍ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆԱՐԱՐ ՉԷ.

Ա. Ժառանգութեան վէճը

«Ժողովրդից մէկը Յիսուսին ասեց.—վարդապետ,
իմ եղբօրն ասա, որ ժառանգութիւնը հետս հաւասար
բաժանի:—Ա՛յ մարդ, ասեց նրան Յիսուսը, ինձ ո՞վ
դատաւոր կամ բաժանարար կարգեց ձեռ վրայ:—
Յետոյ դառնալով շրջապատողներին ասեց.—տեսէք և
զգոյշ կացէք ամեն տեսակ ազահութիւնից, որովհե-
տև ոչ ոքի կեանքը կախուած չէ նրա ժողոված հա-
րըստութիւնից»:

(Ղուկ. ԺԲ. 13—15):

Ժառանգութեան առիթով ծագած կռիւների առաջն
ալիքն առնւում է կտակի միջոցով կամ ժառանգութեան օ-
րէնքով: Անբաւական կողմը դիմում է դատարանի օգնու-
թեան: Հրէից մէջ անդրանիկ որդին Մովսէսի կարգադրու-
թեան համեմատ ստանում էր հօր ունեցածի $\frac{2}{3}$ մասը, իսկ
երկրորդ որդին մնացածը: Հռոմայեցոց օրէնքի համար այդ
որոշումը պարտաւորական չէր, շատ հրէաներ ժառանգու-
թեան վէճերը վերջացնելու համար դիմում էին նրանց դա-
տարանին: Բայց Յիսուսի օրով հրէաներն ատում էին իրանց
ճնշող հռոմայեցոց, չէին ցանկանում նրանց դիմել: Երկու
հրէայ եղբայրներ կռուել էին, կրտսերը չէր կամենում
Մովսէսի որոշած բաժնով բաւականանալ. եկաւ ժողովրդից
մեծ յարգանք վայելող Յիսուսի մօտ, խնդրեց Մովսէսի ու-
րոշումը փոխել, որ ինքը կարողանայ հօր կարողութեան
կէսն ստանալ: Յիսուս տեսաւ, որ գլխաւոր շարժառիթը
մամոնասիրութիւնն է, չը կամեցաւ զործի մէջ խառնուել:
Նրա փափազն էր մարդկանց սրտերը մամոնայի ազդեցու-
թիւնից ազատել, թնչպէս կարող էր դանձ բաժանելուն
մասնակցել:

Բ. Անմիտ մեծատունը.

«Յիսուս մի առակ պատմեց նրանց և ասեց.—

Մի մեծատուն մարդու հայրական դաշտերն առատ բերք տուին. նա ինքն իրան մտածեց ու ասեց, «*ի՛նչ անեմ, տեղ չըկայ, որ դաշտերիս արդիւնքը ժողովեմ*»։ Յետոյ աւելացրեց. «*հնարը գտայ, գիտեմ թէ ի՛նչ կանեմ, կը քանդեմ շտեմարաններս և նրանցից աւելի մեծն ու ընդարձակը կըշինեմ, այնտեղ կըժողովեմ ցորեններն ու բոլոր բարիքները*։ Յետոյ կասեմ իմ անձին.—*անձ, անթիւ բարիքներ ունես, երկար տարիք քեզ բաւական է. նստիր, կեր, խմիր և ուրախացիր*»։ Բայց Աստուած ասեց նրան. «*անմիտ մարդ, այս գիշեր քո հոգին քեզնից պիտի պահանջեն, այդ քո պատրաստածներն ո՞ւր կըմնան*»։ Այսպէս է և այն մարդը, որ գանձ է ժողովում միայն իրա անձի համար, նա երբէք մեծ և հարուստ չի լինիլ Աստծու առաջ»։ (Ղուկ. ԺԲ. 16—21)

Յիսուսին աշակերտ համարուողը պիտի խոյս տայ ազան լինելուց, որովհետեւ նա թուեաւորում է մարդկանց յարաբերութիւնը, հարադատ եղբայրներին իրար դէմ կըռուեցնում։ Աչքածակութիւնն էլ մարդու յիմարացնում է, ինչպէս պատահեց շտեմարանները ընդարձակող մեծատան հետ, որ դաշտերի բերքերի առատութեամբ մեծամտած մըտածում էր միայն ապագայ անհուն վայելքների վրայ, իսկ պառ մոռանալով Աստծուն, որ նրա կեանքի ու մահուան տնօրինողն է։ Անմիտ մեծատունն իրա անձի մասին հոգալով չէր կամենում սիրել իրա նմաններին և Աստծուն գոհութիւն անել տուած բարիքների համար։

Ամփոփում.—Մովսէսն ի՞նչ որոշում էր արել ժառանգութեան մասին։ Հոռոմայեցոց օրէնքն ի՞նչպէս էր վերաբերում դրան։ Շաւասեր ճրեանքն ի՞նչ միջոցի էին դիմում։ Իրա բաժնով դժգոհ կրտսեր եղբայրն ինչո՞ւ Յիսուսին դիմեց։ Յիսուս ինչո՞ւ ջուրէց նրան օգնել։ Այդ վեճի առիթով Յիսուս

ի՞նչ առակ պատմեց շրջապատողներին։ Ճշմարիտ հարուստ լինելու համար ի՞նչ պիտի ժողովել։

7. ԽԵԼԱՅԻ ՏՆՏԵՍ

Ա. Տնտեսն ապահովում է իրա ապագան.

«Յիսուս ասեց իրա աշակերտներին.—*Մեծատան մէկը մի տնտես ունէր։ Գանգատներ հասան նրա ականջը թէ տնտեսը նրա ստացուածքը վատնում է. կանչեց նրան և ասեց. «Այս ի՛նչ բան է, որ լսում եմ քո մասին, շուտով տուր քո տնտեսութեան հաշիւը, այլ ևս չեմ կարող քեզ պահել*»։ Տնտեսն իրա մէջ մտածեց, «*ի՛նչ եմ անելու այսուհետեւ, երբ տէրս տնտեսութիւնից ինձ հեռացնի*։ Գիտին մշակելու շրնորհք չունեմ, մուրախ էլ ամօթ է ինձ համար։ Սպասիր, հնարը գտայ, այնպէս կանեմ, որ գործից հեռանալուց ետ մարդիկ ինձ իրանց տներում ընդունեն»։ Տիրոջ պարտապաններին մէկ մէկ կանչեց իրա մօտ և հարցրեց առաջինին. «*ի՛նչքան ես պարտական իմ տիրոջը*»։—*Հարիւր մար ձէթ, պատասխանեց մէկը*։—*«Ահա պարտամուրհակդ, նստիր շուտով, գրիր յիսուն»*։ Դիմեց երկրորդին. «*Դու ի՛նչքան ես պարտ*»։—*Հարիւր քու ցօրեն, պատասխանեց նա*։—*Ա՛ռ պարտամուրհակդ ու գրիր ութսուն*»։ Հաշուի օրը տէրը գովեց անիրաւ տնտեսին նրա խելացի արարքի համար, որ այս աշխարհի որդիքն աւելի խելացի են քան թէ լուսոյ որդիքն իրանց ցեղի մէջ»։ (Ղուկ. ԺԶ. 1—8)։

Տնտեսի, կառավարչի գործն այն էր, որ կալուածները կապալով տալիս էր և նրանց եկամտով թէ ինքն ապրում և թէ կալուածների (այգիների, վարելահողերի) ծախ-

սերը հոգում: Հսկելու համար հաշուեմատեան չըկար հին ժամանակ, ամենը կախուած էր այն վստահութիւնից, որ տէրն ունէր տնտեսի վրայ: Տնտեսն օգտուելով իրա ունեցած լիազօրութիւնից այնպիսի պայմանադիրներ էր կապել գետինները մշակողներին հետ, որոնք շահաւէտ չէին տիրոջ համար: Տէրը մեղադրեց տնտեսին ու պաշտօնանկ արեց, ոչ թէ որովհետեւ նա անիրաւ մարդ էր, այլ որովհետեւ իբրեւ տնտես նրա համար անպէտք էր: Յիսուսը տնտեսին գովում էր նրա համար, որ թէ ուրիշներին ծառայութիւն մատուցեց, թէ իրա ապագան ապահովեց:

Ամփոփում.— Տնտեսն ի՞նչ իրաւունքներ ունէր: Ի՞նչ լուրերի հիման դժգոհ մնաց կալուածատէրը: Իրա ապահովելու համար ի՞նչ միջոցի դիմեց: Տէրն ինչո՞ւ գովեց տնտեսին:

8. ՄԵԾԱՏՈՒՆՆ ՈՒ ԱՂՔԱՏԸ

Ա. Փարիսեցիք.

«Յիսուս ասում էր.— ոչ ոք չի կարող միանգամից երկու տէրերի ծառայել, որովհետեւ եթէ նա մէկին ատի, միւսին պիտի սիրի. կամ եթէ մէկին մեծարի. միւսին պիտի արհամարհի. չէք կարող և՛ Աստծուն ծառայել և՛ մամոնային»: Երբ փարիսեցիք լսում էին այս ամենը— որովհետեւ արծաթաւերներ էին իրանք— ծաղրում էին նրան: Այդ պատճառով նրանց ասեց.— դուք էք, որ մարդկանց առաջ ձեր անձերն արդարացնում էք, բայց Աստուած ճանաչում է ձեր սրտերը, որովհետեւ ինչ որ բարձր է մարդկանց մօտ, նոյնը պիղծ բան է Աստծու առաջ»:

(Լուկ. ԺԶ. 13—15):

Երբ մէկը հարուստ էր, հրէաների կարծիքով, դա Աստծու աչքում արդար մարդ էր: Փարիսեցիք, որ ապահովուած դասն էին, կարծում էին թէ իրանք իբրեւ արդարներ կա-

րիք չունեն Յիսուսի խրատին, քարոզին, այլ հաճողուած էին թէ ծիսական օրէնքները կատարելով երկնքին արժանի կըլինեն:

Բ. Մեծատունն ու Ղազարոսը այս եւ հանդերձեալ աշխարհում.

«Կար մի մեծատուն մարդ, հազնում էր մեծագին բեհեզ և ծիրանի, ամեն օր լիառատ, ուրախ կեանք էր անցկացնում: Մի աղքատ մարդ էլ կար, անունը Ղազարոս, մարմինը վէրքերով պատած, ընկած էր նրա դռան մօտ, նա ցանկանում էր իրա փորը կշտացնել այն փշրանքներով, որ ընկնում էին մեծատան սեղանից, շներն էլ գալիս էին և լիզում նրա վէրքերը: Պատահեց, որ աղքատը մեռաւ, հրեշտակները նրան տարան Աբրահամի գոգը: Հարուստն էլ մեռաւ և թաղուեց: Մինչ նա դժոխքի կրակների մէջ տանջւում էր, աչքերը վեր բարձրացրեց, տեսաւ Աբրահամին հեռւում և Ղազարոսին էլ նրա գոգում: Աղաղակեց և ասեց. «հայր Աբրահամ, գուժ ունեցիր դէպ ինձ, Ղազարոսին ուղարկիր, որ մատի ծայրը ջրով թրջի և նրանով իմ լեզուն հովացնի, որովհետեւ այս բոցերի մէջ պապակւում եմ»: Աբրահամն ասեց. «Ո՛րդի, յիշիր, որ դու այն կեանքում բարիքներ էիր վայելում, իսկ Ղազարոսը չարչարւում էր: Այժմ սա այստեղ մխիթարւում է, դու էլ այդտեղ պապակւում ես: Բացի այդ՝ մեր ու ձեր մէջ անագին վիճակ կայ փորած, եթէ կամենան էլ, չեն կարող ոչ ձեզանից մեզ մօտ անցնել և ոչ մեզանից ձեզ մօտ»:

(Լուկ. ԺԶ. 19—26):

Յիսուս դէմ էր հրէական հայեացքին, որի համեմատ հարուստը սիրուած էր Աստծուց, իսկ աղքատը անհամար-

հուած: Առակի մէջ դուրս բերած մեծատունը ինքնագոհ փա-
րիսեցին է, նա չարախանձ չէ, բայց ներքին արժանիքի տէր
էլ չէ. իբրեւ անձնապաշտ վայելում է կեանքի բոլոր վայելե-
անքը առանց մազաչափ ուշ դարձնելու ուրիշների կարիքին.
Փոյթը չէ, թէ այս կեանքից ետ իրան ի՞նչ կը պատահի:—
Փարիսեցիք հաւատում էին հանդերձեալ կեանքին, կարծելով
մի խնջոյքի պէս բան, որի հիւրերը տարածած սեղանի մօտ
նստում էին ոչ թէ ծալպատակ, այլ պարկում էին փռած
ձորձի վրայ: Աբրահամն իբրեւ նահապետ գտնուում էր խնջոյ-
քի վերի կողմը. նրա առջևից պարկած էր Ղազարոսը, գրե-
թէ կպած:— Հին ժամանակ արեւելքում շները համարում
էին ամենաստոր կենդանիները. երբ աղքատի ետնից շրջում
էին, այդ նոյն է թէ դիակի ետնից են գնում:

Գ. Նորայրնելի համար ցաւելը

«Մեծատունն ասեց. «Երբ այդպէս է, հայր Աբ-
րահամ, աղաչում եմ քեզ, Ղազարոսին ուղարկիր իմ
հօր տունը, ես հինգ եղբայր ունեմ, թող նրանց ըզ-
գուշացնի, որ նրանք էլ չըզան այս տանջանքի մէջ
ընկնեն»: Աբրահամն ասեց. «Նրանք իրանց մօտ ու-
նեն Մովսէս և ուրիշ մարգարէներ, թող նրանց լսեն
և զգուշանան»:— Ո՛չ, հայր Աբրահամ, ասեց մեծա-
տունը, եթէ մեռելներից մինն այնտեղ գնայ, նրանք
խկոյն կապաշխարեն»: Աբրահամն ասեց. «Մովսէսին
ու մարգարէներին չը լսողները ամենեւին չեն համո-
զուիլ, եթէ մեռելներից մինը յարութիւն առնի ու
նրանց մօտ գնայ»: (Ղուկ. ԺԶ. 27—31):

Մեծատունն Աբրահամից անկարելի բան էր խնդրում.
Աբրահամը չարեց այդ, որովհետեւ համոզուած էր, թէ նրա
խնդրած միջոցով չէր կարելի ոչ ոքի գրաւել զէպի բարձ-
րագոյն կեանք: Եթէ մեռելներից յարութիւն առնողն էլ գնար
աշխարհ, գուցէ մեծատան եղբայրները սարսափից արտա-
քին վարժուեցնեցը փոխէին, բայց դա ներքին փոփոխու-

թիւն չէր լինիլ: Իսկական ապաշխարում այն ժամանակ է
լինում, երբ մարգարէների քարոզածների ճշմարտութեան
մէջ համոզուելով մարդ սկսում է իրա ներքին աշխարհը
բարեփոխել, նոր կեանքով ապրել:

Ամփոփում.— Ի՞նչ հայեացք ունին հրեաները հա-
րուստների մասին: Փարիսեցիք ինչպիսի դաս էին կազմում:
Ի՞նչպէս էին երեւակայում հանդերձեալ կեանքը: Հարստու-
քիւնից ծագելիք գայրակդութիւնից զգուշացնելու համար ինչ
առակ պատմեց Յիսուս: Հրեական հայեացքով աղքատն Աստ-
ծու աջքում ինչ էր: Ի՞նչ վիճ էր, որ կար Ղազարոսի ու մե-
ծատան մէջտեղ: Մովսէսն ու մարգարէներն ինչ առաւելու-
քիւն ունեին յարուցեալից:

9. ԵՐԿՆԱՔԱՂԱՔԱՑՈՅ ԹԻԻԸ ԵՒ ՃԱՆՍՁԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ.

Ա. Նեղ եւ լայն դռները-

«Մտէք նեղ դռնով, որովհետեւ քանի որ դուռը
լայն է և նրա ճանապարհը ընդարձակ, նա զէպի կո-
րուստն է տանում և շատ շատերն են, որ մտնում
են նրանով, բայց քանի որ անձուկ է դուռն և նեղ
նրա ճանապարհը, նա տանում է զէպի կեանքը և շատ
սակաւներն են, որ գտնում են այն»:

(Մատթ. է. 13—14):

Երկնքի արքայութեան քաղաքացոյց վրայ Յիսուս չա-
փազանց զժուար պահանջներ էր դնում. աշխարհին դիմա-
դրելու համար այնքան անձնուիրութիւն, ինքնամոռացութիւն
էր պահանջում նրանցից, որ միայն սակաւները ցանկու-
թիւն կը յայտնէին նրա քարոզած արքայութեանը յարուել:
Ունայնութիւն ու վայելքներ սիրելը, մարդահաճութիւնն ու
անձնասիրութիւնը նրանց աչքերը խալած փակում էին, չէին
թողնում զէպի ճշմարիտ կեանք տանող դռները նշմարել:

Աւելի հեշտ ու ձեռնտու էր մեծամասնութեան ճանապարհով ընթանալը, որ լայն էր ու արձակ նրանց առաջ: Այդպիսի ուղղութեան հետևողը կարիք չունէր իրա դէմ մաքառելու, ուրիշների հետ ընդհարուելու, ոչ զոհ տալու և ոչ զրկանք կրելու: Մարդ լայն ճանապարհով գնալիս գործում է ինչպէս մեծամասնութիւնը. նրա նշանաբանն է անձնասիրութիւնը, զուարճասիրութիւնը: Սակայն այդ ճանապարհի վերջն է հոգեկան մահ. բայց նեղ, անձուկ շաւղի վերջն է յաւիտենակտն կեանք: Նեղ դռնով գնալ նշանակում է կռուուել անձնական թուլութիւնների, աշխարհի վայելքների դէմ:

Բ. Կեղծաւոր մարգարէներ.

«Զգոյշ կացէք սուտ մարգարէներից, որոնք գալիս են ձեզ մօտ ոչխարի հանդերձով, բայց տակից յափշտակող գայլեր են: Նրանց պտուղներից կարող էք ճանաչել նրանց. միթէ փշերից խաղող կը քաղուի կամ տատասկից թուզ: Առհասարակ բարի ծառերարի պտուղ է բերում և չար ծառը՝ չար պտուղ: Բարի ծառը չի կարող չար պտուղ բերել և ոչ էլ չար ծառը բարի պտուղ: Այն ծառը, որ բարի պտուղ չի բերում, կտրւում է և կրակն է գցւում: Ուրեմն նրանց պտուղներից ճանաչեցէք նրանց: Ինձ Տէր, Տէր կանչող ամեն մի մարդ չի մտնելու երկնքի արքայութիւնը, այլ նա կը մտնի, ով կատարում է իմ Հօր կամքը: Շատերը կասեն ինձ այն ժամանակ, «Տէր, Տէր, չէ՞ որ քո անունով մարգարէութիւն արինք, քո անունով դեւեր հանեցինք և քո անունով շատ զօրութիւններ (հրաշքներ) գործեցինք»: Այն ժամանակ ես կասեմ նրանց. «ձեզ երբէք չեմ ճանաչել, հեռացէք աչքիցս դուք ամենդ, որ անօրէնութիւն էիք գործում»:

(Մատթ. է. 15—23)

Ով որ Աստծու արքայութեան ճանապարհը գտնելու համար դիմում է ուրիշների խորհրդին, պիտի հետևի մնայ կեղծ մարգարէներից, սրանք իրանց ապականուած ներքինը ծածկելով բարեպաշտութեան կեղևով՝ սիրում են առաջնորդի, խորհրդատուի դեր խաղալ. գառնազգեստ գայլերի պէս ներս են պրծնում անփոյթ հօտի մէջ և խեղդատում, այսինքն արտաքին բարեպաշտ վերաբերմունքով մտնում են միամիտ սրտերը և նրանց հոգու վրայ դնում իրանց կեղծաւոր կնիքը: Յիսուս այդպիսիներից զգուշացնելու համար ասում էր՝ երբ տեսնէք, որ մէկի մօտ չրկան հոգու պտուղներից՝ սէր, խաղաղութիւն, համբերութիւն, բարեսրտութիւն, հաւատ և խաղաղութիւն, համբերութիւն, կանգնած է կեղծ մարգարէն, այլն, իմացէք, որ առաջնորդ կանգնած է կեղծ մարգարէն, ուշ մի՛ դարձնէք նրա ճարտարախօսութեան վրայ: Բայց երբ տեսնում էք, որ մէկն իրա թշնամուն բարիք է անում, իրա երկրաւոր գանձերը Աստծու արքայութեան օգտին է ծառայեցնում—վստահելի անձն է, նա արդէն գտել է երկնքի արքայութեան ճշմարիտ ճանապարհը, կարող է ուրիշներին էլ վստահելի առաջնորդ լինել:

Գ. Իմաստուն եւ յիմար մարդը

«Այն մարդը, որ լսում է իմ խօսքերը և կատարում է, կընմանուի այն իմաստուն մարդին, որ իրա տունը շինել էր վէմի վրայ: Թափուեցին անձրևներ, վարարեցին գետեր, շառաչեցին հողմեր ու զարկեցին տանը, բայց նա անասան մնաց, որովհետև վէմի վրայ էր հաստատուած: Իսկ նա, ով լսում է իմ այս խօսքերը և չի կատարում, կընմանուի այն յիմար մարդին, որ իրա տունը շինել էր աւազի վրայ: Անձրևներ եկան, գետերը վարարեցին, հողմերը շառաչեցին, զարկեցին տանը և նա փլուեց. նրա կործանումը շատ սարսափելի էր»։ (Մատթ. է. 24—27):

Յիսուսի խօսքերին ուշ դարձնողը սիրտը չէր կապել երկրաւոր գանձերի հետ, որ վերջն էլ խիստ վշտանար

Նրանց կորցնելով: Սրտի խորքից կը հաւատար Աստծուն, իրա երջանկութիւնը որոնելով ընկերսիրութեան մէջ. այդ բանը նրանից խել ոչ ոք չէր կարող. կեանքի փոթորիկներից վախ չունի. տունը քարի վրայ է կառուցած: Բայց երբ մէկն իրա սէրն ու հաւատը նուիրել է երկրաւոր գանձերին և յոյսը դրել մարդկանց արտաքին համարմունքի վրայ, այդպիսի մարդը խաղալիք է ճակատադրի բոլոր փոթորիկներին ու փոփոխութիւններին, չի կարող խաղաղութիւն ու երջանկութիւն ունենալ հոգու մէջ, որովհետեւ տունը աւազի վրայ է շինած:

Ամփոփում. Ի՞նչու էր երկնաքաղաքացոց բիւր սակաւ: Ի՞նչ է նշանակում նեղ դուռ. եւ նեղ ճանապարհ, կամ լայն դուռ. ու լայն ճանապարհ: Աշխարհիս վրայ նվբեր են լայն դռնով մտնողները ու նեղ շաւղով գնացողները: Յիսուսն էր համարում սուտ մարդարեւներ, որոնցից հարկաւոր էր զգուշանալ: Ի՞նչ նշանակեց իսրայէլի եր ճանաչել սուտ եւ ճշմարիտ մարգարեներին: Յիսուս ի՞նչ էր ուզում ասել իմաստուն եւ յիմար մարդու առակով: Այժմ գոնէ բազմացել են Յիսուսի ակնարկած երկնաքաղաքացիք:

Համեմատ. համար կարգաւ Դուկ. 2, 43—49:

10, ՅԻՍՈՒՍԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Առաջին աշակերտները.

«Յիսուս Գալիլեայի ծովի ափով շրջելիս տեսաւ երկու եղբայրների՝ Սիմոնին, որ Պետրոս էր կոչւում և նրա Անդրէաս եղբորը: Նրանք ձկնորս էին, ուռկան էին զգել ծովը: Յիսուս ասեց նրանց. «Նկէք իմ ետեւից, ես ձեզ կը դարձնեմ մարդկանց որսորդ»: Նրանք շուտով թողին իրանց գործիքները և գնացին նրա ետևից:—Յիսուս այնտեղից առաջ գնալով տե-

սաւ ուրիշ երկու եղբայրների՝ Յակոբոսին և Յովհաննէսին նաւի մէջ իրանց հայր Զեբեդեայի հետ, նրանք սարքում կարկատում էին իրանց ուռկանները: Նրանց նոյնպէս կանչեց, նրանք շտապով թողին թէ նաւը, թէ իրանց հօրը և գնացին Յիսուսի ետևից:»
(Մատթ. Ա. 16—20)

Յիսուս աշակերտներ ընտրելիս չը դիմեց հարուստներին. լի ու փարթամ կեանքին ընտելացածների համար դժուար էր հալածանքների համբերելը: Նա նոյնպէս չը դիմեց բոլորովին չբաւորներին. հացի կտորի ետևից վազողները հաղիւ թէ սիրտ ունենային ուրիշների վիճակով հետաքրքրուելու, բարձրագոյն բարիքների ձգտելու: Յիսուս չը դիմեց փարիսեցոց ու սադուկեցոց, որոնք իրանց ժամանակի հասկացող ու պրագմատ հրէաներն էին, որովհետեւ դրանք իրանց անուանելով Աբրահամի թոռներ, աւելորդ էին համարում ապաշխարելը. նրանք տնանկին ու աղքատին արհամարհող ճնշողներն էին, ինչպէս կը յօժարուէին հասարակ դասի օգտին ծառայել, նրա ներքին աշխարհը լուսաւորել: Յիսուս բարւոք համարեց դիմել ձկնորսներին, սրանք այնքան ունեւոր չէին, որ ստորին դասին արհամարհէին, այնքան էլ ճնշուած չէին կարիքի կողմից, որ զուրկ լինէին բարձրագունին ձգտելու զգացմունքից: Յիսուսին ընդունելով Աստուծոյ առաքեալ, յանձն առան ամեն ինչ զոհել ի սէր Աստծու արքայութեան. ապահով ապրուստից հրաժարուելով, ընտանեկան խաղաղ կեանքը թողնելով կամեցան մասնակից լինել Յիսուսի զրկանքներով լի կեանքին: Այդ օրերին Յովհաննէս Մկրտիչը կալանաւորուած էր արդարութիւնը քարոզելու պատճառով:

Բ. Աշակերտները լինելու են աղ, լոյս եւ լեռան վրայի քաղաք.

«Յիսուս իրա հետևողների միջից ընտրեց տասներկու հոգի, անուանեց նրանց առաքեալ: Նրբ լեռան

վրայ նստած էր, դիմեց աշակերտներին. «դուք երկրի աղն էք, եթէ աղն իրա համը կորցնի, ի՞նչով կ'աղիանայ, նրանից ետ բանի պէտք չի, մնում է փողոց շարտել, որ ոսնակովս լինի մարդկանցից»:

Դուք աշխարհի լոյսն էք, լեռան վրայ շինած քաղաքը չի կարող թագկենալ: Ճրագը վառելուց ետ չեն դնում գրուանի տակ, այլ աշտանակի վրայ, որ տան մէջ եղողներին լոյս տայ: Թող ձեր ճրագն էլ լոյս տայ մարդկանց առաջ, որ նրանք տեսնեն ձեր բարի գործերը և փառաւորեն ձեր հօրը, որ երկընթուփն է»:

(Մատթ. ե. 13—16)

Յիսուսի ցանկութիւնն էր մարդկանց սրտերը նորոգել քարոզի ու կենդանի օրինակի միջոցով և այդպիսով երկընթիւ արքայութեան համար ճանապարհ պատրաստել: Աշակերտներին համեմատում էր մի խիստ անհրաժեշտ առարկայի—աղի հետ, որ գնի կողմից ամենարժան բանն է, բայց առանց որի չի կարելի ամենաթանկալին կերակուրը գործածել: Աշակերտները նոյնպէս հասարակ ձկնորս մարդիկ էին, բայց կոչուած էին վեհ պաշտօն կատարելու: Յետոյ նրանց լոյսի հետ էր համեմատում, որ շատ սովորական բան է մարդկանց աչքում, բայց աշխարհն առանց լոյսի ի՞նչ արժէք կունենար: Նրանք ինչպէս վառուած ճրագներ պիտի լուսաւորէին, իրանց ստացած նոր կեանքը հաղորդէին ուրիշներին, անահ և աներկիւղ պիտի երեւային ամեն կողմից, ինչպէս բարձր տեղ շինած քաղաք:

Երբ աշակերտը դադարէր իրա կեանքի օրինակով և համոզմունքի ուժով ազդել իրա շրջապատի վրայ, նշանակում է՝ նա անհամացել, անպէտքացել է ինչպէս հրէական աղի կտոր, որ երբ թրջուելուց միջի աղը լուծուում է, տեղը մնում է լոկ հողի քուռը, դէն շարտելու մասը:

Ա.մ.փ.մ.մ. Յիսուս աշակերտներ ընտրելիս ի՞նչպէս վարուեց: Ինչո՞ւ ձկնորսներին դիմեց եւ ոչ փարիսեցոց ու

ռադուկեցոց: Ի՞նչ էր սպասում աշակերտներից: Ինչէ՞րի հետ էր համեմատում նրանց: Ի՞նչ էր նշանակում գրուանի տակ դրած ճրագ կամ աւալի դարձած աղ:

Համեմատ. համար կարգալ. Մատ. Դ. 18—22. Դուկ.ԺԱ. 33 ԺԴ.33—35

11, Ո՞Վ ԶԵՐ ԿԱՐՈՂ ԱՇԱԿԵՐՏ ԼԻՆԵԼ ՅԻՍՈՒՍԻՆ

Ա. Դպիր կամ օրինական

«Յիսուս տեսաւ, որ իրա շուրջը շատ ժողովուրդ է հաւաքուած, աշակերտներին հրամայեց, որ գնան ծովի միւս ափը: Այդ ժամանակ մօտեցաւ մի դպիր և ասեց. «վարդապետ, իրաւունք տուր, որ ես էլ քո ետեից գամ, որտեղ էլ գնալու լինես»»: Յիսուս ասեց նրան. «աղուէսները որջեր ունեն, երկնքի թռչունները բոյներ, իսկ մարդի որդին մի տեղ չունի, որ գլուխը վէր դնի»:

(Մատ. Ը. 18—20)

Դպիրը միշտ զբաղուած էր հին կտակարանի մութ տեղերը մեկնելով, բացատրելով և յանկարծ ցանկացաւ հետեւող դառնալ Յիսուսին. երևի կամենում էր աւելի ուսատեւել և յետոյ ուրիշներին ուսուցանել: Բայց Յիսուս գինի և յետոյ ուրիշներին մարդկանց, որ լուրջ տուն դպրի տեղ որոնում էր այնպիսի մարդկանց, որ լուրջ կերպով ձգտէին նախապատրաստուել մօտեցող երկնքի արքայութեան համար: Յիսուս դրանով դպրին հասկացրեց, որ նա պիտի ունենայ դոհաբերութիւններով, զրկանքներով լի կեանք, եթէ տուն ու տեղ, ամեն հարստութիւն իրա պատճառով թողնելու պատրաստ է, թող գայ իրա ետեից:

Բ. Յիսուսին հետեւողը նսի ցանկանում էր իր հօրը թաղել.

«Աշակերտներից մինն ասեց. «Տէր, իրաւունք տուր դեռ առաջ գնամ հօրս թաղեմ, յետոյ գամ քո

ետեից»։ Յիսուս ասեց. «Դու ինձ հետևիր և թող մեռելներին թաղել իրանց մեռելները»։ Երբ Յիսուս նաև մտաւ, բոլոր աշակերտները հետևեցին նրան»։
(Մատ. Ը. 21—23)՝

Յիսուս աշակերտից պահանջում էր՝ Աստծու արքայութեան համար տառապելը բարձր դասել ընտանիքի ծոցում խաղաղ ապրելուց։ Նրա հայեացքով եթէ ծնողները, քոյրը, եղբայրը զաղափար չունեն բարձր կեանքի մասին, մամուռայի իշխանութեան տակ են ու երկրաւոր հոգսերով պաշարուած, Յիսուսին աշակերտողը ի սէր երկնքի արքայութեան պիտի ամեն յարաբերութիւն կտրի նրանց հետ։

Գ. Հրաժեշտ տալու կարիք չը կայ։

«Մի ուրիշ երիտասարդ ասեց Յիսուսին. «ես գալու եմ քո ետեից, բայց, Տէր, նախ իրաւունք տուր զնամ մեր տանեցոց մնաս բարեւասեմ»։ Յիսուս ասեց նրան. «ոչ ոք յետ չի նայում գութանի մաճը բռնած ժամանակ, եթէ կամենում է Աստծու արքայութիւնը իրան յաջողուի»։ (Ղուկ. Թ. 61—62)

Յիսուսի արգելածը հասարակ հրաժեշտ առնելը չէր, նա պահանջում էր հետեւողներից խզել ամեն կապերը, որ ունէին հին աստուածաշտուութեան ու նրա կողմնակիցների հետ, իսպառ հրաժարուել նրանց հետ յարաբերութիւն ունենալուց։ Թող հին մտածելակերպ ունեցողները թաղեն իրանց համախոհներին։ Մաճկալի առակով Յիսուս հասկացնում էր՝ ինչպէս նրա պարտքն է միշտ առաջ նայել, որ ակօսներն ուղիղ գծով լինեն, այնպէս էլ, ով նպատակ է դրել Աստծու արքայութիւնը հեռ բերել, չըպիտի յետ նայի այն կեանքի ու շրջանների վրայ, որոնց հետ խզել է կապը։ Հին բարեկամներից լացով, վշտով բաժանուելը ցոյց է տալիս, որ Յիսուսին հետեւողը կէս սրտով է կպած նոր նպատակի ու նոր պարտաւորութիւնների հետ։ Աստծու արքայութեան համար հարկաւոր է ամբողջ մարդը. յետ նայողը չէս մարդ է։

Ամփոփում, Ի՞նչ դատակարգ էին կազմում զպիրները հրեաների մէջ։ Դպիրն ի՞նչ դիտաւորութեամբ էր եկել Յիսուսի մօտ։ Ինչո՞ւ Յիսուս չըկատարեց նրա խնդիրը։ Յիսուս ինչո՞ւ չէր քողնում աշակերտներին իրանց որդիական պարտքը կատարել։ Յիսուսի աշակերտ եղողին ի՞նչ էր հարկաւոր։

12. ՅԻՍՈՒՍ ՄԱՔՍԱԽՈՐԵՆԵՐԻ ՄԷջ

Ա. Յիսուս քարեկամութիւն է անում՝ մաքսաւորներին եւ մեղաւորներին հետ։

«Յիսուս ձովեզրից այն կողմն անցնելով տեսաւ Մատթէոս անունով մարդ, որ նստած մաքսաւորութեամբ էր պարապում։ Ասեց նրան. «Թող այդ, արի իմ ետեից»։ Մատթէոսը վեր կացաւ ու գնաց նրա ետեից։ Երբ Յիսուս բազմած էր նրա տանը, շատ մաքսաւորներ ու մեղաւորներ եկան և նոյնպէս բազմեցին Յիսուսի և նրա աշակերտների հետ։ Փարիսեցիք այս բանը տեսնելով ասին աշակերտներին. «ինչո՞ւ ձեր վաղապետը հացի է նստում մաքսաւորների ու մեղաւորների հետ»։ Երբ Յիսուս լսեց փարիսեցոց տրտուռը, ասեց նրանց. «բժիշկն աւելի հիւանդներին է հարկաւոր, քան թէ առողջներին։ Գնացէք և սովորեցէք թէ ի՞նչ է նշանակում՝ ողորմութիւն (սէր) եմ կամենում և ոչ թէ զոհ։ Ես չեմ եկել կանչելու արդարներին, այլ մեղաւորներին»։

(Մատթ. Բ. 13—17)

Հոռոմայեցիք հրէաներից գետնահարկ առանձին էին պահանջում, ստացուածքի, կարողութեան համար էլ առանձին հարկ. բացի այդ՝ վերցնում էին սահմանի մաքս, կամբընով, ճանապարհով անցնելու տուրքեր։ Տուրքերի գանձումը կապալով յանձնում էին մաքսաւորներին, սրանք

ունէին իրանց ստորագրեալները, որոնք նշանակածից մի քան էլ աւելորդ էին ժողովում իրանց օգտի համար: Այդ կեղեքումներից հրէայ ժողովուրդը չափազանց ճնշուած էր. մաքսաւոր անձը ատելի էր նրան: Հրէաները միւս ազգերից խորշում էին, իրանց բարձր համարելով արժան չէին տեսնում նրանց հետ ոչ խօսել և ոչ գործ բռնել: Յիսուս զրանց հա- կառակ բարեկամութիւն էր անում մեղաւորների ու մաք- սաւորների հետ, իրա խօսքով ու կեանքով գրաւելով նրանց սրտերը կարողանում էր աստուածսիրութիւն և ընկերսի- րութիւն ներշնչել:

Ա մ փ ո ս մ. Փարիսեցիք ինքն էին մեղադրում Յի- սուսին: Նրանց կարծիքով մաքսաւորներն ու մեղաւորներն ի՞նչ էին: Ի՞նչպէս էր վերաբերում Յիսուս ղեպի նրանց եւ իրա այդ արարքն ինքն էր արդարացնում:

Համեմատ. համար կարդալ, Մատ. Ը. 23—27 Թ. 1—13
Ղուկ. Ը. 22—35:

13. ՓԱՐԻՍԵՅՈՒ ՏԱՆ ԽՆՁՈՅՔԸ

Ա. Մեղաւոր կինն օծում է Յիսուսի ոտները.

«Մի փարիսեցի աղաչում էր Յիսուսին, որ իրա տուն ճաշի գայ և հետը հաց ուտի: Յիսուս մտաւ փարիսեցու տունը և բազմեց: Քաղաքի մէջ մի մե- ղաւոր կին կար, երբ իմացաւ, թէ Յիսուս փարի- սեցու տանն է, բերեց մի շիշ անուշահոտ իւղ, նըս- տեց նրա ոտների մօտ. լալիս էր և արտասուքներով թրջում նրա ոտները, իրա գլխի մազերով սրբում, համբուրում ոտները և իւղով օծում: Նրան հրա- վիրող փարիսեցին այս տեսնելով ասում էր մաքի մէջ. «Եթէ սա մարգարէ լինէր, կիմանար թէ ով է և ի՞նչպիսի մեղաւոր կին է իրան մօտեցողը»:

(Ղուկ. է. 36—39)

Հրէաստանում հացի ժամանակ չէին նստում սեղանի մօտ ինչպէս այժմ, այլ պարկում էին փափուկ օթոցի կամ բարձի վրայ: Յիսուս զշացող մաքսաւորին այցելելուց ետ յօժարուեց հիւր լինել և փարիսեցու տանը: Այդտեղ եկաւ մեղաւոր կինը, որին արդէն ծանօթ էր Յիսուսի վարդա- պետութիւնը, նրա շնորհով թողել էր նա իրա անբարոյա- կան ընթացքը ու սկսել էր արդէն նոր կեանք վարել: Այժմ կամենում էր իրա երախտագիտութիւնը հրապարակով ար- տայայտել: Ըստ հրէական սովորութեան ամենայն մարդ կարող էր ներս գալ և խնջոյքին նայել:

Բ. Երկու պարտապանները.

«Յիսուս պատասխանեց փարիսեցուն և ասեց. «Սիմոն, մի բան եմ ուզում ասել քեզ»:—Հրամայիր, վարդապետ, ասեց նա: Յիսուս հետեւեալ առակն ա- սեց. «մի փողատէր երկու պարտապան ունէր, նրան- ցից մէկը 500 դահեկան էր պարտ, միւսը 50: Երբ նրանք միջոց չունէին, որ իրանց պարտքը վճարեն, երկուսին էլ բաշխեց: Այժմ ասա, նրանցից ով շատ կըսիրի փողատիրոջ»:—Իմ կարծիքով, նա, որին շատ գումար բաշխեց, պատասխանեց Սիմոնը: Յիսուս ասեց. «ուղիղ դատեցիր»: Եւ երեսը ղէպի կինը դարձ- նելով, խօսքը Սիմոնի հետ շարունակեց. «տեսնո՞ւմ ես այս կնոջը: Երբ քո տուն մտայ, ջուր չըբերի- ոտներիս համար, իսկ սա իրա արտասուքներով թրջ- ջեց ոտներս և իրա ծամերով սրբեց: Ի՞նչ ինձ մի համբոյր չը տուիր, սա այստեղ մտնելու վայրկեանից չի դադարում ոտներս համբուրելուց: Ի՞նչ իմ գլուխը հասարակ իւղով չօծեցիր, սա ազնիւ, անուշահոտ իւղով օծեց: Ուստի ասում եմ քեզ. ներուած լինեն սրա շատ մեղքերը, որովհետեւ շատ սիրեց: Ում շատ

է ներւում, նշանակում է՝ շատ է սիրել, ում քիչ՝ քիչ»։
(Ղուկ. է. 40—47)

Մեղաւորներից հետո մնալը փարիսեցիք համարում էին առաքինութիւն, այն ինչ դա աւելի շուտ բարոյական թուութիւն էր։ Յիսուս բարոյապէս զօրեղ լինելով մեղաւորների հետ յարաբերութիւն ունենալը պարտք էր համարում։ Փարիսեցիք անկարող լինելով ըմբռնել Յիսուսի վերաբերմունքը, կարծում էին թէ նա մարդ ճանաչել չը գիտէ։

Գ. Մեղաւոր կինը արժանացաւ ներման.

«Յիսուս ասեց մեղաւոր կնոջը. «Թող ներուած լինեն քո մեղքերը»։ Խնջոյքի վրայ նստածներն ըսկըսան իրանց մէջ ասել. «Ո՞վ է սա, որ մեղքերը ներում է»։ Եւ Յիսուս ասեց կնոջը. «Քո հաւատը քեզ փրկեց, գնա խաղաղութեամբ»։ (Ղուկ. է. 48—50)

Կինն զգացել էր իրա վատ ընթացքը, և սրտում զղջացել։ Հասկանալով իրա մեղքի շատութիւնը, երախտագիտութիւնն էլ բուռն կերպով արտայայտեց։ Նա մեծ պարտապան էր, իրան բաշխուած մեծ պարտքի փոխարէն աւելի սէր ցոյց տուեց դէպի բարեսիրտ պարտատէրը։ Օրէնքի պատուէրներ կատարող փարիսեցիք գոռոզ էր, ապաշխարութիւն ասած բանը չէր ընդունում, ուստի անտեղեակ էր կնոջ սրտում տեղի ունեցած փոփոխութեանը ու նրա արտասուելու պատճառին։ Բայց սրտագէտ Յիսուսը տեսնում էր Աստծու ողորմութեամբ նրա մէջ զարթած նոր կեանքը, ուստի սփոփում էր նրան ներելով անցեալ մեղքերը։

Ամփոփում. Փարիսեցիք ինչո՞ւ էր հրաւիրել Յիսուսին։ Մեղաւոր կինն ինչո՞ւ գնաց նրա տուն։ Հրեաներն ինչպէ՞ս էին խնջոյքի նստում։ Մեղաւոր կինն ինչո՞ւ էր իւղով օծում Յիսուսի ոտները։ Փարիսեցիք ի՞նչ հայեացք ունէին դէպի մեղաւորները։ Կնոջ արարքն ինչի՞ց նշան էր։ Յիսուս ինչո՞ւ միամտացրեց, որ նրա մեղքերը ներուած են։

14. ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՓԵՏՐՈՂ ՍԷՐԸ

Ա. Կորած ոչխար.

«Յիսուս փարիսեցիներին ու զպիրներին ասեց այս առակը. «Ո՞վ է ձեզանից այն մարդը, որ հարիւր ոչխար ունենայ ու մէկը կորցնի։ Արդեօք չի՞ թողնիլ իննըսունինը հանդում ու գնալ կորածը փնտրելու։ Երբ գտնի, ուրախանալով կը դնի ուսերի վրայ, տուն կը գայ, բարեկամներին ու զրացիներին կը կանչի ու կասի. «ուրախացէ՛ք հետս, որովհետեւ կորած ոչխարս գտայ»։ Հաւատացնում եմ ձեզ, որ այդպէս ուրախութիւն կը լինի երկնքում մէկ մեղաւորի համար, որ ապաշխարում է, քան թէ իննըսունինը արդարների համար, որոնք պէտք չունեն ապաշխարութեան»։ (Ղուկ. ԺԵ. 3—7)

Գիտենք որ Յիսուս որոնում էր մեղաւորներին, որ մխիթարելով բուժի նրանց հիւանդ սրտերը։ Հօտից մոլորուած ոչխարն անկարող է ինքն իրան օգնել, որովհետեւ անասուն է։ Այդ լաւ իմանալով հովիւը փնտրում է, մինչև գտնում է նրան որևէ թփի տակ։ Եթէ մի ոչխարի համար այսքան խնամք է պէտք, որքան առաւել մի մոլորուած մարդու համար, եթէ ցանկանում ենք նրան վատ ընթացքից յետ կացնել, հիւանդ հոգին բուժել։

Բ. Կորած զրամ.

«Յիսուս երկրորդ առակն ասեց փարիսեցիներին ու զպիրներին. «Կամ ո՞վ կը լինի այն կինը, որ տաս զրամ ունենայ. եթէ նրանցից մէկը կորցնի, արդեօք ճրագ չի՞ վառիլ, տունն աւելիլ ու խնամքով որոնիլ մինչև կորածը գտնի։ Երբ գտնի, կը կանչի բարեկամներին, զրացիներին և կասի. «ուրախացէ՛ք

ինձ հետ, որովհետեւ կորցրած դրամը գտայ: Հաւատացնում եմ ձեզ, այսպէս էլ Աստծու հրեշտակներէ առաջ ուրախութիւն կը լինի մէկ ապաշխարող մեղաւորի համար»:

(Ղուկ. ԺԵ. 8—10)

Ոչխարն իբրեւ միամիտ արարած անկարող էր իրան ազատել մոլորութիւնից, բայց իբրեւ շնչաւոր կարող էր գոնէ շարժուիլ վտանգի վայրէկանիւն, իսկ անշունչ դրամն մի տեղ անշարժ ընկած, ինչպէս զգար թէ ինքը կորած է: Նրան կորցնող պառաւ հանգիստ չի կարողանում նստել, մինչև դէս դէն փնտրելով գտնում է ու գործադրում իրա կարիքի վրայ: Բայց սրբան անհրաժեշտ է փնտրելը, երբ կորածը ոչ թէ ոչխար է կամ դրամ, այլ մարդկային հոգի:

Գ. Կորած որդի.

«Յիսուս երրորդ առաւին ասեց փարիսեցիներին. «մի մարդ երկու որդի ունէր: Կրտսերն ասեց հօրը. «հայր, քո ապրանքից և ունեցածից տուր իմ բաժինը, չեմ ուզում այստեղ մնալ»: Հայրը տուեց նրա բաժինը: Մի քանի օրից ետ որդին վերցրեց իրա բաժինը ու գնաց հեռու աշխարհ և այնտեղ վատնեց ունեցած չունեցածը անառակ կեանք վարելով: Երբ բոլորը վերջացրել էր, սաստիկ սով ընկաւ այդ երկրում: Որդին սկսեց յետին չքաւորութեան մէջ ապրել: Գնաց այդ երկրի բնակիչներից մէկի մօտ ծառայ մտաւ, որը նրան ուղարկեց հանդը խոզեր արածեցնելու: Տղան յօժար էր իրա բաղը յագեցնել խոզերի ուտելու եղջիւրներով, բայց այդ էլ չէին տալիս նրան: Միտք անելով ինքն իրան ասեց. «Իմ հայրը քանի քանի մշակներ ունի, որոնք առատօրէն հաց են ուտում. իսկ ես այստեղ սովամահ եմ լինում: Արի, վերկենամ գնամ հօրս մօտ և ասեմ նրան, «հայր,

մեղանչել եմ Աստծու և քո դէմ, ես արժանի չեմ քեզ որդի կոչուելու, ընդունիր ինձ քո մշակների թւում»:

(Ղուկ. ԺԵ. 11—16)

Ինչպէս յայտնի է հրէից մէջ աւագ եղբայրը ժառանգում էր հօր ունեցածի $\frac{2}{3}$ մասը, իսկ փոքրը $\frac{1}{3}$ -ը: Կրտսերն իրան զրկուած և հօր տանը նուազացած համարելով, աւելի լաւ համարեց գնալ օտարութիւն ու հօր աչքից հեռու զուարճանալ սրտի ուզածի չափ: Իրա բաժին հարստութիւնը վատնելուց ետ աղան կարիքի երեսից դարձաւ խոզարած, որ ամենաամօթալի բանն էր: Փարիսեցու աչքում այդպէս վարուող որդին կորած ու մեռած էր, բայց Յիսուսի նոր ուղղութեամբ որդին կարող էր զղջալ ու հօր մօտ վերադառնալ: Դրանով ուղում էր հասկացնել, թէ Աստծու առաջ մոլորուած մարդիկ աւելի կարեւոր են, քան թէ կորած անշունչ դրամն ու միամիտ ոչխարը:

Դ. Կորածի վերադարձը.

«Այսպէս մտածելով կրտսեր որդին, թողեց խոզերը և ճանապարհ ընկաւ դէպի հայրական տունը: Դեռ հեռու էր, հայրը նկատեց ու գթաշարժուեց, շտապեց, նրա վզով փաթաթուեց, համբուրեց նրան: Որդին ասեց. «հայր, մեղանչել եմ Աստծու և քո դէմ, այլ ես արժանի չեմ քեզ որդի կոչուելու, ինձ ընդունիր քո մշակների շարքում»: Հայրը հրամայեց ծառաներին. «շուտով բերէք ամենաւնութիւն պատմութեանը և հագցրէք սրան. մատանի դէք նրա մատին և կոշիկներ տուէք, որ հագնի: Պարարտ եզ բերէք, մօրթեցէք, ուտենք, ուրախանանք, որովհետեւ իմ այս որդին մեռած էր, կենդանացաւ, կորած էր, գտնուեց»:

Պատուէրը կատարելով ուրախութիւն արին»:

(Ղուկ. ԺԵ. 17—24)

Բաղմադութ հայրը չէր մոռացել անառակ որդուն. երեւի ինքն իրան ասում էր. «ահա որտեղ որ է կը վերադառնայ»: Մի օր նստած տխուր մտածելիս, յանկարծ աչքով ընկաւ զզգողւած յորերով ճանապարհորդ, հօր սուր աչքը շարժուածքից, կերպից ճանաչեց, որ իրա որդին է, բայց ոչ նախկին ամբարտաւանը, այլ մի ողորմելի տեսքով երիտասարդ: Վրան բարկանալու փոխարէն սրտով մորմորուեց, երբ որդուն այդ թշուառ վիճակում տեսաւ, Սակաւն կորած-մեռածին կենդան տեսնելով ուրախացաւ: հայրաբար զրկախառնելով կամեցաւ որդու վերադարձը խնջոյքով տօնել:

Ե. Աւագ որդու քարկուծիւնը.

Աւագ որդին հանդուժմն էր, երբ տանը մօտենալիս լսեց պար գալու և երգի ձայներ. ծառաներից մէկին հարցրեց. «Սա ի՞նչ բան է»: Ծառան առեց. «Կրտսեր եղբայրդ եկել է, հայրդ հրամայեց պարարտ եղ մորթել, որովհետեւ ողջ և առողջ վերադարձել է տուն»: Աւագ եղբայրը զայրացաւ հօր արարքի վրայ և չէր ուզում ներս մտնել, բայց հայրն ինքը դուրս եկաւ և խնդրեց, որ տուն մտնի: Որդին առաքեց. «այսքան երկար տարիք քեզ մօտ ծառայում եմ, երբէք չի պատահել, որ քո պատուէրից դուրս գամ, ինձ մի ուլ չես տուել, որ մորթեմ, բարեկամներիս հետ ուրախութիւն անեմ, իսկ այն որդին, որ քո կարողութիւնը պոռնիկներէ հետ է կերել, վերադարձաւ թէ չէ, պարարտ եզն ես մորթել նրա համար»: Հայրն ասեց. «որդի, դու ամեն ժամանակ ինձ հետ ես, իմ ունիւմ—չունիւմ քոնն է, բայց հարկաւոր էր այսօր ցնծալ, ուրախանալ, որովհետեւ քո այս եղբայրը մեռած էր, կենդանացաւ, կորած էր գտնուեց»: (Ղուկ. ԺԵ. 25—32)

Աւագ եղբօր կարծիքով հայրն անարդար էր, որ իրա պարկեշտ կենցաղն անուշադիր թողած վարձատրում էր անառակ որդուն: Հայրական սիրտը սիրոյ զգացմունքը լախ էր ըմբռնում և կրկին գտնուած որդու պատճառով հրճուում, իսկ աւագ որդին իրա խոնարհութեամբ այնքան ամբարտաւան էր դարձել, որ տնից հեռացածին եղբայր չէր ընդունում, թէև հայրն այդ յիշեցրեց: Հօր սէրն անհուն էր, ուստի և անհասկանալի էր նեղսիրտ աւագ որդու համար:

Ա. Վ. Բ. Ո. Մ. Փարիսեցիք ինքն չէին կարողանում հաշտ աշքով նայել Յիսուսի վրայ: Կորած ոջիւսքը ինքնով է տարբերում կորած դրամից: Ի՞նչ բան տարաւ կրտսեր որդուն օտարութիւն: Հրէից կարծիքով այդպիսի որդին ի՞նչ էր: Ի՞նչ զրկանքներ կրեց անառակը: Հայրն ինքն չէր ընդունեց զղջացած որդուն: Աւագ որդին ինքն էր զայրացել հօր դէմ: Ի՞նչ ներգործութիւն կաներ կրտսեր, որդու սրտի վրայ հօր քաղցր ընդունելութիւնը: Յիսուսի հակառակորդները ո՞ր որդու նման էին:

15. ԶԸՆԱՏԵԼ ՈՉ ՈՔԻ

Ա. Ի՞նչպէս պիտի դատել

«Յիսուս ասում էր, «մի դատէք, որ դուք ևս չըդատուէք, որովհետեւ ինչ դատաստանով որ դատէք, նոյն տեսակ դատուելու էք, ինչ չափով որ չափէք, նոյն կերպով էլ չափուելու էք: Ինչո՞ւ ես տեսնում քո եղբօր աչքի շիւղը և քո աչքի գերանը չես տեսնում: Կամ ինչո՞ւ ես ասում եղբօրդ՝ թող քո աչքի միջից շիւղը հանեմ, բայց ահա, քո աչքի մէջ գերան կայ: Կնդժաւոր, նախ քո աչքի գերանը հանիր և յետոյ ուշ դարձրու քո եղբօր աչքից շիւղ հանելու»: (Մատթ. է. 1—5):

Դատելը վատ բան է, երբ գործ է ածուում զրպարտեղու, բամբասելու մտքով: Ճշմարտասէրը միշտ լաւ բարեկամ է, նա նկատած թերութիւնը երեսին է ասում և ոչ ետեից բամբասում: Երեսին ասողի նպատակն է նրան ուղղել, ետեից խօսողի, դատողի նպատակն է վնասել: Բամբասուածը մեծ մասով հնար չունի պաշտպանուելու, յաճախ նրան արհամարհում են անիրաւ տեղը: Դատել — խօսել կարելի է անխնայ ճշմարտութիւն ասելով և ոչ թէ բամբասել, կեղծաւորել:

Բ. Սրբութիւնը շնորհ առաջ մի՛ գցիլ:

«Յիսուս շարունակեց խօսքը. «Սրբութիւնը շնորհ առաջ մի՛ գցէք և մարգարիտները խոզերի առաջ մի՛ թափէք, չըլինի թէ ոտի տակ կոխոտեն և դառնալով ձեզ ծաղրի առարկայ շինեն»:

(Մատթ. է. 6):

Դժուար բան է ուրիշի գլխին դատաւոր դռնաւը, որովհետեւ ով կայ, որ մեղքից, սխալմունքից զերծ լինի: Ուրիշին ուղղելուց առաջ մարդ դեռ իրան պիտի ուղղի: Ընկերի թերութիւնն անկեղծօրէն ուղղողը պիտի լինի զգոյշ, խոհեմ: Իսկ երբ գիմացի անձը ոչ անկեղծութիւն է հասկանում, ոչ բարեսրտութիւն և ոչ Աւետարանի սրբութիւն, այդպիսի անգէտին աւելորդ է բան ասել, նա օգտուելու փոխարէն կըսկսի քո խօսքերը ծաղրի առարկայ շինել:

Ա մ փ ո փ ու մ: Յիսուս ի՞նչ պարագայում էր արգելում դատել ընկերի թերութիւնների վրայ: Ի՞նչ պիտի պարագայում կարելի է բոյաւորելի համարել: Յիսուս մնա՞նք էր շներ խօսքը գործ ածում: Ի՞նչ էր հասկանում մարգարիտներ ասելով: Ո՞վքեր էին խոզերը, որ մարգարիտները պիտի կոխոտէին:

Համեմատ. համար կարգաւ Ղուկ. 2. 37.

16. ՅԻՍՈՒՍԻ ԳԹԱՍՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻՆ ՔԱՐՈՋԵԼՈՒ ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ.

Ա. Կարեկցելը եւ Աստծուց օգնութիւն հայցելը.

«Յիսուս անդադար չըջում էր քաղաքները, գիւղերը, քարոզում էր նրանց ժողովարաններում, ուսուցանում էր արքայութեան աւետարանը, բուժում էր ժողովրդի մէջ եղած ամեն տեսակ ախտերն ու հիւանդութիւնները: Այցելելով ժողովրդին կարեկցում էր նրան, որովհետեւ հարստահարուած էր ու ցրուած զանազան կողմեր ինչպէս անհովիւ ոչխարներ: Այդ պատճառով ասեց աշակերտներին. «Երբեք մեծ են ու շատ, իսկ մշակները սակաւ, այժմ աղաչեցէք բերքերի Տիրոջը, որ իրա բերքերի համար մշակներ հանի»:

(Մատթ. Թ. 35—38):

Իսրայէլի ժողովրդի առաջնորդները ըստ կրօնականին փարիսեցիներն էին, որոնց աստուածապաշտութեան մէջ մեծ տեղ էին բռնում ծէսերը, երկար աղօթքները ու հակակրօնական եղ չէին բռնում ծէսերը, երկար աղօթքները ու հակակրօնական էին այն անձանց, որոնք իրանց պէս չէին անում. մաքսաւոր ու մեղաւոր անձանց բոլորովին ողջոյն չէին տալիս: Թրան հակառակ էր Յիսուսը, նրա հայեացքով ճշմարիտ աստուածապաշտը նա էր, որ ուրիշի վիշտն իրա սեպհականն էր համարում: Այս նեղ ճանապարհով, ուր զրկանք քաշել էր հարկաւոր, մեծամասնութիւնը չէր գնում, ընչասիրութիւնն արգելում էր: Իսկ Յիսուսի գութը շարժում էր, երբ տեսնում էր ժողովրդին մոլորուած ոչխարների նման թափառելիս: Յանկանում էր նրան պատրաստել Աստծու արքայութեան համար. այդ մեծ գործը մարդկային ուժերից չէր, ուստի աշակերտներին յորդորում էր, որ Աստծու օգնութիւնը հայցեն:

Բ. Յիսուս ի՞նչ պատուիրեց աշակերտներին.

«Յիսուս տասներկու աշակերտներին կանչեց

իրա մօտ և երկ-երկու ուղարկեց, նրանց իշխանութիւն էր տալիս պիղծ դեերի վրայ: Նրանց պատուիրում էր, որ ճանապարհի համար ոչինչ չըվերցնեն բացի մի գաւազանից. ոչ պարկ, ոչ հաց և ոչ պղնձէ դրամներ գօտու մէջ: Հողաթափներ գցեն ոտները, բայց հետները երկու պարեգօտ չըվերցնեն»:

(Մարկ. 2. 7—9):

Յիսուս աշակերտներին պատուիրեց Աստծու արքայութիւնը ամենից առաջ քարոզել հրէաներին, որովհետեւ նրանք աւելի նախապատրաստուած են ըմբռնելու կեանքի օրինակը ամենագօրեղ միջոցն էր Աստծու արքայութիւնը տարածելու համար, դրա համար Յիսուսի պատուէրն էր՝ շրջել տները, մօտ յարաբերութիւն ունենալ ընտանիքի անդամների հետ և նրանց դարձնել Աստծու արքայութեան կողմնակիցներ:

Գ. Ժողովրդի մէջ ապրելը.

«Յիսուս աշակերտներին ասում էր. «ինչ տուն որ մտնէք, մնացէք այնտեղ մինչև այն քաղաքից կամ գիւղից դուրս գալը, որը ձեզ չի ընդունիլ, ձեզ ապանջ չի դնիլ, այն քաղաքից դուրս գալիս թափ տուէք ձեր ոտների փոշին իբրև վկայութիւն նրանց արարքի: Եւ մարիտ եմ ասում ձեզ, աւելի հեշտ կը լինի դատաստանի օրը Սոգոմ ու Գոմոր քաղաքների համար քան թէ այն քաղաքի»:

(Մարկ. 2. 10—11. Մատ. Ժ. 15):

Յիսուս կամենում էր, որ աշակերտները մարդկանց սրտերը գրաւեն առանց իրանց գրպանի շահն աչքի առաջ ունենալու, այդ պատճառով պահանջում էր, որ նրանք ոչ մի վարձ չառնեն քարոզութեան կամ բժշկութեան համար, ժողովուրդը պիտի համոզուէր, որ աշակերտները Աւետարանը քարոզում են ներքին մղումից, անկեղծ կարեկցութիւնից և ոչ թէ փողի սիրով: Յիսուս գիտէր, որ ունկնդիր-

ների մէջ երախտագէտ սրտեր միշտ կը լինեն և յօժարակամ նուէրներով կը վարձատրեն նրանց, ինչ որ անհրաժեշտ է ապրուստի համար:

Դ. Եղէք խորագէտ.

«Յիսուս ասում էր աշակերտներին. «հա ուղարկում եմ ձեզ իբրև ոչխարներ գայլերի մէջ, այսուհետեւ եղէք օձերի պէս խորագէտ և աղանիների պէս միամիտ: Զգոյշ կացէք մարդկանցից, չըլինի թէ ձեզ մատնեն իրանց դատարանների առաջ և իրանց ժողովարաններում ձեզ տանջեն: Դատաւորների ու թագաւորների առաջ կը տանեն ձեզ իմ պատճառով, որ վկայէք նրանց ու հեթանոսներին»:

(Մատ. Ժ. 16—18):

Յիսուս պահանջում էր, որ աշակերտները կեանքները չըխնայեն Աստծու արքայութիւնը քարոզելու համար, բայց միևնոյն ժամանակ լինեն խելօք, որ զուր տեղ իրանց անձը վտանգի չենթարկեն: Խորագիտութիւնով պիտի կռաւադատեն պարագաները, մարդկանց և նրա համեմատ գործեն անկեղծօրէն: Վտանգներին դիմադրելիս պիտի ապաւինեն միայն Աստծուն:

Ե. Զրկախենար.

«Յիսուս շարունակեց պատուէրը. «բայց երբ ձեզ մատնեն, հոգ մի՛ անէք, թէ ինչպէս կամ ինչ պիտի խօսէք, որովհետեւ այն ժամին ցուցում կը տրուի, թէ ինչ էք խօսելու. դուք չէք, որ այնտեղ խօսելու էք, այլ ձեր Հօր հոգին կը խօսի ձեր մէջ: Եղբայրը եղբօրը, հայրը որդուն կըմպտնի մահուան, որդիքը կըյարձակուեն հայրերի վրայ և կըսպանեն նրանց: Դուք իմ պատճառով ամեն կողմից ատելութեան կը հանդիպէք, բայց ով որ մինչև վերջը կը համբերի, նա կը փրկուի»:

Եթէ ձեզ այս քաղաքում կը հալածեն, փախէ՛ք ուրիշ տեղ, եթէ այդտեղ էլ կը հալածեն, փախէ՛ք ուրիշ տեղ, ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, դեռ Աւետարանը քարոզած չէք լինիլ Իսրայէլի բոլոր քաղաքներում, ահա մարդու որդին կը գայ: Աշակերտը բարձր չէ իրա վարդապետից և ոչ էլ ծառան իրա տիրոջից. բաւական է աշակերտի համար, եթէ նա լինի ինչպէս իրա վարդապետը և ծառայի համար, եթէ նա լինի ինչպէս իրա տէրը: Եթէ տանտիրոջ անուանեցին բեհեղզեբուղ, որքան աւելի պիտի անուանեն նրա սպասաւորներին: Այսուհետև մի վախենաք նրանցից, որովհետև չը կայ ոչինչ ծածուկ, որ չը յայտնուի և ոչինչ գաղտնի, որ չիմացուի: Ինչ որ ձեզ ասում եմ խաւարի մէջ, այն ասացէք լոյս տեղ և ինչ որ ձեր ախանջին է ասուած, դուք այն քարոզեցէ՛ք կտուրներէ վրայ: Ամենևին մի վախենաք նրանցից, որոնք սպանում են մարմինը առանց հոգուն մնասել կարենալու, բայց վախեցէ՛ք աւելի նրանից, որ կարող է հոգին ու մարմինը միասին կորցնել գեհենի մէջ: Չէ որ երկու ճնճղուկը մի դանգի են վաճառում, սակայն նրանցից ոչ մինը գետին չի ընկնում առանց ձեր Հօր թողաւորութեան: Չեր գլխի մազն անգամ համաքուած է: Ուրեմն մի վախենաք, որովհետև դուք աւելի արժէք, քան թէ ճնճղուկների բազմութիւնը: Ով որ ինձ կըխոստովանի մարդկանց առաջ, ես էլ նրան կըխոստովանեմ իմ Հօր առաջ, որ երկնքումն է: Եւ ով ինձ կուբանայ մարդկանց առաջ, ես էլ կուբանամ նրան իմ Հօր առաջ, որ երկնքումն է»:

(Մատթ. Ժ. 19—33):

Յիսուս նախագուշակում էր այն անթիւ հալածանքներն ու փորձանքները, որ գալու էին աշակերտների գլուխը: Յորդորում էր զգոյշ լինել փորձանքի միջոցին, եթէ պատահի, որ վտանգաւոր, նեղ տեղն ընկնեն, ամենևին չը պիտի վախենան կամ յուսահատուեն, այլ միխթարուեն իրանց սրտի մէջ, որ Աստուծո կամքը կատարուում է:

Զ. Ոչ խաղաղութիւն, այլ սուր.

«Յիսուս շարունակեց խօսքը. «մի կարծէք թէ եկայ երկրի վրայ խաղաղութիւն տարածելու: Խաղաղութիւն տարածելու չեմ եկել, այլ սուր: Որովհետև ես եկել եմ որդին հօրից բաժանելու, դուստրը մօրից և հարսն իրա սկեսրից և մարդու թշնամիքը կը լինեն իրա ընտանիքի անդամները: Ով իրա հօրը կամ մօրն աւելի կըսիրէ քան թէ ինձ, նա ինձ արժանի չէ, ով իրա տղին կամ աղջկանն աւելի կըսիրի քան թէ ինձ, նա արժանի չէ ինձ»:

(Մատթ. Ժ. 34—37):

Յիսուսի գործունէութեան նպատակը կոխն ու խռովութիւնը չէին. նա հաւատացած էր հին մարգարէների պէտքէ ժամանակով գալու է խաղաղութեան թագաւորութիւնը երբ թրերից խփէ՛ր պիտի շինեն և սուրիներից մանգաղներ եթէ հակառակ իրա խաղաղասիրութեան, Յիսուս հարկադրուած լինէր կոռելու և վիճելու, դրա յանցանքը կը լինէր արտաքին ծէսերով ի կրօնի պաշտպաններին: Յիսուս նման էր այն բժշկին, որ կարեկցելուց ուզում էր հիւանդին օգնել, մեծ կարեւորութիւն չը տալով պատճառած անխուսափելի ցաւին:

Ը. Վարձատրութիւն.

«Յիսուս շարունակեց. «ով իրա խաչը չի առնիլ և իմ ետևից գալ, նա ինձ արժանի չէ: Ով գտնում է իրա կեանքը, նա կը կորցնի այն և ով իրա կեանքը կը կորցնի իմ պատճառով, նա կը գտնի այն: Ով ձեզ

բութեան միջոցով ժողովրդին նախապատրաստել փրկութեան օրուայ համար: Պահը նրանց համար կրօնական պարտականութիւն էր, ուստի շատ զարմանում էին, որ դրա վրայ շատ քիչ ուշադրութիւն էին դարձնում այն անձինք, որոնք լուրջ խօսում են Աստծու արքայութեան գալստեան մասին:

Բ. Առաքններ կարկատանի եւ տկերի մասին.

«Յիսուս ասեց. «ոչ ոք նոր, անթափ կտորը չի գցում հնացած հանդերձի վրայ, եթէ ոչ՝ նոր կտորը վերցնում հանում է հին հանդերձից նրա բոլոր գորութիւնը, յետոյ աւելի խիստ է պատուում:—Նոր գինին չեն ածում հին տկերի մէջ, ապա թէ ոչ տկերը կը պատառուեն, գինին կը թափուի և տկերը կը կորչեն. այլ նոր գինին ածում են նոր տկերի մէջ, երկուսն էլ մնում են անվնաս»: (Մարկ. Բ. 21—22)

Յիսուս իրա բարոյութեամբ յայտարարում էր իր նախնի դադարումը և նոր նախնի կանգնումը նոր սկզբունքների հիման վրայ: Առհասարակ յայտնի է, որ հին, նստած գինու վարժուած մարդը իսկոյն նորը խմելու չի վարժում: Այդպիսու համար հինը միշտ հաճելի է թւում, մինչև ճաշակը նորին ընտելանայ:—Հրէաները սովորաբար քաղցուն կարասների մէջ չէին պահում, այլ տկերի, ուստի քաղցուն եփ գալիս, երբ տիկը լաւ կպրած չէր, փերթում, պատուում էր:

Ա մ փ ո փ ո ս մ. Ի՞նչ տեսակ պահքեր կային ճիշտութեան մէջ: Փարիսեցիք ի՞նչ հայեացք ունեին պասի կամ ծովի մասին: Յիսուս աշակերտների արարքն ինչով էր արդարացնում: Յովհաննէսի աշակերտները պասի վերաբերմամբ ի՞նչպէս էին չի՞ն մարգարէները գոհի, պասի մասին ի՞նչ էին ասել:

Համեմատ. համար կարգաւ Մատթ. Թ. 14—16. Ղուկ. Ե. 33—39.

18. ՈՐԴՈՒ ԽՆԴՐՈՒԱԾՆԵՐԸ ԵՐԿՆԱԻՈՐ ՀՕՐԻՑ— ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹԲ

Ա. Աշակերտները խնդրում են Յիսուսին, որ իրանց աղօթք ուսուցանէ.

«Մի օր Յիսուս մի տեղ առանձնացած աղօթում էր, երբ աղօթքը վերջացրեց, աշակերտներից մէկը մօտեցաւ և ասեց. «Տէր, սովորեցրու մեզ աղօթելը, ինչպէս Յովհաննէսը սովորեցրել է իրա աշակերտներին»: Յիսուս ասեց. «Երբ դուք աղօթքի կենաք. ապացէք այսպէս...» (Ղուկ. ԺԱ. 1—2)

Հրէական բարեպաշտութեան գլխաւոր յատկանիշներից մէկն էր երկար աղօթելը: Յիսուս իրա հետևողներին այլ ուղղութեամբ էր տանում. պարտաւորեցնում էր, որ ձգտեն Աստծու արքայութեան և Աստուծոյ խնդրին մշակներ նրա համար: Աղօթքին որոշ ձև տալ, կը նշանակէր աղօթքի էութիւնը թուլացնել: Բայց որովհետև Յիսուս ինքը առանձնացած աղօթելու սովորութիւն ունէր, յօժարուեց աշակերտների խնդիրը կատարել: Կամենում էր մի ընտիր աղօթքով նրանց հոգին կրթել, որ Աստծու շնորհած բարիքն ու ողորմութիւնը առանց գոհութիւն մատուցանելու չընդունեն:

Բ. 1. Խնդրուած. «Հայր մեր, որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո»: (Մատթ. 2. 9)

Հին իսրայէլացիք Տիրոջ անունը սրբացնում էին անթիւ զոհերի ու ծէսերի միջոցով. յետոյ մարգարէները այդ պաշտամունքների ու զոհերի փոխարէն պահանջեցին արդարութիւն, ընկերսիրութիւն: Յիսուսին հետևողը պիտի խընդրէր՝ երկնաւոր Հայր, Սուրբ Լինի քո հոգին իմ մէջ՝ որ ինձ ուժ, զօրութիւն տայ, որ կարենամ քեզ ծառայել և քո անուան պատիւ բերել:

Գ. 2-րդ Խնդրուած. «Եկեսցէ արքայութիւն քո» (Մատթ. 2. 10):

Յիսուս ասել էր՝ Աստծու արքայութիւնը կը գայ այն ժամանակ, երբ մարդիկ սըտով, ներքին աշխարհով կը բարեփոխուեն, կը սիրեն ընկերին, կը դադարեն մամոնային ստրուկ մնալուց: Յիսուսի աշակերտը Հօրը պիտի խնդրէր՝ թող քո արքայութիւնը մտնի իմ հոգու մէջ: Որովհետեւ Աստծու, սիրոյ արքայութիւնը, արդարութիւնը տարածուելու են կենդանի խօսքի քարոզութեան միջոցով, ուստի այս հատուածն պատշաճ կը գայ նոյնպէս այս խնդրուածը՝ Հայր, առաքիր այնպիսի աշակերտներ, որ աշխարհի համար դառնան աղ և լոյս:

Դ. 3-րդ խնդրուած. «Եղիցին կամք քո, որպէս յերկինս և յերկրի» (Մատ. 2. 10)

Մարգարէի քարոզութիւնից յայտնի է, որ Աստծու կամքն էր. «Քո ունեցածից բաժին հանիր քաղցածին, կարօտեալին, այսինքն կարեկից սիրտ ունեցիր»: Յիսուս ասում էր՝ իրաւախոս եղիր հակառակորդների հետ, մի դատիլ մէկի՝ նրան զրպարտելու դիտումով. ամեն բանից առաջ աշխատիր ձեռ բերել Աստծու արքայութիւնը: Յիսուսին այս մտքով հետևողը պիտի ասէր՝ երկնաւոր Հայր, ինձ ուժ և կարողութիւն տուր, որ յաղթելով ընչասիրութեան, մարմնական ցանկութեան և վրէժխնդրութեան կարենամ քո կամքը կատարել:

Ե. 4-րդ խնդրուած. «Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր»: (Մատ. 2. 11)

Այստեղ խնդրածը լոկ հացին չի վերաբերում, հարկ չըկար աղօթքով Աստծուց հաց խնդրել. անթիւ քարիքներ ունենք Աստծու շնորհով ստացած՝ կեանք, առողջութիւն, զգայարաններ, մտաւոր ունակութիւններ, ծնողներ ևն, ևն.: Ինչպէս զաւակները ծնողներից ստացած ընծաների համար գոհութիւն են յայտնում, նոյնպէս մենք իբրև երախտապարտներ գոհութիւն պիտի մատուցանենք Աստծուն: Աստծուց ստացած վերոյիշեալ բարիքները ամենօրեայ հացի պէս անհրաժեշտ են, ուստի Յիսուսին հետևողը պիտի խնդրի, որ Աստուած անպակաս անի:

Զ. 5-րդ խնդրուած «Եւ թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց»: (Մատ. 2. 12)

Յիսուս գիտէր, որ սխալուելը մարդու համար բնական է, ուստի յորդորում էր ներողամիտ լինել զէպի մեղաւորները, պարտապանները (երկու պարտապաններ և մեղաւոր կինը): Յիսուս պահանջում էր զոհ անողից նախ գնալ հաշտուիլ եղբոր հետ, քէնը սրտից հանել: Ով ուրիշից մեծահոգութիւն է պահանջում, առաջ ինքը մեծահոգի պիտի լինի:

Է. 6-րդ խնդրուած. «Եւ մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն»: (Մատ. 2. 13)

Մարդ չըկայ, որ աշխարհի մէջ փորձութեան չըհանդիպի: Փորձութիւնները լինում են զանազան, մէկը կուլ է գնում ազահութեան ու սկսում ամեն մի անսուրբ միջոցով հարստութիւն ձիգել, երկրորդը՝ բարեկութիւնից կրակ կտրուած՝ կամենում է իրան խօսքով վերաբորոյն խփել, սպանել, մի ուրիշը կեանքի անյաջողութիւնից վհատուած ուղում է ոճիր գործել, չորրորդը գայթակղուել է, կամենում է անհաւատարմութիւն անել վարած պաշտօնի մէջ: Կեանքն անթիւ փորձութիւններ է գնում մարդու առաջ, բայց դրանից այն ժամանակ ազատ ու ապահով կըմընայ, երբ մաքուր սիրտ և հաստատուն կամք ունենայ: Յիսուսին հետևողը Աստծուց այդ երկու բանը պիտի խնդրի, որ այս ու այն արտաքին առիթը չըդառնայ նրա համար փորձութիւն:

Ը. 7-րդ խնդրուած. «Այլ փրկեա զմեզ ի չարէ» (Մատ. 2. 13)

Այստեղ խօսքն այն չարիքի մասին է, որ իբրև կսկիծ առաջ է գալիս գործած յանցանքի զգացումից: Այդ կսկիծը առիթ է դառնում զղման զգացումներին, որով մաքրում է մարդու ներքին աշխարհը: Այդ տեսակ կսկիծը ծառայում է իբրև փորձաքար: Սաանց ներքին ապրումի չըկայ բարե-

փոխութիւն: Աղօթքի առարկան լինում է տարբեր, երբեմն արտայայտւում է վիշտ, երբեմն սրտի փափագ, երբեմն գործած յանցանքի խոստովանութիւն, երբեմն զղջում ու բարեփոխուելու ցանկութիւն են:

Թ. Խնդրողին չի մերժուիլ.

«Յիսուս խօսքը շարունակեց. «ես ձեզ ասում եմ, խնդրեցէք, կըստանաք, որոնեցէք, կըգտնէք, դուռը ծեծեցէք, առաջներդ կըբացուի: Որովհետեւ ամեն մի խնդրող ստանում է, ով որ որոնում է, զըտնում է և բաղխողի առաջ դուռը բացւում է: Ո՛ր հայրը կըլինի ձեզանից, որ որդին հաց ուզի, նա քար տայ նրան: Կամ ձուկն ուզի, կարծ տայ նրան: Ուրեմն եթէ դուք ձեր չար տեղով գիտէք բարի պարգևներ տալ ձեր որդիներանց, որքան աւելի ձեր երկնաւոր Հայրը սուրբ հոգի կըտայ նրանց, որ խնդրում են նրանից»:

(Մատթ. Է. 7—18)

Ա մ փ ո փ ու մ. Աշակերտներն ի՞նչ խնդրեցին Յիսուսից: Ինչի՞ց դրդուած արին այդ, Վարդապետն ինքո՞ւ կատարեց նրանց խնդիրը: Ի՞նչ հոգի եւ ուղղութիւն է տիրում նրա ուսուցած աղօթքի մէջ: Ի՞նչ բան է աղօթքը, ինչ բովանդակութիւն է ունենում:

Համեմատ. համար կարդալ Դուգ. ԺԱ. 2—4, 9—13

19. ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻԶ.

Ա. Յովհաննէսի բանտարկուելը եւ Յիսուսին հարցմունք տալը

«Յովհաննէսը բանտարկուած միջոցին երբ լսեց Քրիստոսի գործերը, իրա աշակերտներից երկուսին ուղարկեց նրա մօտ և հարցրեց. «արդեօք դ՞ու ես,

որ պիտի գայ, թէ ուրիշին սպասենք»: Յիսուս պատասխան տուեց և ասեց նրանց. «Ընացէք, պատմեցէք Յովհաննէսին, ինչ որ լսեցիք ու տեսաք, ահա կոյրերը տեսնում են, կաղերը ման են գալիս, բորոտները մաքրւում են, խուլերը լսում են, մեռելները յարութիւն են առնում, աղքատները աւետիք են լսում և երանելի է նա, ով որ իմ գօրութեան վրայ չի կասկածիլ»

(Մատթ. ԺԱ. 2—6)

Հերովդէս մեծը երկրորդ կնոջից ունէր աղջիկ թո՛ւ՝ Հերովդիադա անունով. երրորդ կնոջից ունէր մի տղայ՝ Փիլիպպոս անունով, որ կին առաւ իրա եղբօր աղջիկ Հերովդիադային, որից ծնուեց Սալոմէն. Չորրորդ կնոջից ունեցաւ ուրիշ որդի՝ Հերովդէս Անտիպաս, որ գարձաւ Գալիլիայի չորրորդապետը: Սա ամուսնացած էր Արաբիայի Թագաւորի աղջկայ հետ, բայց Հերովդէսի հետ վարքից թեթեւ կին չիլինելով՝ թողեց իր ամուսնուն ու եկաւ յայտնի կերպով ապրեց Անտիպասի հետ: Ամուսնուց դեռ բաժանուած չէր. այդ բանը ընդհանուրի զայրոյթը շարժեց, բայց թվ կըհամարձակուէր Թագաւորի ընտանիքին նկատողութիւն անել: Յովհաննէսը, որ մարգարէի պաշտօնով գործել սկսել էր Հոռոմի հիմնարկութեան 779 թ. Յորդանանի մօտերքում, այժմ ղուրս էր եկել Գալիլիայի կողմերը քարոզելու: Անտիպասն, ղուրս էր եկել Գալիլիայի կողմերը քարոզելու: Անտիպասն, իբրեւ հռչակաւոր մարգարէի, նրան հրաւիրեց իրա մօտ մի քանի հարցերի պատասխան տալու: Անեղիւզ անապատականը դէպքից օգտուելով բացարձակ յայտնեց Թագաւորին, որ օրէնքի դէմ է ուրիշի չարձակուած կնոջը տանը պահել: Այդ բանի վրայ կատաղեց Հերովդէսի, և այնքան գրգռեց Անտիպասին Յովհաննէսի դէմ, որ շուտ նրան կալանաւորել տուեց Բեթան քաղաքի մօտերքում քարոզելիս. շղթայակալ դրին բանտը, առաջ Մեռեալ ծովի մօտակայքում էր, յետոյ փոխադրեցին Տիբերիա քաղաքը:

Յովհաննէս առաջին անգամ Յիսուսին հանդիպելիս մեծ տպաւորութիւն էր ստացել, այժմ լսում էր նրա աղ-

դու քարոզների ու բժշկութիւնների մասին. յանկարծ նրա մէջ այս հարցը զարթեց. «Միթէ սա է լինելու երկնային արքայութիւն բերողը: Նրա աշակերտները չափազանց անհանգիստ էին, որ մի ուրիշը խլում է իրանց վարդապետի փառքը: Նրանց հանգստացնելու համար Յովհաննէսն ասում էր. «ոչ ոք չի կարող ինքն իրան երկնքի առաքել աշուղանել և աշուղութիւն ունենալ, եթէ Աստծուց այդ կոչումը ստացած չէ»: Աշակերտները կասկածում էին Յիսուսի Մեսիա լինելու մասին, որովհետեւ նրա աշակերտները օրէնքի պատուիրած ծէսերը չէին պահում: Յիսուսի գործունէութիւնը նրանց երեւակայած Մեսիայի պատկերը չէր: Այդ կասկածը փարատելու համար էր, որ բանտարկուած Յովհաննէսը մարդիկ ուղարկեց նրա մօտ:

Բ. Յովհաննէսի էութիւնը,

«Երբ որ Յովհաննէսի աշակերտները գնացին, Յիսուս գլխեց նրա մասին ժողովրդի հետ խօսել. «ինչ տեսնելու համար էիք անապատ գնացել, արդեօք մի եղէ՞ք, որ շարժուում է հողմից: Դուրս էիք եկել ուրիշ ինչ տեսնելու, արդեօք մի մանր, զարդարուած փափուկ հանդերձներով: Նրանք, որ երևելի հանդերձ են հագնում և ապրում են փարթամութեան մէջ, թագաւորի պալատներումն են:

Յիսուս խօսքը շարունակեց. «դուրս եկաք ուրիշ ինչ տեսնելու, արդեօք մի մարգարէ: Այո, ասում եմ ձեզ, նա առաւել է քան մի մարգարէ: Որովհետեւ նա է, որի համար գրուած է. «ահա կուղարկեմ իմ հրեշտակը ձեր առաջ, որ պատրաստի ճանապարհները, որոնցով ընթանալու էք»: Ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, կանանց ծնունդների մէջ չի եղել աւելի մեծ քան Յովհաննէս. Մկրտիչը: Բայց երկնքի արքայութեան միջի փոքրիկն աւելի մեծ է քան թէ նա:

Բայց Յովհաննէս Մկրտչի օրերից մինչև այժմ երկնքի արքայութիւնը բռնադատուում է և բռնաւորներն են յափշտակում այն: Որովհետեւ բոլոր օրէնքները ու մարգարէները մինչև Յովհաննէս մարգարէացան, եթէ կամենում էք ընդունել, նա է եղիան, որ գալու է. ում ականջը ընդունակ է լսելու, թող լսի:»

(Մատթ. Ժ Ա. 7—15)

Յիսուսին մեծ վիշտ էր պատճառում, որ իրա ժամանակից ամենամեծ անձը—Յովհաննէսը, լիակատար չէր ըմբռնում նրա գործունէութիւնը: Ճիշտ է, բարձր էր գնահատում Յիսուս նրա անվեհերութիւնը, բարոյական լրջութիւնը, որով յանգիմանութիւն էր կարգում աշխարհի զօրեղների երեսին, բայց չէր թագցնում իրա հայեացքի տարբերութիւնը նրանից: Յովհաննէս աշխարհից փախչում էր անապատ, Յիսուս ընդհակառակ գործում էր աշխարհի մէջ, աշխարհի համար: Յովհաննէս ասում էր՝ ով օրէնքը սրբութեամբ չըկատարի, նրա գլխին թափուելու է աստուածային անշէջ հուրը, իսկ Յիսուս հաւատում էր, որ մարդը Աստծու որդին է, ինքնայոժար պիտի կատարի աստուածային կամքը: Յովհաննէսը թէև երկնքի արքայութեան համար շաւիղներ էր պատրաստում, իրա ապաշխարութեան քարոզներով մարդկանց սրտերը մեղքերից մաքրում, այնուամենայնիւ մարդկանց սրտերը մեղքերից մաքրում, այնուամենայնիւ Յիսուսի աչքում մնում էր դարձեալ օրէնքի մարդ, որի բարեպաշտութիւնը սկիզբ էր առել ու աճել երկիւղից, սակայն երկնքի արքայութիւնը չի գալ բուռն ուժի միջոցով այլ Աստծու կամքով:

Ամփոփում. Ուրբեր էին Հերովդիադան, Փիլիպպոսը և Հերովդէս Անտիպատը: Ինչո՞ւ կալանաւորուեց Յովհաննէս Մկրտիչը, Ում գործունէութեան վրայ էին նախանձում նրա աշակերտները: Յովհաննէս ինչո՞ւ աշակերտներ ուղարկեց Յիսուսի մօտ: Յիսուս ինչ հայեացք ունէր Յովհաննէսի վերա-

բերմամբ: Յովհաննէսի ուղղութիւնը ինչո՞վ էր տարբերու-
մը անցի:

Համեմատ. համար կարգաւ Ղուկ. է. 18—30

20. ՅԻՍՈՒՍԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ԾՈՎԱՓՆԵԱՅ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒՄ

Ա. Հրապարակի մանուկներ.

«Յիսուս ասեց. «Եւս նմանեցնեմ այս ազգին,
նման է այն մանուկներին, որոնք նստում են հրա-
պարակներում և բարձրաձայն կանչում են իրանց
ընկերներին և ասում. «մենք փող փչեցինք և դուք
պար չեկաք, մենք ողբեր ասինք և դուք լացու կոծ
չարիք»: Յովհաննէսն եկաւ, չէր ուտում, չէր խմում,
նրա համար ասում են՝ դե կայ նրա մէջ: Եկաւ մար-
դու որդին, նա թէ ուտում է և թէ ըմպում, նրա
համար ասում են՝ ահա մի ուտող և արեցող մարդ,
բարեկամ է մաքսաւորներին և մեղաւորներին, և
իմաստութիւնը պիտի արդարանայ իրա որդիներից»:
(Մատթ. ԺԱ. 16—19)

Յիսուս իրա ունկնդիրներին պահանջում էր, որ իրա
խօսքերի համեմատ շարժուեն ու գործեն: Փարիսեցոց փոյթը
չէր նրա ասածները, նրանք դեռ անբաւական էին, որ Յի-
սուս իրանց տառով չի շարժուում: Յիսուսի քարոզներին ա-
ւելի ուշ դարձրին ձկնորսները, մաքսաւորները, որոնք
հրէաների աչքում ոչ մի համարմունք չունէին: Երբ Յով-
հաննէսը պահեցողութիւն էր պահանջում, գալիւիաքի
իրանց օրն անց էին կացնում կերուխումով, իսկ երբ Յի-
սուս սիրով աւետարանում էր թէ մարդս Աստուծո որդին է,
նոյն գալիւիաքի կամենում էին Յիսուսին ապաշխարող

դարձնել, բազմաթիւ պատու ծոմերով նրան նեղել: Տեսնելով
որ դրանք անուղղելի են, Յիսուս յոյսը դնում էր յետագայ
սերնդի վրայ:

Բ. Կշտամբանք ծովափնեայ քաղաքներին.

«Այն ժամանակ Յիսուս սկսեց նախատել այն
քաղաքներին, որտեղ շատ հրաշքներ էր գործել և
նրանք չէին ապաշխարել. «վայ քեզ Գորազին, վայ
քեզ, Բեթսայիդա, եթէ ձեր մէջ եղած հրաշքները,
զօրութիւնները Տիւրոսի և Սիդոնի մէջ կատարուէին,
վաղուց նրանց բնակիչները կապաշխարէին քուրձ
հագնելով և գլխներին մոխիր ածելով: Բայց ասում
եմ ձեզ, դատաստանի օրը աւելի հեշտ կըլինի Տիւրոսի
և Սիդոնի երկրի համար, քան թէ ձեզ: Եւ դու, Կա-
փառնայում քաղաք, որ մինչև երկինք բարձրացել
ես, մինչև դժոխքը կըբաշխանաս, որովհետեւ եթէ քո մէջ
եղած զօրութիւնները Սոդոմի մէջը կատարուէին,
անշուշտ մինչև օրս էլ գոյութիւն կունենար: Այդ պատ-
ճառով ասում եմ ձեզ, սոդոմացոց երկրի համար աւելի
հեշտ կըլինի դատաստանի օրը, քան թէ քեզ համար»:
(Մատթ. ԺԱ. 20—24)

Հրէաները Յիսուսից պահանջում էին մեսիական նշան-
ներ: Յիսուս այդպիսի բաներ չէր խոստացել, եւստի շա-
րունակում էր երկնքի արքայութեան մասին քարոզել: Այդ
պատճառով աւանդապահ հրէաները նշանակութիւն չէին
տալիս Յիսուսի քարոզներին: Ամենից շատ աչքի էին ընկ-
նում ծովափնեայ մեծամիտ քաղաքները, որոնք շարունա-
կում էին զեղխ ու անբարոյական կեանք վարել:

Գ. Տղաներ ու հարստահարուածներ:

«Գոհութիւն եմ մատուցանում քեզ, Հայր, եր-
կնքի ու երկրի տէր, որ այս ծածկել ես իմաստուն-
5

ներից, գիտուններից և յայտնել տղաներին: Այն-
գոհութիւն քեզ, Հայր, որովհետեւ այդպէս ես կա-
մեցել: Ամեն բան ինձ տրուած է իմ Հօրից: Որդուն
ոչ ոք չի ճանաչում, բացի Հօրից և Հօրը ոչ ոք չի
ճանաչում, եթէ ոչ որդին և միայն նա, ում որդին
կրկամենայ յայտնել:

Եկէք ինձ մօտ ամեն հարստահարուածներ և
բեռնաւորներ, ես ձեզ թեթևութիւն կըտամ: Վերց-
բէք իմ լուծը ձեր վրայ և ինձանից ուսէք, որով-
հետեւ հեզ եմ և սրտով խոնարհ և դուք հանգստու-
թիւն կըգտնէք ձեր հոգու մէջ: Որովհետեւ իմ լուծը
բազմ է և իմ բեռը թեթև» (Մատթ. ԺԱ. 25—30)

Յիսուսի համակրութիւնը տկարների ու տառապեալ-
ների կողմն էր, նա իրան անչափ երջանիկ էր համարում,
որ կատարում էր հայր Աստծու կամքը: Ուր էլ շրջում էր,
նրան առանձին սիրով շրջապատում էին տղաներն ու հա-
րըստահարուածները: Այդ տկար դասակարգերից խրա-
խուսուելով՝ երկնաւոր Հօրը գոհութիւն էր մատուցանում:

Ամփոփում. Ինչո՞ւ Յիսուս ցանկալի քնդունելութիւն
ընդունեց ծովափնեայ, վաճառաշահ քաղաքներում: Աւանդա-
պան հրեաներն ի՞նչ նշաններ էին պահանջում Յիսուսից:
Յիսուս ինչո՞ւ եր դատաւարտում ծովափնեայ քաղաքնե-
րին: Կատարեալ աստուածայտնութիւնն ինչո՞վ երեւաց Յի-
սուսի մէջ:

Համեմատ. համար կարդալ Ղուկ. է. 31—35, Ժ. 13—
15, 21—22: Յովհ. ԺԲ. 34—36

21. ԵՐԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Ո՞րտեղ եւ ո՞ւմ էր քարոզում.

Յիսուս մեծ մասամբ կոչ էր անում խեղճերին,
զրկուածներին, վաստակեալներին, բեռնաւորներին,

որոնք ոչ մի կողմից մխիթարութիւն չունէին: Գի-
տունները, ռարքիները նրան արհամարհում էին,
որովհետեւ նա Մեծ ատեանի անդամ չէր, հարուստ-
ներն ու երևելի իշխանները ուշ չէին դարձնում
նրա վրայ, տեսնելով որ անտուն, դէս ու գէն թափա-
ռում է: Յիսուսին ուրախացնողները ապաշխարող
մեղաւորներն էին, որոնք նոր հոգի էին ստացել,
լսելով Յիսուսի բերանից, թէ Աստուած ներել է նը-
րանց նախկին յանցանքները: Այդ մեծ աւետիք էր
նրանց համար:

Յիսուս Տիրբերեա ծովի ափից հեռանալով բարձ-
րացաւ մի լեռ, որ Կափառնաուսից մօտիկ էր, լե-
ռան երկու գագաթների մէջ գտնուած ընդարձակ
տափարակի վրայ մնաց զիշերը և աղօթքով անցկաց-
րեց: Առաւօտն իրա շուրջը ժողովելով աշակերտ-
ներին ու բազմութեան, սկսեց ուսուցանել:

Բ. «Նրանի աղքատաց հոգւով, զի նոցա է արքա-
յութիւն երկնից» (Մատ. Ե. 3)

Հոգով աղքատ պիտի հասկանալ այն տեսակ անձանց,
որոնք ինչքան էլ առաջ են դնում մտքի զարգացումով,
դարձեալ համարում են իրանց թերի և ամեն բոլոր ձգտում
են հոգու, մտքի պակասը լրացնել: Հոգու աղքատութիւն
մարդու մէջ զգացւում է այն ժամանակ, երբ իրան համե-
մատում է բարձր, գերազանց առաքինութիւններ ունեցող-
ների հետ: Բայց փարիսեցին տաճարի մէջ իրան համեմա-
տելով մաքաւորի հետ գոռոզանում էր, որ նրանման չէ:—
Յիսուս երանի էր տալիս իրա մեղքերը խոստովանողին, ի-
րանից բարձրին ձգողին. այդպիսի անձինք արդէն մի-
ջայլ առաջ են անցնում կատարելագործութեան մէջ. հէնց
այդ առաջ անցնելու ձգտումի մէջն է նրանց երանութիւնը:
Հոգով աղքատներին խոստացուած երկնքի արքայութիւնը

նիւթական բան չէ, այլ երեմիա մարգարէի գուշակած Նոր ուխտը, որի միջոցով աստուածային օրէնքը գրուում է մարդկանց սրտերի մէջ: Հոգով աղքատները սրտով փափա- գում են Աստծու կամքը լիութեամբ կատարել, ուստի նը- բանք կոչուում են քաղաքացիք այն արքայութեան, որ երկ- րի վրայ սկսուում է և երկնքում իրա լրումը գտնուում:

Գ. «Երանի սգաւորաց, զի նորա մ'սիթարեսցին»
(Մատթ. Ե. 4):

Անկարելի է ենթադրել, որ Յիսուս երանի տար երկ- րաւոր կորուստի համար լաց ու սուգ անողին, որի կսկիծի հիմը շահն է: Նոյնպէս երանի չէր տալ սիրելի ազգականի, քարեկամի կորուստը սղացողներին, որոնք վշտանում են միայն այն պատճառով, որ իրանց անձին վնաս հասաւ: Էնդհակառակ Յիսուսի ասած սգաւորները նրանք են, որ իրանց մեղքը, սխալը հասկանալով, զղջման արտասուքներ են թափում, ծանր զոհաբերութիւն յանձն առնելով կամե- նում են սրա, նրա վիշտը թեթեւացնել: Այն անձինք, որոնք իրանց զգալուն սրտով ամենին ցաւակից ու կարեկից են, կատարում են Աստծու կամքը: Այդ կէտին մարդիկ հաս- նում են անկեղծ զգացումի միջոցով, ինչպէս մաքսաւորն էր ու անառակ որդին:

Դ. «Երանի հեզոց, զի նորա ժառանգեսցեն զեր- կիր»:
(Մատթ. Ե. 5)

Յիսուս երկիր ժառանգել ասելով ամենեւին աչքի ա- ռաջ չունէր աշխարհակալ մարդկանց, ինչպէս են՝ Ալէքսանդր Մակեդոնացին, Յուլիոս Կեսարը, Լապոլէօնը և այլն: Այս- տեղ իշխողը սուրն է, այդ զօրեղներին հպատակում էր մարդն արտաքուստ, իսկ ներքուստ ատում էր նրանց: Յի- սուսի ասածը աշխարհի գանձերին էլ չէր վերաբերել, դը- րանք անցաւոր ժառանգութիւն են, այն էլ յայտնի է, որ յաճախ մարդը չէ գանձերի վրայ իշխում, այլ գանձերն են մարդու սրտի վրայ իշխում: Յիսուսի ասած հեզերը այն անհատներն են, որոնք իրանց հոգու մեծութեամբ նուաճում

են մարդկային սրտերը, նրանք խոնարհ են ու ծառայում են ուրիշներին, հեղ բնաւորութեամբ թշնամիների չարու- թեանը և անարդարքին համբերում: Նա երանելի էր համա- րում հեղութիւնը, որպէս զի իրան հետեւողները այդ հոգե-ւոր յատկութիւնը ձեռ բերեն:

Ե. «Երանի որ քաղցեալ եւ ծաւալի իցեն ար- դարութեան, զի նորա յագեսցին»:
(Մատթ. Ե. 6):

Երկար ժամանակ քաղցած ու ծարաւ եղողը ուժասպառ է դառնում ու մեռնում: Այդ վտանգին չենթարկուելու հա- մար մարդս ձգտում է իրա քաղց ու ծարաւին գոհացում տալ, բայց Յիսուսի յիշածը հացի ու ջրի մասին չէ, նրա ասածը բարձր է, երբ մէկը ձգտում է արդարութեան, ցան- կանում է այն ունենալ, ինչպէս խիստ սոված ու ծարաւ մարդը հացն ու ջուրը: Յիսուսի հայեացքով այդպիսին երա- նելի է:— Հրէաներն արդարութիւնը որոնել էին արտաքին արարողութիւնների սէջ, սակայն ընտիր մարգարէքը պա- խարակել էին այդ ձեռ աստուածապաշտութիւնը ասելով՝ արդար է այն մարդը, որ Աստծու կամքը գրած ունի սրտի մէջ, երբ քարեղէն սրտի փոխարէն ունի մտեղէն, Աստծու սիրով լի մի սիրտ: Սաւոյսը, որ յետոյ Պողոս դարձաւ, հրէական ծէսերի ու ծոմերի կատարման մէջ ներքին խա- ղադութիւն չէր գտել, քաղցած հոգով փնտրեց Յիսուսի քա- րոզած արդարութիւնը: Այդ տեսակ փնտրողներն ընդունում են մի վեհ կեանք, որ հեռագնատ ներքնապէս լրանում է ու զուարթանում: Դրանք երբէք չեն յագեցնում, (յագեցողները դառնում են անտարբերներ) այլ միշտ իրանց հոգու ներսը զգալով քաղց ու ծարաւ, ձգտում են պակասը լրացնել:

Զ. «Երանի ողորմածաց, զի նորա ողորմութիւնը գտցեն»:
(Մատթ. Ե. 7):

Սա կապուած է վերեւ ասածների հետ: Զի կարելի աստուածային ողորմածութիւն արտայայտել սրան, նրան: Ողորմութիւն բաժանելով, այդ կընշանակի անել ի ցոյցս մարդկան, այդտեղ մեր եսն է ստիպողը և ոչ թէ ողորմա-

ձուլեան զգացմունքը, որ բղխում է սրտից: Մի գործողութիւն պիտի դրդուած լինի ներքին զգացումից, կարեկցութիւնից, որ կոչուի ողորմածութիւն և անողն էլ իրան զգայ երջանիկ, ինչպէս Սամարացին էր: Այդպիսիները վազում են դէպի կեանք, որ իրանց ողորմածութիւնը գործադրեն, առանց այդ բանի նրանք ապրել չեն կարող: Ողորմածութեան մէջ երանելի լինելը մի պտուղ է, որ աճում է միայն կեանքի ծառի վրայ: Ով որ անկեղծ կարեկցութիւն զգացել է, նա միայն կարող է Աստծու ամենողորմ սէրն ըմբռնել:

Է. «Երանի այնոցիկ, որ սուրբ են սրտիւք, զի նրա զԱստուած տեսցնն:» (Մատ. Ե. 8):

Սրտով մաքուրները պիտի տեսնեն Աստծուն, ասուած է այստեղ, բայց խօսքը մարմնաւոր աչքով տեսնելու մասին չէ, որովհետեւ մեր ըմբռնած Աստուածը հոգի է, նրան հասարակ աչքով չի կարելի տեսնել: Մաքուր սրտերը կարող են զգալ Աստծուն, որովհետեւ այդ տեսակ սրտերին են մատչելի վեհ, աստուածային առաքինութիւնները: Ապակա-նութիւններով լեցուն սրտերը ընդունակ չեն իրանց մէջ տեղաւորելու և պահպանելու ոչ ճշմարիտը, ոչ գեղեցիկը և ոչ բարին:

Ը. «Երանի խաղաղարարաց, զի նոքա որդիք Աստուծոյ կոչեսցին»:» (Մատ. Ե. 9)

Խաղաղարար մարդիկ Աստծու որդիք են: Խաղաղութիւն տարածողները պիտի ազատ լինեն նախանձից, ատելութիւնից, չըկամութիւնից: Սրտի մէջ խաղաղութիւն կըտրիբ այն ժամանակ, երբ այնտեղից արտաքսուած են կրքերն ու չար հակումները, այդպիսի սիրտը կըհետևի խղճի ձայնին, որ Աստծու ձայնն է: Ով որ կարենայ ուրիշների սրտերն այդ դրութեան մէջ դնել, նա խաղաղարար է: Միայն նա կարող է այդ պարագայում ուրիշների առաջնորդել, ով քնքը մաքուր ու անկեղծ սիրտ ունենալով խաղաղութիւն է ձեռ բերել: Խաղաղութիւն տարածողները պիտի

Վոչուեն Աստծու որդիք, որովհետեւ նրանք են, որոնց մէջ բնակում է Աստծու Սուրբ հոգին:

Թ. «Երանի որ հալածեալ իցեն վասն արդարութեան, զի նոցա է արքայութիւն երկնից»:» (Մատ. Ե. 10)

Աշխարհիս երեսին աւանդապահները, հնապաշտները միշտ դէմ են եղել նոր գաղափարների, արհամարհել և հալածել են բոլոր իմաստուն, ճշմարտախօս մարդկանց, Հրէաներն անարգեցին իրանց մարգարէներին, որոնք ժողովրդի բարին կամենալով, նրան մոլորուած վիճակում կարեկցելով քարոզում էին մաքուր կրօն, որ նրա միջոցով Արարչին պաշտեն ու ձգտեն նրան նմանուել:

Ժ. «Երանի է ձեզ, յորժամ նախատիցեն զձեզ եւ հալածեսցեն եւ ասիցեն զամենայն քան չար զձեզ սուտ՝ վասն իմ: Յնծացէք եւ ուրախ լըրուք, զի վարձ ձեր քաղում են յերկինս»:» (Մատ. Ե. 11—11)

Յիսուս երանի էր տալիս նոյնպէս աշակերտներին, եթէ արդարութեան ճանապարհով գնան ու նրա համար հալածուեն: Կրած հալածանքների համար վարձ կըստանան երկնքում, ապագայ սերունդները նրանց անունը օրհնութեամբ կըյիշեն: Ի՞նչոք այդպէս էլ է, մեր եկեղեցին միշտ յիշում է Յիսուսի տնունով նահատակուածներին, սուրբ վկաներին:

Ամ փ օ փ ու մ: Յիսուս Աւետարանը քարոզում էր զՎիսաւորապէս ուն համար: Ի՞նչ պիտի ակնկալէին վաստակաւորներն ու բեռնաւորները Յիսուսից: Ո՞վքեր են հոգով աղքատները, որոնց երանելի էր համարում Յիսուս: Ի՞նչ սգաւորների էր երանի տալիս: Ինչքի մէջն էր մխիթարութիւնը, որ նրանց խոստանում էր: Ո՞վքեր են նրա ասած հեզ անձեքը, որոնք պիտի լինեն աշխարհի ժառանգները: Ե՞րբ է մեկը քաղցած ու ծարաւ լինում արդարութեան համար: Ի՞նչ բան ողորմածութիւնն է սրտեղիյ է բղխում: Յիսուսի հայեաց-

քով ի՞նչ էր նշանակում Աստծուն տեսնել: Ինչո՞ւ միայն սըր-
տով մաքուրները կարող էին նրան տեսնել: Ինչո՞ւ խաղա-
ղարարները Աստծու որդիք պիտի կոչուէին: Աշխարհի վրայ
մեծ մասամբ միքեր են հալածուել: Յիսուս ինչո՞ւ էր հալած-
ւողներին երանի տալիս: Ի՞նչ վարձ էր խոստանում նրանց:

Համեմատ. համար կարդալ Դուկ. 2. 20—26:

22. ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ՇԱՐԱԹ ՏՕՆԵԼԸ

ա. Հասկ պոկելով շաբաթ կոտրելը:

«Պատահեց այնպէս որ Յիսուս շաբաթ օրն անց-
նում էր արտերի միջով: Աշակերտներն քաղցած էին,
սկսան հասկեր պոկել, բռան մէջ հաղաղել և հատիկ-
ներն ուտել: Փարիսեցիք երբ տեսան այս բանը՝ ա-
սին. «Շոտ աշակերտներն այնպիսի բան են անում,
որ ամենևին վայել չէ շաբաթ օրը»: Յիսուս նրանց
պատասխանեց. «միթէ չէ՞ր կարդացել, թէ ի՞նչ արին
Դաւիթն ու իրա հետի մարդիկ քաղցած միջոցին, նը-
բանք մտան Աստծու տաճարը և կերան առաջաւո-
րութեան հացերը, որ օրէնքով միայն քահանաներին
էր պատկանում, ոչ Դաւիթն իրաւունք ունէր ձեռ-
տալու և ոչ նրա ընկերները: Կամ միթէ չէ՞ր կար-
դացել օրէնքի մէջ, որ շաբաթ օրերին քահանաները
կոտրում էին սրբազան շաբաթը և անմեղ համար-
ւում: Բայց ասում եմ ձեզ, տաճարից մեծն այստեղ
է: Եթէ հասկանայիք թէ ի՞նչ է նշանակում՝ ողոր-
մութիւն եմ կամենում և ոչ զոհ, այնժամանակ զուգ-
չէ՞ք դատապարտիլ անմեղներին: Որովհետև շաբաթի
տէրը մարդու որդին է»: (Մարկ. Բ. 23—26)

Փարիսեցոց հասկացողութեամբ շաբաթ օրը սուրբ
պահելը աստուածպաշտութեան մի մասն էր: Աստուած էր

Մովսէսի միջոցով այդ պատուէրը տուել, ով չըկատարէր,
կընշանակէ դէմ էր լինում Աստծուն: Մարգարէներն
արդէն որոշել էին արժանաւոր բարոյական օրէնքների և
հասարակ պատուէրների, ծէսերի մէջ եղած տարբերութիւ-
նը և ընդունել էին միայն առաջինները՝ իբրև աստուածային
ճշմարիտ պատուիրաններ: Յիսուս դէմ էր անտեղի ծէսին,
նրա հայեացքով մարդիկ իրաւունք ունեն շաբաթ պահելը,
բայց այդ պահին այնպէս յարմարեցնել, որ օգտաւէտ լինի
թէ մտաւոր և թէ հոգեւոր կեանքի համար:

Դպիրները, օրինականները շաբաթի մասին եղած
պատուիրանով զոհ չէին եղած. ուստի որոշել էին 39 գլխա-
ւոր աշխատանքներ, որ շաբաթ օրը պիտի արգելուէին, օ-
րինակ՝ սերմել, հնձել, կասել, միրգ քաղել, մի բան կապել,
կապածն արձակել, ասեղ բանեցնել, գրել, կրակ անել, կրակ
ու ճրագ հանդցնել են: Դպիրները համոզուած էին, եթէ
հրէաներն իրանց բնական տեղերում, ինչպէս հարկն է, պա-
տուիրանները երկու եօթնիակ անշեղ կատարեն, իսկոյն
Իսրայէլը կազատուի օտար լծից:

Քահանաներին թոյլատրւում էր շաբաթ օրը տաճարում
զոհ, ողջակէզ անել, նաշիճ ալիւրն ու յուրը շաղախել, բա-
ղարճ թխել, որովհետև փարիսեցոց կարծիքով Աստուած
զոհ ու պատարագ էր կամենում, իսկ քաղցած աշակերտնե-
րի հասկ պոկելն ու ուտելը իբրև մեղք արգելւում էին, որ
Մովսէս ինքը թոյլատրել էր: (Մով. V գիրք ԻԳ. 25)

Բ. Գոսացած ձեռի բուժումը.

«Յիսուս այնտեղից գնաց և մտաւ հրէից ժո-
ղովարանը: Այնտեղ մի մարդ կար, որի կուռը գոսա-
ցած էր: Ամենն էլ սպասում էին թէ արդեօք կը-
բժշկի՞ նրան շաբաթ օրը, որ չարախօսեն նրա վրայ:
Յիսուս ասեց մարդուն, որի ձեռը գոսացած էր.
«ձրի մէջտեղ կանգնիր»: Յետոյ հարցրեց հակառա-
կորդներին՝ ի՞նչ է վայել շաբաթ օրը, բարի բան

գործել թէ չար. հոգի ապրեցնել թէ կորցնել. նրանք
Ֆիստուս լուռ: Յիսուս լի ցասումով նայեց նրանց
երեսին, անշափ տրտմեց նրանց սրտերի կուրուքեան
վրայ, յետոյ դառնալով մարդուն ասեց. «մեկնիր
կուռըդ: Նա գոսացած կուռը մեկնեց և կուռը ող-
ջացաւ: Փարիսեցիք Հերովդէսի մարդկանց հետ շու-
տով դուրս եկան, խորհուրդ արին իրար հետ թէ
ի՞նչ հնարով Յիսուսին սպանեն»: (Մարկ. Գ. 1—6)

Յիսուսի հակառակորդները թոյլատրում էին փոսն ըն-
կած ոչխարին շաբաթ օրն աղատել, իսկ հիւանդ մարդուն
ճար ու դարման տալ արգելում էին: Եթէ անասունին կա-
րեկցելով կարելի էր շաբաթը կոտորել, ևս առաւել հարկա-
ւոր էր մարդ արարածին օգնել բարութիւն անելով: Բայց
այդ բանը փարիսեցիք չէին ընդունում, որովհետև նրանք
աւելի շահասէր էին քան թէ կարեկից: Եթէ արդարասէր
լինէին, պիտի շնորհակալ լինէին Յիսուսից, որ նրանց
կրօնական կեանքի սխալը հասկացնում էր, բայց, չէ, նը-
րանք դէմ էին, վախենալով իրանց համարմունքը ժողովըր-
դի առաջ կորցնել: Եւ քանի Յիսուս նրանց յաղթելով ա-
մօթապարտ էր անում, այնքան հակառակորդները աւելու-
թեամբ լցւում էին դէպի նա:

Ամ փ ո փ ու մ. Փարիսեցոց կարծիքով շաբաթն ի՞նչ բան
էր: Մարգարեներն ի՞նչ ռանին աւելի արժեք էին տուել: Դը-
պիրներն ի՞նչ աշխատանքներ էին արգելել շաբաթ օրը: Յի-
սուսի հայեացքն ի՞նչ էր շաբաթի մասին: Ինչո՞ւ էր ասում
մարդը մեծ է, քան թէ շաբաթը: Փարիսեցիք ինչո՞ւ էին դա-
տապարտում աշակերտների արարքը: Յիսուս ի՞նչ օրինա-
կով պաշտպանեց աշակերտներին:

Համեմատ. համար կարդալ Մատ. ԺԲ. 1—16, Դուկ.
2. 6—10

23. ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ԻՐԱ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐԸ.

Ա. Ազգականները ի՞նչ կարծիք ունեն նրա
մասին.

«Աշակերտների հետ նոյնպէս մի քանի կանայք՝
Մարիամ Մագթաղենացին, Յովհաննան, Շուշանը և
ուրիշները ներս եկան: Ժողովուրդը նորից խնուեց
նրա շուրջը: Այնպէս ուշադիր լսում էին նրա խօս-
քերը, որ ժամանակ չէին տալիս հաց ուտելու: Նրա
ազգականները լսելով նրա մասին տարածուած լու-
րերը, գնացին նրան բռնելու, որովհետև կարծում
էին թէ այսահարուել է: (Մարկ. Գ. 20—21)

Աշակերտներին քարոզութեան ուղարկելիս Յիսուս
չը քաշուեց յայտնել, որ Աւետարանի բարոգութիւնը ըն-
տանիքի անդամների մէջ երկպառակութիւն պիտի գցի: Հին
հայեացքների ու կարգերի կողմնակիցներին անուանում էր
մեռելներ: Հաւանական է, որ Յիսուսի մայրն էլ չըմբռնէր,
թէ իրա որդին ինչ բարձր ու վեհ սկզբունքների վրայ է
խորհում: Լսել էր, որ հրապարակ մտնելով պայքարում է
օրէնքի պաշտպանների դէմ, մայրը կամեցաւ յետ կացնել
նրան վտանգաւոր քայլից. նրա հետ էին իրա տեղրոջ
(Կղէոպասի) որդիքը, որոնց մօր անունը նոյնպէս Մա-
րիամ էր: Հրէաների մէջ այն կարծիքն էր տիրում, որ ով
նախնեաց օրէնքի դէմ է, նա կամ ոճրագործ է կամ խելա-
գար:

Բ. Յիսուսի կարծիքով ո՞վքեր էին նրա ազգա-
կանները:

«Եկան մայրը, եղբայրները, մեծ բազմութեան
պատճառով չըկարացին ներս մտնել, կանգնեցին
դուռը և մարդ ուղարկեցին կանչելու: Երբ Յիսուս

ժողովրդի մէջ նստած քարոզում էր, մէկը ներս մը-
տաւ և ասեց. «ահա մայրդ և եղբայրներդ դուրսը
կանգնած քեզ են կանչում»: Յիսուս պատասխանեց
և ասեց. «մի է իմ մայրը և որոնք են իմ եղբայրնե-
րը»: Այդ հարցից ետ աչքը ման ածեց իրա շուրջ
նստող աշակերտներին վրայ և ասեց. «ահա թէ մայրս
և թէ եղբայրներս, որովհետեւ ով կատարում է Աստ-
ծու կամքը, նա իմ եղբայրն էլ է, իմ քոյրն էլ, իմ
մայրն էլ»: (Մարկ. Գ. 31-35)

Յիսուս անշուշտ գիտէր, որ մայրն ու աղգականները
դէմ են իրա բռնած ուղղութեան, գուցէ շատ անգամ վէճ
ու զրոյց էլ ունեցած լինէր նրանց հետ և շատ արգելք-
ներ ի հանդիպած: Այժմ վճռական վայրկեանն էր, պիտի
ասէր թէ ո՞ւմ էր աւելի հնազանդելու. երկրաւոր մօրը, թէ
երկնաւոր հօրը:

Ամ փոփոսմ. Աւետարանի քարոզութեան պատճառով
հիմն ու նոր կարգերի կողմնակիցների մէջ ի՞նչ կլծագե-
ր: Յիսուս ի՞նչ պիտի մտածողներին երանուանում մեռելներ: Նրա
աղգականներն ի՞նչ Լարծիք էին կազմել: Մայրն ու
հօրեղբոր որդիք ինչո՞ւ էին եկել քարոզութեան տեղը: Յի-
սուս աւելի ո՞ւմ կամեցաւ ճնշանդուել: Միքէ ներելի՞ է ձե-
նողի կամքին դէմ գնալ: Ե՞րբ է ներելի: Ի՞նչ օրինակներ
կարող էր բերել պատմութիւնից, կեանքից:

Համեմատ. համար կարգալ. Մատ. ԺԲ. 46—50 Ղուկ.
Ը. 19—21

24. ԻՆՔՆԱԲԵՐԱԲՈՐ ՀԱՍՆՈՂ ՀՈՒՆՁ

Ա. Փորձուած երկրագործը

«Փարիսեցիք ու սադուկեցիք մօտենալով Յի-
սուսին, փորձելու մտքով խնդրում էին, որ երկնքից
նշաններ ցոյց տայ: Նա պատասխանեց և ասեց նը-

րանց. «չար և շնացող ազգը նշան է խընդ-
րում, բայց նրան այդ չի տրուիլ, Յոգնան մար-
գարէի ցոյց տուած նշանն է հարկաւոր նրան: Այս-
պէս է Աստծու արքայութիւնը, ինչպէս մի շինա-
կան սերմ է գցում հողի մէջ, զիշերը քնում է, ցե-
րեկը վեր է կենում, բայց տեղեկութիւն չունի թէ
սերմերն ինչպէս են բսնում ու աճում, որովհետեւ
հողն ինքը առաջ բերում է խոտը, յետոյ հասկը և
վերջը հասկի միջի ասոք ցորենը: Եւ երբ պտուղը
հասնում է, շուտով ուղարկում է մանգաղը, որովհետեւ
եկել է հնձի ժամանակը»:

(Մատ. ԺԶ. 1—3: Մարկ. Գ. 26—29)

Յայտնի է Յիսուսի ժամանակակից հրէաների թիւր
կարծիքը երկնքի արքայութեան գալստեան մասին: Մի զօ-
րեղ իշխան պիտի յայտնուէր Մեսիա անունով ու հրաշքով
ազատէր հրէաներին ամեն նեղութիւնից. առանց հրաշքի
չէր կարելի հռոմայեցոց յաղթել. այդպէս էին հաւատա-
տացած հրէաները և դրա համար նշան էին պահանջում
Յիսուսից, որ իրա Մեսիա լինելը ապացուցանի: Անփորձ
մանուկները կարծում են թէ հատիկի աճումը կախում է
յաճախ ջրելուց և եռանդով հսկելուց, իսկ փորձուած շինա-
կանը, ընդհակառակ գիտէ, որ սերմած հատիկն իրա աճելու
ժամանակն ունի և այդ կախում ունի այն կենսատու ու-
ժից, որ Աստուած դրել է հատիկի մէջ: Յիսուս դէմ էր
նշանների, հրաշքների միջոցով գործելուն, որովհետեւ նրա
քարոզած երկնքի արքայութիւնը հողեր տեսակի էր. նրա
հասունանալը, զարգանալը պիտի լինէր աստիճանաբար և
այդ կախում ունէր ունկնդիրների զգացումների ու արեւ-
րի ինքնագործունեութիւնից:

Ամ փոփոսմ. Յիսուսի ժամանակակիցներն ի՞նչ կար-
ծիք ունէին երկնքի արքայութեան գալստեան մասին: Յիսու-
սից ինչո՞ւ նշաններ էին պահանջում: Նա ի՞նչն էր գերա-

դասում, երանքը բե քարո՞ղը: Յիսուսի երկնքի արքայութեան գալուստն ինչից կախում ունէր: Աշակերտներն ի՞նչ պիտի ուսանէին փորձուած երկրագործից: Ուսուցիչն արդեօք կա-
րո՞ղ է սի օրում ամէն ինչ աշակերտներին ուսուցանել:

Համեմատ. համար կարգաւ Ղուկ. Ը. 11—12

25. ՏԵՍԱԿ ՏԵՍԱԿ ՎԱՐԵԼԱՀՈՂԵՐ

Ա. Զանազան գետիններ.

«Յիսուս նորից սկսեց բարոյել ծովափին, մեծ բազմութիւն խոնուեց նրա չորս կողմը: Յիսուս ստիպուած եղաւ նաւ մտնել և նստել այնտեղ, բոլոր ժողովուրդը մնաց ցամաքում, ափին շարուած: Յիսուս առակներով նրանց շատ բան էր ուսուցանում և բացատրում ըստ իրա վարդապետութեան: Այժմ էլ ասեց. «Ես եմ, ահա դուրս եկաւ դաշտը մի երկրագործ սերմ ցանելու: Սերմ գցելու միջոցին մէկն ընկաւ ճանապարհի մօտ, բայց մի թռչուն եկաւ ու կերաւ այն: Ուրիշ սերմ ընկաւ ապառաժի վրայ, ուր հողը քիչ էր, շատ շուտ ծլեց, բայց որովհետեւ գետինը հիւթ չունէր, արևը ծագելուն պէս գլուխը կախ գցեց և որովհետեւ արմատները խոր չէին, չորացաւ: Երրորդ սերմն ընկաւ փշերի մէջ. փշերը բարձրացան, նրան խեղդեցին, նա չըկարաց պտուղ տալ: Զորրորդն ընկաւ պարարտ հողի մէջ և աճելով սիրուն բարձրացաւ ու պտուղ բռնեց, որը երեսնապատիկ, որը վաթսուսնապատիկ և որը հա-
րիւրապատիկ», Յիսուս այս առակի բացատրութիւնը չասեց, կամենում էր, որ իրանք մտածեն ու իմա-
նան, ուստի խօսքը վերջացրեց այսպէս, «ու՛մ ա-
կանջն ընդունակ է լսելու, թող լսի»:

(Մարկ. Դ. 1—9)

Յիսուս գործունէութեան ճանապարհին անթիւ խոչըն-
դոտների պիտի յաղթէր: Ազգականների կարծիքով նա այ-
սահարուած էր, փարիսեցոց կարծիքով նա սատանայի ա-
ջակցութեամբ էր գործում, ժողովուրդը հիանում էր նրա
բարոյներից ու գործերից, բայց չէր ըմբռնում նրա գա-
լուստեան իսկական նպատակը: Նրան հետևելու փափագ ունե-
ցողները երբ աչքի առաջ էին բերում Յիսուսի մատնացոյց
արած զրկանքները, ընտանիքի անդամների մէջ ծագելիք
երկպառակութիւնները, հին բարեկամներից խալաւ հեռա-
նալը տկարանում էին իրանց որոշման մէջ: Ժողովուրդի
միջից գլխաւորապէս մեղաւորները, անչափահասները, հա-
րըստահարուածներն էին նրա կարեկցութիւնը վայելել. նը-
րանք էլ կազմում էին նրա ուրախութիւնը:

Ա մ փ ո փ ու մ. Երկրագործի արտերի բերքերի նման Յի-
սուսի քարոզութեան նետեւանքներն էլ ամեն տեղ միատեսակ
չէին: Փարիսեցիք ու զպիրները ո՞ր սերմերն էին: Ծովափ-
նեայ քաղաքների բնակիչները ո՞ր սերմերն էին: Փշերի մէջ
ընկած սերմերը ո՞ր մարդիկն էին: Պարարտ հողի մէջ
ընկածներն ի՞նչ մարդիկ էին: Յիսուս ի՞նչու գոն էր մնում
մինչեւ անգամ չնջին արդիւնքից: Ի՞նչպիսի անհատներն էին
նրա միաբարութիւն կազմողները: Միքե սերմնացանք պիտի
ուսանատուի, երբ մի գետնի վրայ բերքն անաջող է լի-
նում:

Համեմատ. համար կարգաւ Մատ. Ժ. Դ. 1—9, Ղուկ. Ը. 4—8:

26. ԱՌԱԿՆԵՐ ԵՐԿՆՔԻ ԱՐՔԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա. Որոմ՞ը ցարենի մէջ

«Յիսուս ուրիշ առակ մէջ բերելով ասեց. «Եր-
կրնքի արքայութիւնը նման է այն մարդուն, որ ըն-
տիր սերմ ցանեց իրա ագարակում: Այն մարդու քը-
նած միջոցին եկաւ նրա թշնամին, ցորենի մէջ որոմ

ցանեց ու գնաց: Երբ ծղնօտը բարձրացաւ և հասկ բռնեց, այն ժամանակ երևաց որումը: Տիրոջ ծառաները մօտեցան, ասին. «Տէր, չէ՞ որ ընտիր սերմ ցանեցիր քո ագարակում, այս որումը ձրտեղից է»: Տէրն ասեց նրանց. «Թշնամի մարդ է արել այդ»: Ծառաներն ասին, «կամենում ես, որ գնանք, բաղոտենք, դէն ածենք»: Տէրը պատասխանեց. «Ոչ, կարող է պատահել, որ որումը քաղելիս ցորենն էլ նրա հետ պոկէք, դէն գցէք: Թողէք, երկուսն էլ միասին ածեն մինչև հասնելը, հնձի ժամանակ հընձւորներին կասե՛մ՝ առաջ որումը պոկոտեցէք և խրձեր կապեցէք այրելու համար, յետոյ ցորենը հաւաքեցէք իմ շտեմարանների մէջ»: (Մատթ. ԺԳ. 24—30)

Յովհաննէսը Մեսիայի մասին ասել էր՝ ձեռին ունենալու է հորսելի, կալը պիտի բամի, ցորենը ժողովի մի կողմ, իսկ ցորենն այրի անշէջ կրակով: Ուրեմն ոչ մի խնայում: Իսկ Յիսուս իրա աւետարանով նոր ուղղութիւն բերեց, նա մեղաւորներին կամ թշնամիներին ոչ թէ կամեաւոր էր ջնջել կամ այրել, այլ որոնել նրանց և քաղցր ու մեծահոգի վարժունքով ուղղել, դարձի բերել: Մարդկանց հարկաւոր է ոչ թէ սպանել, այլ համոզել, ժամանակ գալ, որ նրանց չար հակումների հետ բարի հակումներն էլ հասունանան: Ամբողջ ընտանիք ինչո՞ւ ջնջել. նրա մէջ չարերի հետ կըլինին և բարիներ, պիտի թողնել, որ վերջինները փթթեն, բացուեն: Ահա թէ ինչ է նշանակում որումը թողնել մինչև հասնելը:

Բ. Մանանելի հատիկ

«Յիսուս մի ուրիշ առակ մէջ բերելով ասեց. «Երկնքի արքայութիւնը նման է մանանելիի հատին, որը մարդ վերցնելով սերմեց իրա ագարակի մէջ: Նա բոլոր սերմերից փոքր է, բայց երբ աճում է, ա-

ւելի մեծ ու բարձր է բան թէ միւս բանջարեղէնները, ծառի նման բան է դառնում, մինչև անգամ երկնքի թռչունները գալիս են, նրա ոստերի վրայ թառ լինում»: (Մատթ. ԺԳ. 31—32)

Յիսուս իրա քարոզութիւնից ստացած արդիւնքը համեմատում էր հատիկի հետ, բայց ինչպէս Աստուած մանանելիի հատիկից ծառի նման բոյս է հանում, այնպէս էլ աշակերտներն այնպիսի ուժ պիտի ստանան, որ կարճ ժամանակում աշխարհի երեսը լցնեն Աւետարանի հետևողներով: Այդ բանը գլուխ կըգայ մարդկանց սրտերի նորոգումով, ամեն տեղ կըտիրէ ընկերսիրութիւնը, մարդասիրութիւնը, մարդիկ Աստծուն կըդիմեն իբրև իրանց հօր առանց միջնորդի և առանց զոհի ու կաշառքի, ցեղական ատելութիւնն իսպառ կըվերանայ, մեղաւորների վրայ կընային իբրև հիւանդների և կաշխատեն բժշկել:

Գ. Թթու խմոր

«Յիսուս ուրիշ առակ էլ բերեց ու ասեց. «Երկնքի արքայութիւնը դարձեալ նման է խմորին, որ տանտիկինն առնելով թաղում է երեք գրիւ ալիւրի մէջ մինչև բոլորը խմոր է դառնում» (Մատթ. ԺԳ. 33):

Յիսուս իրա վարդապետութիւնը համեմատում էր թրթու խմորի հետ, որ այժմ էլ նրա յատկութիւնը ցոյց տայ: Խաղը կամ թթու խմորը ազդում է ալիւրի փաղաղի վրայ և կարճ ժամանակում նրան հասցնում, խմոր դարձնում: Յիսուս հաւատացած էր, որ իրա աշակերտները իրանց սրտի, հոգու մէջ առած Աստծու արքայութիւնը կըթափանցեն յետագայում բազմահազար ժողովուրդների մէջ ու նրանց հաղորդակից կանեն իրանց նոր ուղղութեան ու նոր կեանքին: Այդ ուղղութեան շնորհով մարդիկ Աստծուն կը սիրեն իբրև հայր և իրանց ընկերներին իբրև եղբայր:

Գ. Լաւ ու վատ ձկներ.

Յիսուս ասեց. «Երկնքի արքայութիւնը դարձեալ նման է ուռկանին, որ ծովն է գցած, նրա մէջ ժողովուրդ են ամեն տեսակ ձկներ: Երբ որ լցուում է, հանում են ցամաք և նստելով ընտրում են՝ լաւերը լաւ ամանների մէջ և վատերը դէն են գցում: Այսպէս կըլինի և աշխարհի վերջում, կըգան հրեշտակները և կըբաժանեն չարերին արդարների միջից: Նրանց կածեն հնոցի կրակի մէջ, այնտեղ ցաւից լաց կըլինեն և ատաճաւները կըկրճրան»:

(Մատ. ԺԳ. 47—50)

Յիսուս աշակերտներին ասել էր՝ ձեզ պիտի մարդկանց որսորդ դարձնեմ, որ նրանց սրտերը որսաք երկնքի արքայութեան համար: Զկնորսները փորձով գիտէին, որ խելացի բան չէ ջրի մէջ ուռկանը բաց անել ձկների լաւն ու վատը ջոկելու համար. այնպէս էլ մարդկանց որսի հետ է, Աւետարանը բարոյգիւտ չի կարելի բարիները չարերից ջոկել: Յիսուս դրա համար ժամանակ էր դնում մինչև աշխարհի վերջը, որովհետև այդ միջոցին ընդհանուր կարծիք կար տարածուած, թէ աշխարհը պիտի վերջանայ:

Ամփոփում. Որովհետեւ երեսալու պատճառն ինչ էր. Մարդու մէջ չար հակումների հետ ուրիշ ինչեր կարող են լինել: Ընտանիքը միքէ միայն չար անդամներից է բաղկացած լինում: Ի՞նչ է նշանակում որովհետեւ միմեկին հասնելը: Հակառակորդին խելոյն սպանելն է գերադասելի, քե՛ն նրան համոզելով ուղղելը, դարձի բերելը: Քրիստոնեութեան մեծ ծառք ինչպիսի հատիկից առաջ եկաւ. Երկնքի արքայութեանը ինչպիսի հման ալիւրի մէջ բաղած խաշին: Երկնքի արքայութեան մէջ ընդունելիս արդեօք կարելի է անարժանք արժանաւորից որոյցել:

Համեմատ. համար կարդալ Մարկ. Գ. 30—32, Լուկ. ԺԳ. 18—21

27. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏՁԻ ՎԱԽԶԱՆԸ

Ա. Յովհաննէսի մ'անը.

«Հերովդէսը լսեց Յիսուսի մասին, որովհետև ամեն տեղ տարածուել էր նրա անունը, ասում էր՝ ահա Յովհաննէս Մկրտիչը յարութիւն է առել մեռելներից, դրա համար հրաշքներ են յինում նրա ձեռով: Ուրիշներն ասում էին թէ նա Եղիան է, ոմանք էլ պնդում էին թէ նա մարգարէ է կամ մարգարէներից մինը: Երբ լսեց Հերովդէսը, ասեց. «Ոչ, սա Յովհաննէսն է, որի գլուխը ես կտրեցի, նա յարութիւն է ասել մեռելներից»:—Որովհետև Հերովդէսն ինքը մարդիկ ուղարկեց, Յովհաննէսին բռնել տալով դրեց բանտը, նրա եղբայր Փիլիպպոսի կին Հերովդիադայի պատճառով, որին ինքը կին էր դարձրել: Յովհաննէսն ասում էր Հերովդէսին թէ՝ օրէնք չի, որ դու քո եղբոր կնոջ հետ ապրես, քանի որ նա զաւակ ունի: Հերովդիադան յիսկալել էր Յովհաննէսի դէմ, ցանկանում էր սպանել նրան, բայց չէր կարողանում: Որովհետև Հերովդէսը երկիւղ էր քաշում Յովհաննէսից, նրան ճանաչում էր իբրեւ արդար ու սուրբ մարդ, պահպանում էր նրան, նրանից լսած շատ բան կատարում էր և քաղցրութիւնով նրան լսում: Բայց մի օր պատահեց, որ Հերովդէսն իրա ծննդեան տօնին ընթրիք էր տալիս իրա նախարարներին, հազարապետներին և Գալիլիայի մեծամեծներին, Հերովդիադայի դուստրը կաքաւեց այդտեղ ու շատ դուր եկաւ թագաւորին և բազմականներին. Հերովդէսն ասեց աղջկանը՝ «Ինչդիր ինձնից, ինչ

որ կամենում ես, խնդրածդ տալու եմ»։ Երգումով
կրկնեց. «ասա, թագաւորութեանս կէսն էլ խնդրես,
տալու եմ»։ Աղջիկը մօր մօտ գնաց ու դարձաւ թա-
գաւորին ասեց. «կամենում եմ, որ այժմ ևեթ մի սկու-
տեղի վրայ տաս ինձ Յովհաննէս Մկրտչի գլուխը»։
Թագաւորը շատ տխրեց, բայց որովհետեւ երգուել
էր բազմականների առաջ, չըկարաց խնդիրը մերժել,
շուտով դահիճ ուղարկեց բանդը, հրամայեց բերել
Յովհաննէսի գլուխը։ Բերին սկուտեղի մէջ, նա տը-
ւեց աղջկան, նա էլ տարաւ իրա մօրը։ Երբ աշա-
կերտները լսեցին, եկան վերցրին մարմինը և դրին
գերեզմանի մէջ»։ (Մարկ. 2. 14—29)

Հրէայ ժողովուրդը խիստ յարգում էր Մկրտչին, տես-
նելով նրա աներկիւղ շարժումը և վաղուց սպասած Մե-
սիայի թագաւորութեան մօտենալու մասին քարոզելը։ Հե-
րովդէսը նրա քարոզածը երկրաւոր թագաւորութիւն կար-
ծելով, ահա սրտում ասում էր՝ չըլինի՞ սա ժողովուրդը իմ
դէմ ոտքի կանգնեցնի։ Բացի այդ՝ նա Յովհաննէսին ատում
էր, թէ ինչո՞ւ Հերովդիադայի հետ ապրելը շուտիւն էր
համարում և իրանախատում։ Յովհաննէսն անզգոյշ լինելով
ընկել էր նրա ձեռով բանդը, վերջն էլ զլխատուեց։ Աշխարհի
վրայ միշտ բարոյախօս անձեր տանջուել, սպանուել են նրա
պէս, որովհետեւ նրանց կոչումը պահանջել է կոխ մղել ի-
րանց ժամանակի բարոյական մոլորութիւնների դէմ։—Ո-
րովհետեւ Հերովդէսը կրքից կուրացած ժամանակն էր սպա-
նել տուել Յովհաննէսին, ուստի կիրքն անցնելուց ետ խիղ-
ճը նրան տանջում էր, միշտ մտածում էր սպանուած մար-
գարէի վրայ։ Յետոյ Յիսուսի գործունէութեան ու քարոզի
մասին լսելով կարծում էր թէ Յովհաննէսը յարութիւն է
առել։ Խիղճը զարթել էր, հանգիստ չէր տալիս նրան։

Ամփոփում. Հերովդէսն ինչպէս էր հասկանում ար-
քայաթիւն խօսքի իմաստը։ Ի՞նչ ազդեցութիւն էր անում

Յիսուսի քարոզութեան լուրը Յովհաննէսի սպանողի վրայ։
Ինչո՞ւ էր տանջւում Հերովդէսը։ Միքէ Երա մանուան մէջ
միայն քաղաւորն էր մեղաւորը։ Միքէ Հերովդիադան չէ՞ր
կարող ուրիշ կերպ վարուել, Ինչո՞ւ էր նրան քղնամի։ Մայրն
ո՞ւմ գործիք զարմրեց իրա արիւնոտ ծրագիրն իրագործելու
համար։

Համեմատ. համար կարդալ Մատթ. ԺԴ. 1—12.

ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ՀԻՆԳ ՀԱԶՈՐԻՆ ԿԵՐԱԿՐԵԼԸ

Ա. Յիսուս ցանկանում էր հանգստանալ։

«Աշակերտները երկրի մէջ տարածուած քարո-
զում էին ժողովրդին, որ աշխատի։ Շատ դեեր էին
հանում, իւրով յօռում էին հիւանդներին և բուժում։
Վերջն առաքեալները ժողովուեցին Յիսուսի մօտ և
պատմեցին մանրամաս, ինչ որ արել ու քարոզել է-
ին։ Յիսուս ասեց աշակերտներին. «եկէք գնանք ա-
ռանձին, անքնակ տեղ և փոքր ինչ հանգիստ առ-
նենք»։ Այսպէս ասելու պատճառն այն էր, որ անթիւ
մարդիկ գնում գալիս էին նրանց մօտ և միջոց չէ-
ին տալիս հաց ուտելու։ Նաւ նստեցին ու գնացին
առանձին անապատ տեղ»։ (Մարկ. 2. 12—13,

30—32)

Յիսուս աշակերտներին ուղարկել էր ժողովրդի մէջ,
որ իրանց ուժերը փորձեն ինքնագլուխ դործելով։ Աշա-
կերտները կամքի պակասութեան, անվստահութեան պատ-
ճառով շատ լքուել էին իրանց գործունէութեան արդիւն-
քից. վերադարձած նրանք պատմում էին վարդապետին ի-
րանց կրած տպաւորութիւնները։ Յիսուս անփորձների հա-
մար բնական գտնելով լքուելը, կամենում էր առանձին լի-
նել նրանց հետ և նրանց մէջ զարթած տարակոյսները փա-
րատել։

ը. Հինգ հազար հոգու կերակրելը.

«Մխիթարութեան կարօտ հարստահարուած ան-
ձինք, երբ նրանց գնալը տեսան, զանազան քաղաք-
ներէից մեծ բազմութեամբ ժողովեցին, ոտով հասան
այնտեղ, մօտեցան Յիսուսին և աշակերտներին: Յի-
սուս այդ ահագին ամբոխին նայելով՝ խղճաց նրա
վրայ, որ անհովիւ ոչխարի պէս թափառում էր: Յի-
սուս մոռացաւ իրա յոգնութիւնը, սկսեց եռանդով
քարոզել և ուսուցանել:

Երբ բաւական ժամանակ խօսեցել էր, աշակերտ-
ները մօտեցան, ասին. «տեղս անապատ է, քանի օր
կայ, արձակիր բազմութիւնը, որ գնայ մօտակայ ա-
գարակները, գիւղերը որևէ ուտելու բան գնի, որով-
հետեւ այստեղ ուտելու ոչինչ չունի»: Յիսուս պա-
տասխանեց. «դ՛ուք ուտելիք տուէք նրանց»: Աշա-
կերտներն ասին. «պիտի գնանք 200 դահեկանի հաց
առնենք, որ դրանց կշտացնենք»: Յիսուս հարցրեց.
«քանի՞ նկանակ ունէք, գնացէք, տեսէք»: Իմացան և
ասին նրան. «հինգ նկանակ ունենք և երկու ձուկ»:
— Լաւ, ասեց Յիսուս և պատուիրեց խումբ խումբ
նստացնել կանաչ խոտի վրայ, Բազմութիւնը դաս-
դաս նստեց, մի տեղ հարիւր, մի տեղ յիսուն: Յիսուս
ձեռն առաւ հինգ նկանակն և երկու ձուկը, նայեց
դէպի երկինք, օրհնեց, կտոր կտոր արեց նկանակնե-
րը և յանձնեց աշակերտներին, որ տան ժողովրդին:
Երկու ձուկը նոյնպէս բաժանեց: Նստած բազմութիւ-
նը կերաւ և կշտացաւ: Մնացած կտորներով 12
սակառի լցրին, ձկներից էլ աւելացաւ: Ուտողները
5000 հոգի էին»:
(Մարկ. 2. 33—44)

Յիսուս կամենում էր աշակերտների հետ զրուցել և
նրանց լրուելու գլխաւոր պատճառները հասկացնել. բայց ա-
նապատ եկող բազմութիւնը խափանեց այդ մտադրութիւնը,
նա կարօտ էր հոգեւոր սնունդի, ու այդ ստանալու համար
Յիսուսին էր դիմում: Յիսուս խիստ կարեկցեց անառջ-
նորդ մնացած ժողովրդին, և սկսեց մխիթարել, կեանքի
հացը մատակարարել: Աշակերտներին նոյնպէս յորդորեց,
որ քարոզեն, մխիթարեն: Նրանք հաւատ չունենալով իրանց
ուժերի վրայ խուսափում էին: Չէին կարողանում այնպէս
ազդել ունկնդիրների վրայ, որ նրանք դառնան մի սիրտ
և մի հոգի: Յիսուս շարունակեց անխնջ քարոզել և ահա-
գին բազմութեանը յագեցնել հոգով ու մարմնով:

Ամփոփում. Աշակերտներն ինքն էին շրջում ժողո-
վրդի մէջ: Նրանց լքման պատճառն ինչ կարող էր լինել:
Յիսուս ո՛ւր ցանկացաւ հանգիստ անել: Յոգնած ժամին ինչ-
պէ՞ս ընդունեց հոգեւոր սնունդի կարօտ ամբոխին: Ի՞նչպէս
խրախուսեց աշակերտներին: Այժմ ո՞վքեր են Յիսուսի աշա-
կերտների վիճակում:

Համեմատ. համար կարգաւ Մատ. 15—21, Դուկ. Թ.
12—17, Յով. 2. 5—13

29. ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ԵՐՈՒՍՈՒԼԷՄԻ ՓԱՐԻՍԵՑԻՔ

ա. Բողոք աշակերտների դէմ.

«Յիսուսի մօտ էին ժողովուած փարիսեցիք և
մի քանի դպիրներ, որոնք եկել էին Երուսաղէմից:
Նրանք տեսան, որ աշակերտներից մի քանիսը ան-
լուայ ձեռներով էին հաց ուտում, տրտընջացին,
բամբասեցին և Յիսուսին հարցրին. «ի՞նչու բո աշա-
կերտները չեն հետևում ծերերի աւանդութեան, այլ
անլուայ ձեռներով են հաց ուտում»: (Մարկ. Է. 1—3)

Բարեպաշտ հրէաների մօտ ճաշի սկզբում ձեռներ

լուանալը ոչ թէ սոսկ մաքրութեան պատուէր էր, ինչպէս մեզ մօտ է, այլ կրօնական ամուր ծէս էր, չըկատարողը Աստծու առաջ յանցաւոր էր: Երբ հրապարակից տուն էին հասնում, հաց չէին ուտում, մինչև չէին մաքրւում: Շատ սովորոյթներ աւանդաբար պահպանւում էին. օրինակ՝ բաժակների, կաւէ ամանների, պղնձների ու անկողիների լըւանալը: Երուսաղէմի փարիսեցիք լսելով, որ Յիսուս Գալիլայում իրա աշակերտների հետ քարոզներ է առում ընդդէմ ազգային կարգերի ու աւանդութիւնների, շտապեցին այնտեղ, որ չարիքի առաջն առնեն և իրանց վարկը պահպանեն:

Բ. Աստուածային պատուիրաններին լսել թէ աւանդութիւններին

«Յիսուս պատասխանեց նրանց. «Ծնային շատ լաւ մարգարէացաւ ձեզ պէս կեղծաւորների համար ասելով՝ այս ժողովուրդն ինձ շրթունքներով է պատուում, իսկ սրտով շատ հեռու է ինձանից: Զուր են պաշտում ինձ, որովհետև ուսուցանում են մարդկանցից պատուիրած վարդապետութիւններ»: Եւ ապա դառնալով՝ ասեց նրանց. «Դուք անտես առնելով Աստծու պատուիրանը ընդունում էք մարդկանց աւանդութիւնները: Աստծու պատուիրանն անուշադիր էք թողնում, որ ձեր աւանդութիւնները հաստատէք: Մովսէսն ասել է. «պատուիր հօրդ ու մօրդ և ով հօրից և մօրից չարախօսի, մահով մեռնի»: Իսկ դուք ասում էք. «Երբ մէկը իրա հօրը կամ մօրն ասի՝ կորբան, այսինքն պատարագ Աստծուն, ինչ որ ինձանից ստանալու էիր: Եւ այլևս թոյլ չէք տալիս, որ հօրը կամ մօրը օգտակար լինի: Այդպիսով անարգում էք Աստծու խօսքը ձեր աւանդութիւնով, որ դուք էք յօրինել: Կատարում էք ուրիշ սրանման բաներ»: Մօտ

կանչելով բոլոր ժողովրդին ասեց. «Լսեցէք ամենդ և մտքերիդ մէջ պահեցէք, ինչ որ դրսից մարդու մէջ է մտնում, այն չի կարող մարդուն պղծել, այլ այն է մարդուն պղծողը, ինչ որ բերանից դուրս է գալիս: Ում ականջները լսելու ընդունակ են, թող լսեն»: (Մարկ. է. 6—16)

Զնչին բաների համար բարձրացրած փարիսեցոց տըրտունջը կրօնի հետ ոչ մի կապ չունէր, իրանց հեղինակութիւնը ոտնակոխ էր լինում, ահա սա էր նրանց ցաւը: Յիսուս երկար վէճի չըբռնուեց հակառակորդների հետ, մի կողմ ծէս ու ծիսակատարութիւն էր, միւս կողմ սէր ու կարեկցութիւն: Իբրև դրուած կարգերը վերացնող ու վերանորոգող, նա մատնանշեց ֆիւսները, որոնք բղխում են նրանց թիւր աստուածապաշտութիւնից:

Գ. Կոյրը կոյրին առաջնորդ.

«Այն ժամանակ Յիսուսին մօտեցան աշակերտները և ասին. «Գիտե՞ս, վարդապետ, փարիսեցիք այդ խօսքը լսելիս գայթակղուեցին»: Յիսուս պատասխանեց. «այն տունկը, որ իմ երկնաւոր Հայրը չի տնկել, կը հանուի: Ուշ մի դարձնէք նրանց վրայ, իրանք կոյրեր են և կոյրերի առաջնորդներ կարգուած, երբ կոյրը կոյրին առաջնորդի, կը սխալուի և երկուսն էլ կընկնեն փոսի մէջ»: (Մատ. ԺԵ 12—14)

Յիսուս յանդիմանեց փարիսեցոց նրա համար, որ ծիսական սովորոյթներն ամուր պահում էին, Աստծու յաւիտենական բարոյական օրէնքներն անտես անում, օգնուտաճարին կուրբան ու զոհ ենք խոստացել: Իրանց գալու նպատակն էր Յիսուսի հեղինակութիւնը կոտորել ժողովրդի աչքում, բայց իրանք ամօթահար եղան, ճարահատուած

մտածեցին Նրան սպանել ու այդպիսով զօրեղ հակառակորդից ազատուել:

Ամփոփում. Փարիսեցիք ինչ պատճառով զանգատեցին Յիսուսի աշակերտներին վրայ: Նրանց տրտուեցնեցին Յիսուս ինչ կերպ պատասխանեց: Կոյր առաջնորդները զօրեղ հակառակորդներից ազատուելու համար ինչ ստոր միջոցների դիմեցին: Ի՞նչ տարերութիւն էր նկատուում մարգարէների ու փարիսեցոց աստուածապաշտութեան մէջ:

30. ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ՔԱՆԱՆԱՅԻ ԿԻՆԸ

Ա. Ըանանացի կնոջ պատասխանը.

«Յիսուս Գալիլիայից վեր կացաւ, եկաւ Տիւրոսի և Սիդոնի սահմանները և տուն մտնելով չէր կամենում, որ իրան ճանաչեն, բայց չըկարաց ծածուկ մնալ: Նրա գալստեան մասին լսեց մի կին, որի դուստրը չարչարուում էր պիղծ դէից: Եկաւ ընկաւ նրա առաջ: Կինը հեթանոս էր և ասորա-փիւնիկեան ցեղից, աղաչում էր նրան. որ դէռ հանի իրա աղջկանից: Յիսուս ասեց նրան. «Թող տուր դեռ մանուկները կշտանան, լաւ չէ մանուկների հացն առնել և շների առաջ գցել»: Կինն այդ խօսքին այսպէս պատասխանեց. «տէր, շներն էլ կերակրուում են մանուկների սեղանի փշրանքներով»: Յիսուս ասեց. «այ կին, քո այդ պատասխանի համար վեր կաց, հանգիստ գնա, դերդուրս գնաց քո աղջկանից»: Կինը գնաց իրա տուն, տեսաւ աղջկանը դէից ազատուած ու պարկած անկողնի մէջ»: (Մարկ. է. 24—30)

Թշնամիների ձեռից Յիսուս բարւոք համարեց խոյս տալ դէպի Տիւրոսի ու Սիդոնի կողմերը, որ հեթանոսական գաւառներ էին: Գալիլիայից հեռանալու պատճառը ոչ վհատութիւնն էր, ոչ էլ Հերովդէսից կամ փարիսեցիներից զգացած ահը, այլ լուրջ հոգատարութիւնը իրա սկսած գործի համար: ԶԷ

որ նա կարող էր սպանուել հակառակորդների ձեռով, եթէ աշակերտները իբրեւ մշակներ պատրաստ չըլինէին, ինչպէս հարկաւոր է, կարող էր նրա նորածիլ արտը չորանալ: Հարկադրուած յետ քաշուեց քարոզութիւնից առժամանակ և զբաղուեց աշակերտներին ուսուցանելով, որ առաքելական ծանր կոչումը նրանց համար միս ու արիւն դարձնի: Այնքան ազատ ժամեր չունէր, որ կարենար հեթանոսների մէջ քարոզութեամբ կամ բժշկութեամբ զբաղուել: Գերադասութիւն տալիս էր հրէաներին, որոնց մէջ քարոզել էին մարգարէները հին ժամանակներից սկսած:

Ամփոփում. Յիսուս ինչո՞ւ էր հեռանում Գալիլիայից, Նրա զլխաւոր հոգսն ինչ էր: Հեթանոս կիներ ի՞նչ խնդրեց նրանից: Յիսուս ինչո՞ւ ցուրտ կերպով մերժում էր նրա խնդիրը, ի՞նչ խելացի խօսք ասեց քանանացի կինը: Հրեաներն ի՞նչով էին գերադասելի միւս ժողովուրդներից:

Համեմատ. համար կարգաւ Մատ. ԺԵ 21—28

31. ՊԵՏՐՈՍԻ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Մարդկայց կարծիքները.

«Յիսուս իրա աշակերտների հետ գնաց Փիլիպիայի Կեսարիայի գիւղերը, այսինքն Հրէաստանի հիւսիսակողմը, ճանապարհին գնալիս հարցնում էր աշակերտներին. «մարդիկ ի՞նչ են ասում, թէ ո՞վ է մարդու որդին»: Նրանք պատասխանեցին. «մէկն ասում է դու Յովաննէս Մկրտիչն ես, ուրիշներ ասում են՝ դու Նդիան ես, միւսները թէ՛ դու Նրեմիան ես կամ մարգարէներից մէկը»: Յիսուս նրանց հարցրեց. «իսկ դուք ի՞նչ կարծիք ունէք իմ մասին, ես ո՞վ եմ»: Սիմօն Պետրոսը պատասխան տուեց և ասեց. «դու Քրիստոսն ես, կենդանի Աստուծո՞ւ որդին»:

(Մատթ. ԺԶ. 13—16)

Յովհաննէսի զընտանեաց լուրը լսելու. օրից Յիսուս ըզ-
գուշանում էր Հերովդէսի մարդկանցից: Օրինականները նոյն-
պէս հետապնդելուց չէին դադարում, այդ պատճառով Յի-
սուս ստիպուած էր իրա քարոզութեան տեղերը փոփոխել և
հեռու քաղաքներում նախապատրաս-
տութեան գործին: Այդ թափառումների միջոցին էր, որ
ցանկացաւ իմանալ թէ մարդիկ ի՞նչ կարծիք են կազմել իրա
անձի մասին, որ յետոյ եզրափակի, թէ աշակերտներն ի՞նչ
կասեն:

բ. Պետրոսը երկնքի արքայութեան բանալի-
ներ պահող.

Այդ լսելով Յիսուս ասեց. «Երանի՛ք քեզ. Յով-
հանի որդի Սիմոն, մարմինն ու արիւնը չէին, որ
քեզ այդ յայտնեցին, այլ իմ Հայրը, որ երկնքումն
է: Ես էլ քեզ ասում եմ. դու վէ՛մ ես, այդ վէ՛մի
վրայ կը կառուցանեմ իմ եկեղեցին, դժուրքի դռները
չեն կարող նրան յաղթահարել: Քեզ կը տամ երկնքի
արքայութեան փականները, ում որ մի անգամ կը
կապես երկրի վրայ, կապուած կըլինի երկնքում և
ում որ կարձակես երկրի վրայ, արձակուած կըլինի
երկնքում»: Այս խօսակցութիւնից ետ Յիսուս աշա-
կերտներին սաստեց, որ չըլինի թէ որեւէ մէկի յայտ-
նեն թէ նա Քրիստոսն է, այսինքն Մեսիան:»

(Մատթ. ԺԶ. 17—20)

Մարդու մէջ բարեփոխում է տեղի ունենում, երբ զը-
րաւում է մի առաքինի, զօրեղ անձնաւորութիւնով: Պետ-
րոսն երկար ժամանակ Յիսուսի հետ էր, տեսել էր նրա
կեանքը, գործունէութիւնը ու ակամայ հնթարկուել նրա
խօսքի ուժին. պիտէր, որ նա անհուն սիրում էր երկնաւոր
Հօրը և կարեկցում իւրայելի ազգին: Նա ցանկացաւ մի
խօսքով արտայայտել այն ամենը, ինչ որ սիրտն զգում էր.

«դու Մեսիան ես, Աստուծոց առաքուած Փրկիչը», սա հրէայ
ժողովուրդի աչքում ամենավեհ կոչումն էր: Յիսուս լսելով
Պետրոսի խոստովանութիւնը, համոզուեց, որ իրա ջանքը
զուր չի անցել. աշակերտներն իրա մահից ետն ևս կա-
պուած կըմնան և կաշխատեն ուրիշներին ևս կապել երկնքի
արքայութեան հետ: Որովհետեւ ամենից առաջ Պետրոսն ըզ-
գաց Յիսուսի մեծութիւնը, ուստի նա վէ՛մ կը գառնայ և
դիմադրութիւն ցոյց կը տայ աշխարհի մէջ չարի-թագաւո-
րութեան: Բայց Յիսուս արգելեց այդ խոստովանութիւնը
բերանէ բերան տարածել, նրա ցանկութիւնն էր, որ ամեն
մինը փորձելով, ապրելով կազմի իրա դաւանանքը:

Ա մ փ ո փ ու մ. Հերովդէսի ու փարիսեցոց հետապըն-
դումից խոյս տալու համար նրա տեղերը եր քափառում: Հրե-
աներն ինչ կարծիքներ էին կազմել մարդու սրբու մասին:
Պետրոսի մէջ ինչպէս եր հասունացել իրա դաւանանքը: Յի-
սուս ինքն՝ արգելեց տարածել, որ ինքը Մեսիան է: Ս'եր մէջ
ինչպէս պիտի զարթնի հաւատն ու դաւանանքը:

39. ՍՈՒՐԲ ԳԱՂԱՓԱՐԻ ԾԱՌԱՅՅԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԻՆՉ ՊԵՏԻ ԱՆԵԼ

Ա. Գալիք չարչարանքների մասին.

«Յիսուս սկսեց ուսուցանել աշակերտներին և ա-
սել. «մարդու որդին պիտի անչափ չարչարուի, ա-
նարգուի հրէայ ծերերից, քահանայապետներից, դպիւր-
ներից, սպանուի և երեք օրից ետ յարութիւն առնի»: Բացարձակ ասում էր այս խօսքերը: Պետրոսը Յիսու-
սին մի կողմ քաշեց և սկսեց հակաճառել նրա հետ
այդ մասին: Նա շուռ գալով նայեց աշակերտներին
ու Պետրոսին սաստելով ասեց. «Եհուացիր ինձանից,
սատանայ, որովհետեւ քո միտքը աստուածային բանե-
րի վրայ չէ, այլ մարդկային»: (Մարկ. Ը. 31—33)

Երոս աղէմի փարիսեցոց ու դպիրների գալու օրից Յիսուսի համար անկարելի դարձաւ Գալիլիայում խաղաղ քաղաքն ու գործերը, իւրաքանչիւր քայլին հետևում էին նրան ու խանգարում: Եթէ ծածուկ սպանուէր հակառակորդներից, նրա գործունէութիւնը կը մոռացուէր գաւառի մի անկիւնում, ուստի որոշեց գնալ Երուսաղէմ ու տեղն ու տեղը խորտակել փարիսեցոց կորստաբեր ազդեցութիւնը և վերջ տալ իրա գործունէութեանն այնպիսի կենտրոնում, որ ամենն էլ իմանան իրա քարոզութեան և ուղղութեան մասին: Պետրոսը հաւատում էր, որ իրա սիրած Քրիստոսը Մեսիան կարող է հրէայ ժողովրդին բարեփոխել, ապագայ թագաւորութեան համար նախապատրաստել, բայց մտքով հրէք չէր անցնում, որ նա կարող էր տանջանք կրել ու մեռնել, դրա համար էլ չէր կամենում, որ Յիսուս գնայ Երուսաղէմ: Բայց Աստծու կամքն էր, որ մարդու որդին իրա կոչման հաւատարիմ մնալու համար կեանքն էլ զոհէր:

Բ. Աշակերտների վիճակը.

«Յիսուս իրա մօտ կանչեց աշակերտներին, ժողովրդին և ասեց. «Ով ուզում է իմ ետևից գալ, թող ուրանայ իրա անձը, վերցնի իրա խաչը և գայ ետևւիցս: Որովհետեւ ով կամենայ իրա անձն ապրեցնել, կը կորցնի նրան, իսկ ով կը կորցնի իրա անձը ինձ համար, Աւետարանի համար, նա կապրեցնի նրան, թէ չէ ինչ օգուտ մարդուն, որ բոլոր աշխարհը սեպհականի, բայց իրա անձին չնաս տայ, կամ ինչ փրկականք կարող է տալ իրա անձի համար:

(Մարկ. Ը, 34—37)

Աշակերտների սուրբ պարտականութիւնն էր շարունակել ապագայում վարդապետի գործը— ծառայել Աստծու արքայութեան, դրա համար նրանք պիտի զինուած լինէին սիրով ու անձնութեամբ, եթէ ցանկանում էին սուրբ գաղափարն առաջ տանել, հոգիներ վաստակել, իրանք եւ պատ-

րաստ պիտի լինէին հարկաւոր ժամին իրանց կեանքը զոհ բերել: Անձնութեամբ շաղով գնացող աշակերտին Յիսուս խոստանում էր ճշմարիտ յաւիտենական կեանք:

Գ. Բարերը հաց դարձնել. «Յիսուս մկրտութիւնից ետ հոգու դրոշմամբ քաշուեց անապատ, որ սատանայից փորձուի: Այդտեղ 40 օր, 40 գիշեր ծով պահելով վերջապէս քաղց զգաց: Փորձիչը նրան մօտենալով ասեց. «Եթէ դու Աստծու որդի ես, հրամայիր, որ այս քարերը հաց դառնան»: Նա պատասխանեց ու ասեց. «Գրուած է, թէ միայն հացով չի ապրի մարդ, այլ ամեն բանով, որ դուրս է գալիս Աստծու բերանից»: (Մատթ. Գ. 1—4)

Հրէայ ժողովուրդը չէր կարողանում երեւակայել, որ իրա Մեսիան որ և է բանի կարիք ունենար: Ուստի Յիսուս իբրև Մեսիա պիտի հոգար մի բարեկեցիկ կեանք ստեղծել թէ իրա համար և թէ իւրայինների. բայց գիտենք որ Յիսուս այդ չէր անի, չէր յօժարուի երկու տէրերի ծառայել: Նրա պատուէրն իրա հետևողներին այս էր՝ ապրել ու շնչել Աստծու հետ միացած, և արտաքին կեանքի հոգսերը թողնել երկնաւոր Հօր վրայ:

Գ. Աշտարակի վրայից գցիր քեզ.

«Այն ժամանակ սատանան Յիսուսին վերցնելով տարաւ Երուսաղէմ. կանգնացրեց տաճարի աշտարակի գլխին և ասեց. «Եթէ Աստծու որդի ես, գցիր քեզ այստեղից ներքեւ, որովհետեւ գրուած է թէ հրամայուած է հրեշտակներին քո վերաբերմամբ, որ քեզ այնպէս բարձրացնեն իրանց ձեռների վրայ, որ ոտդ ամենակն քարի չըդիպչի»: Յիսուս կրկին պատասխանեց. «Գրուած է թէ քո տէր Աստծուն չըփորձես»:

(Մատթ. Գ. 5—7)

Հրէական հայեցողութեամբ Մեսիան ամենայն հր-
բաշք ու նշան կարող էր անել իր գերբնական զօրութիւնով,
Բայց Յիսուս բոլորովին տարբեր հայեացքի էր այդ մասին,
մանաւանդ զէմ էր Աստծուն ամեն կերպով փորձելուն կամ
անտեղի կերպով խորհուրդ տալուն, թէ նա—Աստուած ինչ-
պէս պիտի մարդուն օգնի: Հարկաւոր չէ լինել մեծամիտ,
սնափառ:

ե. Ողջ աշխարհի տիրելը.

«Սատանան դարձեալ ասեց նրան ու տարաւ
խիստ բարձր լեռան գլուխ, այնտեղից ցոյց տուեց
աշխարհի բոլոր թագաւորութիւնները, նրանց փառքը
և ասեց. «այս ամենը, ինչ որ տեսնում ես, քեզ կը
տամ ընկիր առաջս ու երկրպագիր ինձ»: Այն ժա-
մանակ Յիսուս ասեց նրան. «կորիւր աչքիցս, սատա-
նայ, որովհետեւ դրուած է, թէ միայն քո տէր Աստ-
ծուն երկրպագիր և նրան ծառայիր»: Սրանից ետ
սատանան թողեց, հեռացաւ, իսկ հրեշտակները մօ-
տեցան Յիսուսին և սկսան ծառայել նրան»:

(Մատթ. Դ. 8—11)

Հրէաների կարծիքով Մեսիան պիտի ձգտէր աշխար-
հակալութեան և փառք ու պատուով իրան շրջապատէր: Յի-
սուս զէմ էր այդ ձգտումին, եթէ նա ևս անձնատուր լինէր
իշխանաւորութեան, փառասիրութեան, այդ կընշանակէր
ոչ թէ սրբազան գաղափարին, Աստծուն ծառայել, այլ նիւ-
թին, սատանային:

Ամփոփում. Յիսուս իրա ջարջարանքները յիշելով
ո՞ւմ էր կամենում նախապատրաստել: Նրե մահուան վտոնգ
կար, ինչո՞ւ էր գնում Նրուսագիւմ: Ինչո՞ւ էր զայրացում Պետ-
րոսի վրայ: Ի՞նչ պարտաւորութիւններ էր դնում աշակերտ-
ների վրայ: Հրեայ ժողովուրդը Մեսիային գորութեան կողմից
ինչպէս էր երեւակայում: Հստ Յիսուսի Մեսիան հոգնէն պի-

ինչպէս էր երեւակայում: Հստ Յիսուսի Մեսիան հոգնէն պի-
տի ծառայէր քե մարմնուն, Աստծուն քե սատանային: Աշ-
խարհի որդին եւ Աստծու որդին ինչո՞ւ էն տարբերում ի-
րարից:

Համեմատ. համար կարդալ Մատթ. ԺԶ. 21—28, Դուկ.
Ք. 22—26, ԺԴ. 27 Մարկ. Ա. 12—13, Դուկ. Դ. 1—13:

33. ՔԱՆԻ ԱՆԳԱՄ ՊԻՏԻ ՆԵՐԵԼ

Ա. Ի՞նչպէս վարուել մեղանշողի դէմ.

«Եթէ եղբայրդ քո դէմ մեղանշել է, գնա և նը-
րան յանդիմանիր, երբ նա և դու մենակ էք: Եթէ
նա քեզ յսի, նշանակում է եղբորդ վաստակեցիր:
Եթէ քեզ չըսի, հետդ վերցրու մէկ կամ երկու հո-
գի. որովհետեւ երկու կամ երեք վկաների բերանով
կը հաստատուի ամեն բան: Իսկ եթէ նրանց էլ չըսի,
ասա եկեղեցու համայնքի մէջ, եթէ համայնքին էլ
չի լսիլ, այն ժամանակ նա քո աչքում թող լինի ինչ-
պէս հեթանոս, նրա հետ ամենին դործ մի ունե-
նալ»:

(Մատթ. ԺԸ. 15—17)

Սխալուածին կարելի է դարմանել, որ մոլորութիւնից
ետ դառնայ: Երբ առանձին յանդիմանելը չի ազդում, պի-
տի կրկնել շատերի ներկայութեամբ, որ նրանցից պատկա-
ռի ու գէշ ընթացքից ձեռ վերցնի: Երբ այդ միջոցն էլ
չազդի, նշանակում է անուղղայ է իբրեւ հեթանոս, պիտի
ամեն յարաբերութիւն խզել նրա հետ:

Բ. Բա՞նի անգամ պիտի ներել.

«Այն ժամանակ մօտեցաւ Պետրոսը և ասեց.
«Տէր, քանի անգամ եղբորս ներեմ, եթէ նա մեղան-
շի. եթէ անգամ բաւական է»: Յիսուս նրան ասեց.
«Ես քեզ չեմ ասում եթէ, այլ եթանասուն անգամ
եթէ»:

(Մատթ. ԺԸ. 21—22)

Անկարելի է չըզայրանալ, երբ մարդու խիստ վիրա-
որում են, թերևս ոմանք ընդունակ են զայլոյթը առժա-
մանակ զսպած պահել: Այդ բանը փորձով գիտէր Պետրո-
սը, ուստի կամեցաւ վարդապետից տեղեկանալ, թէ մինչե-
քնչ տեղ պիտի իրան զսպել ու ներել մեղանշողին: Յիսու-
սի հայեացքով հարկաւոր էր առնել չնորհել, մինչև որ նե-
րելը դառնայ մարդու համար բնական, իսկ վրէժ առնելը
հակաբնական:

Ա մ փ ո ս մ. Մեղանշողին ուղղելու համար Յիսուս
ի՞նչպիսի միջոցներ էր առաջարկում: Աշակերտներն ի՞նչպէս
պիտի վերաբերուէին դէպի իրանց վիրաւորողները: Պետրոս
ի՞նչ մտքով տուեց իրա հարցը: Յիսուսի հայեացքով ներելը
ի՞նչպէս պիտի դառնար մարդու համար:

Համեմատ. համար կարգաւ Ղուկ. ԺԷ. 3—4

34. ՅԻՍՈՒՍ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

Ա. Սամարացիք Յիսուսին օթեւան չըտուին.

«Երբ Յիսուս տեսաւ, որ երկրից իրա վերանա-
լու օրերը մօտեցել են, հաստատ վճռեց Գալիլիայից
գնալ Երուսաղէմ. իրանից առաջ մարդիկ ուղարկեց,
որ օթեւանի պատրաստութիւն տեսնեն: Նրանք զը-
նացին մտան սամարացոց գիւղերից մինը, բայց բը-
նակիչները Յիսուսին չընդունեցին, որովհետև իմա-
ցան, որ Երուսաղէմ է գնում:» (Ղուկ. Թ. 51—53)

Յիսուս իրա գործունէութեան սկզբում աշակերտներին
արգելել էր սամարացոց մէջ քարոզել՝ համարելով հրէա-
ներին աւելի պատրաստ Աւետարանն ընդունելու: Փոր-
ձերը ցոյց տուին ընդհակառակը, ուստի իրա ժողովրդ-
դի համար իբրև մարդասիրութեան օրինակ հանդիսացրեց
ողորմած սամարացու առակը: Յիսուս սամարացիներին թէ-
պէտ քննա չէր տուել, բայց չէ՞ որ հրէայ էր, իսկ սամարացու
համար ազգային պարտականութիւն էր թշնամի ժողովրդի
արդուն օթեւան չըտալ:

Բ. Աշակերտները զայրացան.

«Երբ աշակերտներից Յակոբոսն ու Յովհաննէսն
այս տեսան, ասին. «տէր, կամենում ես, որ խնդրենք
երկնքից կրակ թափուի և նրանց ջնջի»: Յիսուս նրանց
դառնալով սաստեց. «դուք մի՞թէ չըգիտէք, թէ ո՞ր հո-
գուն պիտի հետևէք: Զէ՞ որ մարդու որդին եկել է մարդ-
կանց հոգիքն ապրեցնելու և ոչ թէ կորցնելու»: Յետոյ
աշակերտները Յիսուսի հետ գնացին ուրիշ գիւղ:»

(Ղուկ. Թ. 54—57)

Հրէաները այլազգի տեսնելիս երեսները շուռ էին տա-
լիս, որ ողջոյն չըտան, իսկ սամարացոց միշտ պիղծ ու շուն
էին կանչում: Բայց աշակերտները մոռանալով իրանց ժո-
ղովրդի ամբարտաւան վարմունքը, սկսում էին զայրանալ
սամարացոց արարքների դէմ: Այդ ցոյց է տալիս, որ նը-
րանք կուրացած են հին ատելութեամբ և ոչ վերածնունած
Յիսուսի ներողամիտ վարդապետութեամբ, որ փնտրում էր
կորածին և մեծահոգութեամբ ներում մեղանշողին:

Ա մ փ ո ս մ. Գալիլիայից դէպի Հրեաստան կարճ ճա-
նապարհը ո՞ր տեղով էր: Սամարացիք ինչո՞ւ օթեւան չէին տա-
լիս Յիսուսին: Աշակերտներն արդեօք իրաւունք ունէին՞ նը-
րանց դէմ զայրանալու: Հրեաներն ի՞նչպէս էին վարւում այ-
լազգիների հետ: Յիսուս ի՞նչ րառերով հասկացրեց աշակերտ-
ներին իրանց սխալը:

35. ՅԻՍՈՒՍԻ ՀԱՅԵԱՑՔԸ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա. Ամուսնաթողութիւն

«Յիսուս ճանապարհը շարունակելով գնաց Հրէ-
աստանի սահմանները, Յորդանանի միւս կողմը (Պի-
րէա): Ժողովուրդը մեծ բազմութեամբ զիմաւորում
էր նրան: Յիսուս իրա սովորութեան համեմատ դար-

ձեալ ուսուցանում էր քարոզելով: Իսկ փարիսեցիք մօտենում էին և փորձելու մտքով հարցնում. «արդեօք վայել բան է, որ ամեն մի պատճառի համար մարդ իրա կնոջն արձակի»: Յիսուս պատասխանեց նրանց և ասեց. «Մովսէսը ձեզ ինչ է պատուիրել»: Նրանք ասին. «Մովսէսը պատուիրել է բաժանման թուղթ գրել և արձակել»: Յիսուս ասեց նրանց. «Մովսէսը ձեր խստասրտութեան պատճառով գրեց ու տուեց ձեզ այդ պատուիրանը, բայց արարչագործութեան սկզբից Աստուած ստեղծեց մինն առու և միւսն էդ. ուստի մարդը պիտի թողնի իրա հօրն ու մօրը և գնայ իրա կնոջ ետեւից: Երկուսը կը դառնան մի մարմին: Նրանք այնուհետեւ կը համարուեն ոչ թէ երկու, այլ մի մարմին: Ուրեմն այն, ինչ որ Աստուած միացրեց, մարդ իրաւունք չունի բաժանել»: Երբ տուն դարձան, աշակերտները նոյն բանի մասին հարցրին: Յիսուս ասեց. «Եթէ մի մարդ իրա կնոջն արձակի առանց պոռնկութեան պատճառի և ուրիշին առնի, նրա արածը շնութիւն է, կամ եթէ կինը հեռանայ մարդուց և ուրիշի կին դառնայ, նրա արածն էլ շնութիւն է»: (Մարկ. Ժ. 1—12)

Ինչպէս միշտ փարիսեցիք այս անգամ էլ Յիսուսին չէին դիմում բան ուսանելու մտքով, այլ փորձելու: Մովսէսն ամուսնաթողութիւն թոյլատրել էր, հրէան իրան դուր չեկող կնոջը կարող էր արձակել, տալով նրան հեռանալու թուղթ: Յիսուսի հայեացքով ամուսնական հաւատարմութիւնն անխախտ պիտի պահուէր: Դրանով նա Մովսէսի պատուիրանը չէր վերացնում, այլ հասկացնում էր, որ Մովսէսը եղել է իրա ժամանակի որդին և այն ժամանակուայ բարքերի համեմատ էլ կարգադրութիւն է արել. և այդ կարգադրութիւնը ծառայել է իբրեւ չափ նրանց հայրերի

բարքերի կոպտութեան ու ապականութեան: Երբ որ մարդ ու կին իրարու հետ շողկապուած են սրտի, համոզմունքի թելադրութեամբ, դրանց ընկերութիւնը, հաւանական է որ կը լինի անխղիւ:

Ա. մ. փ. ո. փ. ո. մ. Ի՞նչ դիտաւորութեամբ էին ճետեւում փարիսեցիք Յիսուսին: Արդեօք կարելի՞ էր Մովսէսի ժամանակի բոլոր օրէնքները յետագայ ժամանակներում կետ առ կետ կատարել: Եթէ Յիսուս ամուսնաթողութիւնը պախարակէր, փարիսեցիք Ի՞նչ կ'անէին նրա դէմ: Յիսուս Ի՞նչ հայեացք ունէր ամուսնութեան մասին:

Համեմ. համոր կարգալ Մատթ. ԺԹ. 1—9 Դուկ. ԺԶ

ՅԵ. ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ.

Ա. Յիսուսը մանուկների քարեկամ

«Յիսուսի մօտ ծնողները երեխաներ էին բերում, որ ձեռ դնի նրանց գլխին, բայց աշակերտները չէին թողնում, սաստում էին բերողներին: Երբ Յիսուս այդ բանը տեսաւ, բարկացաւ ու ասեց. «Թողէք երեխաները դան ինձ մօտ, մի՛ արգելէք ու հեռացնէք նրանց, որովհետեւ այդպիսիներին է պատկանում երկրի արքայութիւնը: Ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, մեծերից ով Աստծու արքայութիւնը չի ընդունիլ մանուկի նման, նա չի մտնիլ այնտեղ»: Այս ասելուց ետ Յիսուս գրկեց մանուկներին, ձեռը դրեց նրանց գլխին և օրհնեց»: (Մարկ. Ժ. 13—16)

Աշակերտների աշխարհայեացքը հրէականից շատ չէր փոխուել. նրանց կարծիքով Յիսուս իբրեւ Մեսիա պիտի շրջապատուած լինէր ուժեղ տղամարդկանցով և ոչ թէ թոյլ կանանցով ու երեխաներով, զրանցով հոռմայեցոց ուժը, զօրութիւնը չէր կարող փշրել: Ուստի զայրանում էին աշակերտները ծնողների վրայ, որ քարոզութեան միջոցին մանուկներ էին բերում վարդապետի մօտ: Յիսուս ընդհակառակն մեծ սիրով գրկում և օրհնում էր փոքրիկներին, որով հետեւ նա այլ կերպ էր զգում և մտածում: Նրանց մէջ տես-

նում էր Աստծու արքայութեան իսկական քաղաքացիներ, որովհետև նրանք ոչ ոքից չէին չարախօսում, սուտ չէին երդում, դատարանի միջոցով ոչ ոքի տուն չէին խլում, հրէայի ու այլազգու մէջ տարբերութիւն չէին դնում, որ մէկին սիրեն և միւսին ատեն: Ծնողների բուն ցանկութիւնն էր, որ հրաշագործ ուրբու ձեռք զիպչէր իրանց սիրասուն զաւակներին: Սրանք մեծացած ժամանակ քաղցրութեամբ կը յիշէին Յիսուսից ստացած օրհնութիւնը:

Ամ փ ո փ ու մ: Աշակերտների կարծիքով ու վեր պիտի շրջապատէին Յիսուսին: Ծնողներն ի՞նչու էին մանուկներին բերում Յիսուսի մօտ: Աշակերտներն ի՞նչու էին վերաբերում դէպի այդպիսի ծնողները: Յիսուս ի՞նչու էր մանուկներին աւելի սիրում: Նրանց ի՞նչու պիտի յատկութիւններից զուրկ էին ջախճաւորները:

Համեմատ. համար. կարգալ Մատթ. Ժ. 13—15 Ղուկ. ԺԸ. 15—17

37. ՄԵԾԱՏՈՒՆ ՊԱՏԱՆԻՆ ԵՒ ԱՌԱՅՆԵՐ ԵՐԿՆՔԻ ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԱՍԻՆ

Ա. Օրինապահ հրէայ:

«Երբ մանուկներին օրհնելուց ետ Յիսուս ճանապարհ դուրս եկաւ որ գնայ, ահա մի մեծատուն եկաւ, ծունկ չոքեց նրա առաջ և հարցրեց. «Բարի վարդապետ, ինչ անեմ, որ յաւիտենական կեանքը ժառանգեմ»: Յիսուս ասեց. «Ինչո՞ւ ես ինձ անուանում բարի, ոչ ոք չը կայ բարի բացի Աստծուց: Դու գիտես այս պատուիրանները՝ շնութիւն մի անիլ, ըստ պանութիւն մի անիլ, մի գողանալ, սուտ վկայութիւն մի տալ, պատուիր քո հօրն ու մօրը»: Մեծատունը պատասխանեց. «Վարդապետ, այդ ամենը մանկութիւնից սկսած մինչև օրս կատարել եմ, ասա, ուրիշ ինչ կայ թերի, որ լրացնեմ»: (Մարկ. Ժ. 17—20)

Հարուստ երիտասարդը Մովսէսի սահմանած բոլոր պատուիրանները կատարել էր, ուրեմն նա իբրև հրէայ կալող էր իրան երջանիկ համարել ու գոհ մնալ իրա վիճակով, բայց նրա հոգու մէջ զգացուած ծարաւը նրան հանգիստ չէր տալիս, իմացածով բաւական չըմնալով, որ նշան էր հոգու աղքատութեան, ցանկացաւ Յիսուսի քարոզած լաւագոյն կեանքին էլ ծանօթանալ:

Բ. Յիսուսի պահանջը:

«Յիսուս նայեց նրա կերպարանքին, հաւանեց ու ասեց. «Երիչ բան է պակաս քեզ, եթէ կամենում ես կատարեալ լինել, գնա ինչ ունես, չունես, վաճառիր ու տուր աղքատներին, որ երկնքում գանձ ունենաս: Վերցրու խաչը և եկ իմ ետևից»: Այս խօսքի վրայ մեծատունը յոնքերը խոժոռեց և տխուր տրտում հեռացաւ, որովհետև անչափ հարստութիւն և կալուածներ ունէր»:

(Մարկ. Ժ. 21—22)

Յիսուսի աչքում բաւական չեղեացին յաւիտենական կեանք ժառանգելու համար երիտասարդի կատարածները, նրան առաջարկեց հրաժարուել ունեցած երկրաւոր բարեւորից, իրա աշակերտների պէս խզել ամեն կապ ծնողների ու ազգականների հետ: Այս առաջարկը սարսափահար արեց երիտասարդին: Անշուշտ նա մտածում էր՝ եթէ հարստութիւնը բոլորովին ձեռից թողնեմ, իմ կեանքը ինչի նման կը լինի, այժմ մեծատուն եմ, կարող եմ ողորմութիւն բաժանել, եթէ չունեմ ինչեւայս ձկնորսների նման, ո՞վ ինձ յարգանքով զուրկ կը տայ:

Գ. Հարստութիւն եւ երկնքի արքայութիւն:

«Յիսուս այս ու այն կողմ նայեց ու ասեց աշակերտներին. «Ետեւնում էք թէ որքան դժուար է հարստութիւն ունեցողի համար երկնքի արքայութիւն մտնելը»: Աշակերտները նրա խօսքերի վրայ ապշած մնացին, Իսկ Յիսուս նրանց դառնալով խօսքը շարունակեց. «Այո, Իսկ Յիսուս նրանց դառնալով խօսքը շարունակեց. «Այո,

հրդիք, անչափ դժուար է հարստութեան ու գանձի վրայ յոյս դնողին Աստծու արքայութիւն մտնելը: Աւելի հեշտ է հաւատալ, որ ուղտը ասդի ծակով անցկենայ, քան թէ մեծատունը Աստծու արքայութիւն մտնի»: Աշակերտներն աւելի զարմացած Յիսուսի խօսքերի վրայ իրար մէջ խօսում էին. «ուրեմն ո՞վ կարող է ապրել»: Յիսուս աչքերը նրանց վրայ դարձնելով ասեց. «մարդկանցից այդ անհնարին է, բայց Աստծու կողմից ամեն ինչ հեշտ է»:

(Մարկ. Ժ. 23—27)

Մեծատուն պատանին անկարող եղաւ ընդունել Յիսուսի առաջարկը այն պարզ պատճառով, որ նրա մէջ աւելի զօրեղ էին հարստութեան սէրը ու զրկւնքների սարսափը, քան թէ յաւիտենական կեանք ունենալու ձգտումը: Յիսուսի մօտից հեռացաւ անգոհ ու վշտոտ սրտով, ցանկանում էր բարձրագոյնը, բայց որովհետեւ այդ ձեռքերով չամար կամքի ուժ չունէր, ակամայ վշտանում էր. այդ ցոյց էր տալիս, որ նա աւելի մարմնաւոր մարդ էր քան թէ հոգեւոր:

Դ. Ագարակի միջի գանձը.

«Այս առիթով Յիսուս ասեց հետեւալ առակը. «երկնքի արքայութիւնը դարձեալ նման է ագարակի մէջ ծածկուած գանձին, որ մի մարդ գտնելով թագցրեց: Այդ խնդութիւնից գնաց, վաճառեց իրա ունեցած չունեցածը և գնեց այն ագարակը»:

(Մատթ. ԺԳ. 44)

Կարող է պատահել, որ մշակը մի մեծատան ագարակում բանելիս ու իրա քաղցած զաւակների ու կնոջ վրայ մտածելիս յանկարծ նրա բահը դիպչի մի կոշտ բանի: Եթէ նայի, տեսնի առջև մի կարաս ոսկիներով ու թանկագին քարերով լիք, արդեօք խելօք չի լինիլ, որ խուփը ծածկի ու գնաց իրա տուն ու տեղը ծախի ու այդ ագարակը գնի, իրա սե-

հականը դարձնի: Ի հարկէ գանձի գոյութեան մասին տեղեկութիւն չունեցողները նրա վրայ կընայն իբրեւ խելագարի վրայ, որ զաւակներին զրկում է օթեանից ամայի դաշտը գնելու համար:

Ե. Պատուական մարգարիտներ:

«Յիսուս խօսքը շարունակեց «երկին նման է երկրնքի արքայութիւնը այն վաճառական մարդուն, որ փնտրում էր գեղեցիկ մարգարիտներ: Երբ գտաւ մի պատուական մարգարիտ, գնաց, ինչ ունէր, չունէր վաճառեց և ձեռքերեց այն մարգարիտը»:

(Մատթ. ԺԳ. 45—46)

Յիսուսի հայեացքով երկնքի արքայութիւնը հասկացող մարդու համար պիտի լինի ամենաթանկագին բանը: Եթէ ցանկանում է այնտեղ գնալ, պիտի յօժարուի ամենամեծ զոհաբերութիւնն անել, եթէ դրա համար քիչ է ինչքը, ըստացուածքը, պիտի վրան դնի կեանքն ևս:

Ամ փ ո փ ու մ: Ի՞նչն էր ստիպում մեծատուն պատանուն զալ Յիսուսի մօտ: Մինչեւ այդ օրը ի՞նչ պատուիրաններ էր կատարել: Յիսուս ի՞նչ առաջարկ արեց: Ինչպիսի ազդեց այդ մեծատան վրայ: Յիսուս ի՞նչ կարծիք յայտնեց հարուստների վերաբերմամբ: Լաւագոյն բանը մեռ բերելու համար ի՞նչ պետք էր անել: Ի՞նչ բաների նմանեցրեց Յիսուս երկնքի արքայութիւնը:

Համեմատութեան համար կարգաւ Մատ. ԺԺ. 16—26
Դուկ. ԺԸ. 18—27

38. ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Զոհաբերութիւնն եւ հատուցում.

«Պետրոսն ասեց. «Տէր, ահա մենք ամեն ինչ թողինք ու եկանք քո ետեւից, մեզ ի՞նչ վարձատրութիւն է լինելու»: Յիսուս ասեց. «ճշմարիտ եմ ասում, չը կայ մէկը, որ թողած լինէր տունը կամ հայրն ու մայրը կամ եղբայրներն ու քոյրերը կամ որդիքը կամ

ազարակները իմ համար կամ Աստծու արքայութեան համար ու այժմ ներկայ ժամանակում չըստանար հարկւրապատիկ աւելի տներ, եղբայրներ, քոյրեր, և մայրեր, որդիներ և ազարակներ հալածանքների հետ միասին և ապագայ աշխարհում էլ յաւիտենական կեանք, բայց շատերը, որ առաջիններ էին, կը դառնան յետիններ և յետիններ կը դառնան առաջիններ:

(Մարկ. Ժ. 28—31)

Յիսուս դէպի Երուսաղէմ էր գնում: Աշակերտները կարծելով թէ մեծիկան դադափարն իրականանալու վրայ է և շուտով իրանց վարդապետը Մեսիայի թագը գլխին պիտի դնի, սկսան իրանց գործունէութիւնը, կրած նեղութիւնները մէջ տեղ բերել ու վարձատրութեան պահանջ անել: Այդ պահանջի առիթով Յիսուս կարիք չը համարեց յանդիմանել նրանց, գիտէր որ շուտով նրանց ցնորքները օդն են և ցնդուելու: Կրած նեղութիւնների համար հատուցում խոստացաւ, այն է, կորցրած երկրաւոր բարիքների փոխարէն ամենողորմ Աստուածը շնորհելու էր նրանց երկնային բարիքներ: Սակայն շեշտեց հետեւելը՝ թող ոչ ոք չը գոռոզանայ իրա սրտում, թէ եթէ Յիսուսի հետ շատ ամիսներ է շրջել, շատ էլ պիտի վարձատրուի: Ո՛չ, կարող է պատահել, որ ուշ կոչուած մշակը հարկաւոր վայրկեանում մեծ զոհաբերութիւն յանձն առնելով աւելի բարձր կանգնի. քան թէ իրա հետ շրջած աշակերտները:

Բ. Իրա կրելիք չարչարանքի մասին.

«Մեծ բազմութիւն խոնուած բարձրանում էր դէպի Երուսաղէմ. Յիսուս ամենից առաջ էր քայլում. հետը գնացողները զարմանում էին և երկիւղ կըրում նրա համար: Յիսուս երկրորդ անգամ 12 աշակերտներին կանչեց առանձին, սկսեց նրանց պատմել թէ, ինչեր են պատահելու իրան: «Ահա բարձրանում ենք դէպի Երուսաղէմ, մարդու որդին կը մատնուի քահա-

նայապետների ու դպիրների ձեռք, նրան մահուան կը դատապարտեն, հեթանոսների ձեռք կը գցեն, նրան կը ծաղրեն, կը ծեծեն, նրա վրայ կը թքեն, կը սպանեն նրան և երրորդ օրը յարութիւն կառնի»:

(Մարկ. Ժ. 32—34)

Պետրոսի խոստովանութեան միջոցին Յիսուս արդէն խօսեցել էր կրելիք չարչարանքի մասին, այժմ ուզում էր հասկացնել, որ սրբազան գործը զոհաբերութիւն է պահանջում, բայց աշակերտները դժուար էին ըմբռնում այդ, ինչպէս երևաց վարձատրութեան համար բարձրացրած պահանջից: Երկրորդ անգամ խօսեց այդ մասին, որ աշակերտներին ընտելացնի չարչարանք կրելու գաղափարի հետ, որ մի գուցէ ապագայ պայմաններն անսպաստ լինելով վըհատուեն:

Գ. Զերեզդիայի որդոց ցանկութիւնը.

«Երկու աշակերտներ՝ Յակոբոսն ու Յովհաննէսը նրան մօտեցան և ասին. «վարդապետ՝ մենք կամենում ենք, որ դու մեր խնդիրը կատարես»: Յիսուս հարցրեց. «ի՞նչ էք կամենում, որ ձեզ համար անեմ»: Նրանք ասին. «թոյլ տուր, որ քո փառքին մասնակցենք, մէկս քո աջ կողմը նստենք, միւսը քո ձախ կողմը»: Յիսուս պատասխանեց նրանց. «չէք իմանում թէ ինչ էք խնդրում. արդեօք կարող էք խմել այն բաժակը, որ ես պիտի խմեմ կամ այն մկրտութիւնով մկրտուել, որով ես պիտի մկրտուեմ»: Նրանք ասին. «այո՛, կարող ենք»: Յիսուս ասեց նրանց. «այն բաժակը, որ խմելու եմ, կը խմէք և այն մկրտութիւնով, որ մկրտուելու եմ, կը մկրտուէք, բայց իմ աջ ու ձախ կողմը նստացնելը ինձանից չի կախուած, որ ձեզ տամ, այդ նրանցն է, որոնց համար պատրաստուած է»: Միւս 10 աշակերտները այս

լսելով բարկացան Յակոբի և Յովհաննէսի վրայ:
(Մարկ. Ժ. 35—41)

Փառասէր ձգտողներէն աշակերտները ձեռն չէին վերցնում: Յիսուս Պետրոսից ետ ստիպուած էր միւս երկու ինքնավստահ աշակերտների առաջ պահանջներ դնել, որ նրանք զգան թէ ինչ ծանր գոհարերութիւններ է դնում նրանց վերայ առաքելական կոչումը, բայց նրանք անփորձ լինելով չէին ըմբռնում ապագայ գործունէութեան բոլոր ծանրութիւնը, ուղղակի յայտնում էին, որ իրանք ամեն բանի պատրաստ են, միայն այն լինի, որ փառաւոր պաշտօններ ստանան: Սակայն ով գոհարերութիւն անում է վարձ ընդունելու դիտաւորութեամբ, նրա գործունէութիւնը բարոյական արժէք չունի:

Դ. Երկրի արքայութիւն եւ երկնքի արքայութիւն.
«Յիսուս աշակերտներին կանչեց իրա մօտ և ասեց. «զիտէք, որ հեթանոս ժողովուրդների իշխան համարւողները տիրում են նրանց վրայ և նրանց մեծամեծները իշխում են նրանց: Բայց այդպիսի բան չըպիտի լինի ձեր մէջ, այլ ձեր մէջ ով կամենում է մեծ լինել, նա պիտի ձեզ սպասաւոր լինի: Եւ ձեզանից ով կամենայ առաջինը լինել, թող լինի ձեր ամենի ծառան: Որովհետեւ մարդու որդին չի եկել, որ նրան ծառայեն, այլ որ ինքը ծառայի և իրա անձը փրկանք տայ շատերի փոխարէն»:
(Մարկ. Ժ. 42—45)

Յիսուսի հայեացքով ինչ որ երկրային թագաւորութիւնների մէջ կատարուել էր, երկնային թագաւորութեան մէջ զրա հակառակը պիտի կատարուէր: Երկրայինում մեծերն ու զօրեղները ուժով նուաճում են միւս ազգերին և ամեն ինչ նրանց ձեռից խլում, երկնայինում ընդհակառակ մէկը պիտի ծառայի միւսին և նա է լինելու այնտեղ ամենամեծը, ով մեծ լինելու ամենաինչ ձգտում չունի, այլ անձնուիրաբար սրահը է վաստակում Աստծու համար:

Ամփոփում. Ի՞նչ վարձատրութիւն էին պահանջում աշակերտները: Նրանց մէջ դեռ ինչ գաղափարն էր խօսուում: Յիսուս ի՞նչպէս սպասուած այն աշակերտներին, որոնք վարդապետի հետ երկար շրջելովք մեծամտուած, վարձատրութեան տարօրինակ պահանջներ էին անում: Արդեօք կարող էր ուշ եկողը անելի բարձր լինել վաղ եկողից, ի՞նչ դիտաւորութեամբ էր գնում Յիսուս երեսադէմ եւ ի՞նչ դիտաւորութեամբ աշակերտները: Յիսուս ինչո՞ւ Գորից յիշեցրեց կրեյլիք ջարջարանքի մասին: Երկրային մեծամեծներն ինչո՞վ են զանազանում երկնային մեծամեծներից:

Համեմատ. համար կարդալ Մատ. ԺԹ. 27—30, Ի. 17—28, Դուկ. Ժ. 30, ԺԸ. 28—30:

39. ՈՉ ԹԷ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ, ԱՅԼ ԵՐԿԳԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. Երկպառակութեան հոլը եւ չարչարանքի մկըրտութիւն. «Յիսուս ասեց աշակերտներին. «ես եկայ հոլը գցելու երկրիս վրայ և ինչպէս կուզէի, որ նա արդէն բորբոքուած լինէր: Մի մկըտութիւնով ես պիտի մկըտուեմ և ինչպէս պապական սպասում եմ դրա կատարմանը: Միթէ կարծում էք, որ ես եկայ խաղաղութիւն տալու երկրին, ոչ, ասում եմ ձեզ, այլ երկպառակութիւն: Որովհետեւ այսուհետեւ հինգ հոգին մի տան մէջ երկու մաս կը բաժանուեն, երեքը երկուսի դէմ, երկուսը երեքի: Հայրը կը բաժանուի որդուց, որդին հօրից, մայրն աղջկանից, աղջիկը մօրից, սկեսուրը հարսից և հարսն սկեսուրից»:

(Դուկ. ԺԲ. 49—53)

Յիսուսի փափագն էր՝ իրա մէջ բնակուող նոր հոգին բորբոքել իրա ժամանակակիցների սրտերում նոյնպէս, որ այդ հրեղէն շունչի միջոցով մաքրուեն նրանք անձնասիրութեան ու ընչասիրութեան ախտերից: Բայց նախապես նրանք

այդ ներքին մկրտութիւնը միայն սակաւներ մէջ տեղի կունենայ, մեծամասնութիւնը կը մնայ դարձեալ հին հոգուն և ուղղութեանը կայած, նորը կը համարուի իբրև խանգարմունք աստուածահաճոյ կարգերի: Այսպիսով խաղաղութեան քարոզը պիտի դառնար կոուրի հրաւեր. Յիսուսին հետևողը ուզէր չուզէր, ազգականների սէրը պիտի դոհէր յանուն երկընքի արքայութեան:

Բ. Ով չի կարող Յիսուսի աշակերտ լինել.

«Շատ ժողովուրդներ գնում էին Յիսուսի ետեւից, դարձաւ նրանց և ասեց. «եթէ մէկն ինձ մօտ գայ և չատէ իրա հօրը, մօրը, կնոջը, զաւակներին, եղբայրներին և քոյրերին, դրա հետ նոյնպէս և իրա անձը, նա չի կարող իմ աշակերտ լինել: Ով իրա խաչը չաւնի և իմ ետեւից գայ, նա չի կարող իմ աշակերտ լինել»:

(Ղուկ. ԺԴ. 25—27)

Աշակերտները իբրև հրէաներ շարունակում էին հաւատարմօրէն մեսիական գաղափարին, ու չը դարձնելով վարդապետի կողմից եղող ծանուցումներին. նրանք յոյսները չէին կտրում Աստծու արքայութեան մէջ մեծամեծ պաշտօններ ստանալուց. ամենևին գաղափար չունէին գալիք սուկալի հալածանքների, զրկանքների մասին, Յիսուսի ակնարկած չարչարանքները թեթև անցողական բաներ էին համարում. այդ էր պատճառը, որ Յիսուս շեշտեց կրկին, թէ ի՞նչ ու ի՞նչից են զրկուելու իրա իսկական աշակերտը կոչուելու համար:

Գ. Աշտարակ շինել եւ պատերազմ անել.

«Ձեզանից ով կը լինի, որ ուզենայ աշտարակ կանգնեցնել, նախօրօք չընստի և ծախսը չը հաշուի, թէ արդեօք շէնքն աւարտելու միջոց ունի: Մի գուցէ թէ՛ երբ հիմքը գցի և չը կարենայ աւարտել ու ծաղրի առարկայ դառնայ տեսնողների աչքում: Նըրանք կասեն՝ ահա այս մարդն սկսեց շէնքը և չը կարաց վերջացնել: Կամ ո՞ր թագաւորը կը լինի, որ կա-

մենայ ուրիշ թագաւորի դէմ կռուել, առաջուց չը նստի խորհրդածելու, թէ արդեօք 10 հազարով կարող է դիմադրել նրան, որ իրա վրայ գալիս է 20 հազարով: Երբ չի կարող, քանի որ հետու է, պատգամաւոր կուղարկի և խաղաղութիւն կը խնդրի: Այսպէս էլ ձեզանից ամեն միւնը, որ չի հրաժարուի իրա ունեցածից, չի կարող ինձ աշակերտ համարուել: Աղը լաւ բան է, բայց եթէ աղն ինքը անհամ լինի, էլ ինչո՞վ կարող է համովանալ: Նա ոչ իբրև հող պիտանի կը լինի և ոչ իբրև աղբ, կը մնայ միայն դէն շարտել: Ով լսելու ընդունակ ականջ ունի, թող հասկանայ»:

(Ղուկ. ԺԴ. 28—35)

Յիսուս վերջին անգամ օրինակների միջոցով նրանց ցոյց տուեց վիճակի ամբողջ լրջութիւնը, ծանրութիւնը և առաջարկեց, որ քանի Երուսաղէմ չեն մտել, հանգիստ ու խաղաղ մտածելով քննեն իրանց, արդեօք կամքի ուժ կունենան իրա յիշած պայմանները կատարելու և հալածանքի պայքարի միջոցին իրանց խոստովանութեան հաստատ մընալու: Չը մոռացաւ յիշեցնել, որ ով շտապով խոստում անի ու չը կարենայ այդ ի կատար ածել անձնուէր գործունէութեամբ, նա կը դառնայ խաղբ ու խայտառակ նայողների աչքում:

Ամփոփում. Յիսուս ի՞նչու նորից յիշեցնում էր աշակերտներին լուրջ մտածել իրանց կոչման ծանրութեան վրայ: Յիսուս ի՞նչի մէջ էր գտնում կեանքի նպատակը: Ինչու էր զրկում դէպի մահ: Նախօրօք աշակերտներն ի՞նչ պիտի իմանային: Ձեր անցած դասերից ո՞ւմ էր հաճախում իբրեւ մեծօրէններ երկնքի արքայութեան մէջ: Ի՞նչով էին զանազանում դրանք Ձեքեդիայի օրդիներին: Կուսակրօն ինչպիսի անձինք կարող են մեծ համարուել երկնքի արքայութեան մէջ:

մշակները պէս և ցանկանում էին աւելի մեծ բաժին ու վարձ ստանալ, որովհետև վարդապետի հետ տարիներ շարունակ շրջել են:

Ամփոփում. Աշակերտների կարծիքով մի պիտի մեծ բաժին ստանա երկնքի արքայութեան մէջ: Յիսուսի հայեացքով վարձատրութիւնն ինչպէս պիտի լինէր: Այս վարձատրութեան եղանակը ինչ ազդեցութիւն կանէր աշակերտներին վրայ: Ի՞նչ կարելի է ուսանել այդ ուսման երեսնամեայ:

41. ԶԱՔԷՈՍ ՄԱՔՍՍԱՆՈՐ

Ա. Մաքսատորը դիմատրեց Յիսուսին.

«Յիսուս Գալիլեայից գալիս մտել էր Երիւքով քաղաքը և շրջում էր: Այստեղ Զաքէոս անունով մարդկար, նա մաքսապետ էր ու հարուստ մեծատուն: Վաղուց ցանկանում էր տեսնել, թէ ով է Յիսուս, բազմութեան միջից չէր կարողանում տեսնել, որովհետև հասակով կարճ էր: Առաջ շտապեց, բարձրացաւ մի ժանտաթղթն ու վրայ, որ այնտեղից նայի, որովհետև նրա մօտով էր անցնելու»: (Լուգ. ԺԹ. 1—4)

Զաքէոսը շատ հարուստ մաքսապետ էր և ըստ երևոյթի իրա կեանքից դժգոհ: Անշուշտ լսել էր Գալիլեայի ուխտաւորներից Յիսուսի մասին, որ նա բարեկամութիւն է անում մեղաւորների ու մաքսաւորների հետ: Այդ լուրի վրայ նրա սիրտը լցուել էր յոյսով և վստահութիւնով, ուստի ցանկացաւ նազարէթցի մատչելի վարդապետին դիմաւորել, որ նրա միջոցով հոգու խաղաղութիւն գտնի: Թէև բաւական ուշ, բայց կամենում էր այդու մշակ վարձու երկնքի արքայութեան համար:

Բ. Յիսուս իջնւանց Զաքէոսի մօտ.

«Երբ Յիսուս այնտեղ հասաւ, նայեց վերև և ասեց. «Զաքէոս, շտապիր, ներքև արի, այսօր արժան

եմ տեսնում քո տանը հանգստանալ»: Զաքէոսն շտապով իջաւ և ընդունեց նրան ուրախութիւնով: Երբ որ այս տեսան, ամենքը տրտնջացին ու ասին. «տեսէ՛ք, մեղաւոր մարդու տանն իջնանց»:

(Լուգ. ԺԹ. 5—7)

Գիտենք, որ աւանդապահ հրէաները հաշտ աչքով չէին կարողանում նայել Յիսուսի գործունէութեան վրայ: Մեղաւորների հետ բարեկամութիւն անողը վարկաբեկ, անուանարկ էր: Յիսուս փարիսեցոց կարծիքն արհամարհելով օգնութեան ձեռք էր մեկնում ամեն ընկածի ու տկարի: Զաքէոսը ուշ երևող մշակներից միին էր. Յիսուսը՝ բարեսիրտ տանուտէրը, որ արդէն աչքերում կարդացել էր նրա սրտի փափագը: Հարուստ մաքսապետը նեղութիւն չէր կրել ծառ բարձրանալ, եթէ Յիսուսի հետևող դառնալու միտք չունենար: Որպէսզի օգնի Զաքէոսին իրա սրտում տեղի ունեցող պայքարից յաղթող դուրս գալու, Յիսուս կամեցաւ նրա տանն իջնանալ և նրա դարձը դիւրացնել:

Գ. Զաքէոսը կամեցաւ նոր մարդ դառնալ.

«Սակայն Զաքէոսն եկաւ կանգնեց Տիրոջ առաջ և ասեց. «Տէր, երբ արժան տեսաք իմ տանն իջնելու, կարողութեանս կէտը տալու եմ աղքատներին, բացի այդ՝ եթէ որեւէ մէկին զրկանք եմ հասցրել, չորս պատիկը կը հատուցանեմ նրան»: Յիսուս ասեց նրան. «այսօր փրկութիւն իջաւ այս տան վրայ, որովհետև սա ևս Աբրահամի որդի է»: Յետոյ դառնանալով փարիսեցիներին ասեց. «ես ճշմարտութիւնն եմ ուսացանում ամեն մէկի, ով կամենում է ճշմարտութիւն ուսանել: Դուք ձեզ արդար համարելով կարծում էք թէ, ճշմարտութիւնը ճանաչում էք, ուստի կարիք չունէք որեւէ բան ուսանելու: Ուրեմն մնում է միայն մեղաւորներին ուսուցանել: Բայց ինչպէս կա-

ըող են նրանք ճշմարտութիւնն ուսանել, երբ մենք նրանց չըմօտենանք: Մարդու որդին սյն նպատակով է եկել, որ փնտրի ու ապրեցնի կորածին:»

(Ղուկ. ԺԹ. 8—10)

Հրէաների արհամարհանքը, փարիսեցոց կոպիտ անարգանքներն այնքան ուժեղ չէին եղել, որքան ուժեղ էր Յիսուսի սիրալիր վերաբերմունքը մաքսապետի սրտի համար, անհուն ցնծութիւն պատճառեց նրան հռչակաւոր վարդապետի այցելութիւնը, հաւատաց, որ ինքը դեռ կորած չէ, քանի որ Աստծու մեծ մարգարէն իրան ընդունում է իբրեւ Մբրահամի որդի: Այդ այցելութիւնը մեծ շնորհ համարեց իրա պէս մեղաւորի համար և երախտագէտ սրտով իրա կարողութեան կէսը դրեց Յիսուսի տրամադրութեան տակ աղքատներին բաժանելու, զրկուածներին սփռփելու համար:

Ամփոփում. Հրեաներն ինչպէս էին վերաբերում դէպի մաքսաւորները: Հարուստ Ջաքոսն ինչո՞ւ գոհ չէր իրա կեանքից: Ինչից երեւաց, որ նա հոգու խաղաղութիւն էր փնտրում: Յիսուս ինչո՞ւ գնաց մաքսապետի տուն: Ջաքոսն այդու մշակների ո՞ր կարգին էր պատկանում: Ո՞վքեր էին, որ մախաննում էին Ջաքոսի ընդունած շնորհին: Ջաքոսն ինչո՞վ տարբերուեց մեծատուն պատանուց:

42. ՅԻՍՈՒՍԻ ՄՈՒՏՔԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Ա. Արմաւենի ոստերով դիմաւորելը.

«Երբ մօտեցել էին Երուսաղէմին, Զիթենեաց լեռան և գտնուում էին Բէթփաղէ և Բէթանիա գիւղերի դիմաց, Յիսուս աշակերտներից երկուսին դիմելով ասեց. «գնացէ՛ք այն գիւղը, որ ձեր հանդէպն է, հէնց որ մտնէք, մի կապած աւանակ կրգտնէք, որի վրայ դեռ ոչ ոք չի նստած, արծակեցէ՛ք և բեւեռէ՛ք այստեղ: Եթէ ձեզ հարցնող կըլինի, թէ այդ ի՞նչ

էք անում, պատասխանեցէ՛ք, որ Տիրոջը հարկաւոր է, շուտով յետ կուղարկի»: Նրանք գնացին և գտան աւանակին փողոցում դռան մօտ կապած և արծակեցին: Այնտեղ կանգնողները հարցրին. «Ի՞նչ էք անում, ինչո՞ւ էք արծակում աւանակը»: Նրանք պատասխանեցին ինչպէս Յիսուս պատուիրել էր և նրանք թոյլ տուին: Աւանակը բերին Յիսուսի մօտ, նրա վերայ գցեցին իրանց վերարկուները. Յիսուս հեծաւ աւանակը: Ուխտաւոր քաղմութիւնից շատերն իրանց հանդերձները տարածում էին ճանապարհին, ուրիշներն էլ արմաւենի ծառի ոստեր էին կտրում և ճանապարհի վրայ էին փռում: Յիսուսի թէ առջևից գնացողները և թէ ետևից եկողները աղաղակում էին և ասում. «Ո՞վսաննա Բարձրեալին, օրհնեալ լինես դու, որ գալիս ես Տիրոջ անունով: Օրհնեալ լինի բոլր թագաւորութիւնը, որ եկել է մեր Դաւիթ հօր անունով, խաղաղութիւն լինի երկրում և փառաբանութիւն բարձրում»:

(Մարկ. ԺԱ. 1—10)

Հետ հրէական սովորութեան Գալիլայի ուխտաւորները ուրախ տրամադրութեամբ գնում էին Դաւթի սրբազան քաղաքը, որ նրա տաճարում տօն ու հանդէս կատարէին: Նրանք իրանց երկրի մարգարէին տեսնելով իրանց մէջ, նրանք իրանց սակերում և միւս ուխտաւորների սրտերում կենդանացնել Սիօնի մասին եղած գուշակութիւնները: Աշակերտները լսելով քաղմահազար ժողովրդի այդ ոգևորութիւնը և ցնծալից աղաղակները, աւելի ամրապնդուում էին իրանց ակնկալութեան մէջ, այսինքն՝ որ իրանց վարդապետը հրէական Մեսիան է:

Բ. Յիսուս լաց եղաւ Երուսաղէմի վրայ.

«Երբ մօտեցաւ Երուսաղէմին, նայելով վրան լաց եղաւ և ասեց. «ճուր էր թէ գոնէ այսօր իմանայիր»

ճանաչելիք քո խաղաղութիւնը, բայց այժմ այս ամե-
նը ծածկուած է քո աչքերից: Քեզ համար կրգան
այնպիսի օրեր, երբ թշնամիներդ շուրջդ պատնէշներ
կըղնեն ու կըպաշարեն քեզ, կընեղեն, կըճնշեն քեզ
ամեն կողմից, ոտնակոխ կանեն քեզ ու քո որդեկե-
րանց, չեն թողնիլ քար քարի վրայ միայն, պատճա-
ռն այն, որ դու չիմացար քո այցելութեան ժամա-
նակը: (Ղուկ. ԺԹ. 41—44)

Յիսուս գոհ չէր, որ ժողովուրդն իրան հրէական Մհ-
սիայի տեղ ընդունելով հրճուած է: Անշուշտ կը պահանջէին,
որ նա փշթէր հոռմայեցոց զօրութիւնը: Յիսուս ինչպէս կը
կամենար, որ աղքատ ու խտաւորները կամ հառարակ ժողո-
վուրդը գործիք դառնար փարիսեցոց ու քահանայապետ-
ների ձեռին: Յիսուս նայում էր ովսաննա կանչողների վրայ
ու սրտի վշտից լաց լինում, որովհետեւ իրա քարոզները զուր
էին անցել այդ ժողովուրդի համար. այժմ կոյր առաջնորդների
շնորհով աւելի սխալ ընթացք էր բռնել:

Գ. Տաճար մ'աքրելը.

«Եկան Երուսաղէմ: Յիսուս մտաւ տաճար և
սկսեց արտաքսել տաճարի մէջ առուտուր անողնե-
րին, հատաւաճառների սեղանները դէս դէն ցրել-
ուռեց, աղաւնեւաճառների աթոռները կործանեց,
թոյլ չէր տալիս, որ ոքմին որեւէ անօթ անցկացնի
տաճարի միջով: Ուսուցանում էր նրանց և ասում.
«միթէ չէ՞ գրուած թէ իմ տունը աղօթքի տուն պի-
տի կոչուի բոլոր հեթանոս ազգերի համար և դուք
այս դարձրիք աւազակների այր»: Երբ զպիւրները և
քահանաները լսեցին այս, մտածում էին թէ ինչ հը-
նարքով նրան կորցնեն: Բայց վախից սիրտ չէին ա-
նում Յիսուսի վրայ ձեռ բարձրացնել, որովհետեւ ժո-
ղովուրդը զարմացած էր նրա ուսուցանելու վրայ:»
(Մարկ. ԺԱ. 15—18)

Տաճար կառուցանող Հերովդէոն առանձին խնամքով
շարդարել էր նախագաւիթը, ուր կանգնում էին աղօթելու
զանազան աշխարհներից կրօնասէր հեթանոսները կամ օ-
րէնքի պահանջած սրբութիւնը չունեցող հրէաները: Տաճա-
րի վերակացու ղեկացիք ուշ չէին դարձնում նախագաւ-
թի վրայ, անասնավաճառներին լուծայափոխներին թոյլ է-
ին տալիս այդ տեղը բռնել և տուրք վճարել տաճարի օգ-
տին: Լուծայափոխները նստած, ժողովուրդի տուրքերը վե-
րածում էին երկայական դրամների, մարմարէ սիւների բո-
րածում էին երկայական դրամների վանդակներով, ոչխարների, եղների
լորքը լի աղանիւնների վանդակներով, ոչխարների, եղների
բազմութեամբ: Դրանց գոչն ու աղաղակը թոյլ չէին տալիս
աղօթսուր հեթանոսներին տաճարի երգեցողութիւնից որեւէ
բան լսելու: Առևտրականների աղմուկն ու անասունների
ձայներն ամեն ինչ խանգարում էր: Յիսուս այս անկարգու-
թեան վրայ վրդովուռեց ու Եսայի մարգարէի խօսքերը զէնք
առած, տաճարի նախագաւիթը մաքրեց անպատշաճ բազ-
մութիւնից: Քահանայապետները գոհ լինելու փոխարէն
խիստ վիրաւորուեցին թէ ինչպէս Յիսուս բռնաբարում է ի-
րանց իրաւունքները:

Դ. Ովսաննա կանչելը.

«Տաճարի մէջ տղաները աղաղակելով ասում էին.
«Ովսաննա Դաւթի որդուն»: Քահանայապետները և դը-
պիրները խիստ բարկացան ու դարձան Յիսուսին հարց-
րին. «Լսում ես, թէ ինչ են ասում դրանք»: Յի-
սուս պատասխանեց, «Այո, լսում եմ, միթէ չէ՞ք կար-
դացել այն խօսքը թէ օրհնութիւնը դրուած է տղա-
ների ու ծծկեր մանուկների բերանում»: Յիսուս թո-
ղեց իրա հակառակորդներին, դուրս գալով քաղաքից
զնաց աշակերտների հետ Բեթանիա և այնտեղ հանգըս-
տացաւ:» (Մատթ. ԻԱ. 14—17)

Տօնախմբութեան մասնակցողների մէջ շատ էին տղա-
նեք, դրանք Յիսուսին սիրում էին, նրան տեսնելով ուրա-

Համեմատ, համար կարգալ Մատ. ԻԱ. 1-13 Ղուկ. ԺԹ. 27-40, 45-48 Յով. ԺԲ. 14.

43. ՅԻՍՈՒՍԻ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԸ ԴԷՊԻ
ԶՂԶԱՑՈՂՆԵՐԸ

Ա. Բողոքաւորներ շնացող կնոջ դէմ.

«Յիսուսն միւս ասուածոր զարձեալ եկաւ տաճար, ժողովուրդը խռնուեց նրա շուրջը. Յիսուս սկսեց նը-
քանց ուսուցանել: Քահանայեւորներն ու փարիսեցիք
մի կնոջ բռնել էին շնութեան մէջ: Բերին նրա առաջ
կանգնեցրին ու ասին. «Այս կինը յայտնի կերպով
շնութիւն է անում, Մովսէսի տուած օրէնքներէ մէջ
հրամայուած է այսպիսիներին քարկոծել, այժմ դու
ինչ ես ասում զրա մասին», Այս ասում էին նրան
փորձելու մտքով, որ պատճառ ունենան նրան ամ-
բաստանելու»:

(Յովհ. Ը. 1—6)

Յիսուսի հայեացքով ամուսնութիւնը միաբանութիւն էր երկու սրտերի, հաւասար իրաւունքներով ու պարտաւորութիւններով: Յոփութիւնը, լինէր մարդու թէ կնոջ կողմից, պղծում էր այդ ուխտը: Հնում այդպիսի ըմբռնում չը

կար, կինը համարում էր տղամարդի ապրանք, որից նա երբ կամենար կարող էր ձեռ քաշել: Բայց եթէ կինը մարդուն թողնէր, դրանով բռնաբարում էր տղամարդի իրաւունքը, այդ տեսակ կինը խիստ պատիժ էր կրում: Արդարութիւնը պահանջում էր, որ տղամարդն էլ հաւատարիմ մնար իրա կնոջը:

Բ. Յիսուսի կտրած վճիռը.

«Յիսուս գլուխը կախած մատով գրում էր գետ-
նի վրայ: Երբ նրան ստիպեցին, որ հարցին պա-
տասխանի, Յիսուս վերև նայելով նրանց ասեց. «Ով
որ ձեր մէջ անմեղ է, թող առաջին քարը նա վերց-
նի և խփի նրան»: Գլուխը կրկին խոնարհեցնելով
գրում էր գետնի վրայ: Հակառակորդները նրա պա-
տասխանը լսելով մէկ մէկ թողին, հեռացան, մնաց
միայն Յիսուս և նրա առաջ կանգնած կինը: Յիսուս
հարցրեց նրան. «Այ կին, ուր են քեզ բերողները,
մի՞թէ չեղաւ մէկը, որ քեզ դատապարտի»: Կինն ա-
սեց՝ «Ոչ, տէր»: Յիսուս դարձաւ ասեց. «Ես նոյն-
պէս չեմ դատապարտում քեզ, գնա և այսուհետև մի՛
մեղանչիլ»:

Յիսուսին քաջ ծանօթ էր իրա հակառակորդներին բա-
րոյակա՛ն պատկերը, չէր կարող խօսքով նրանց համոզել, որ
հրապարակի մէջ յանցանք քրքրելը կնոջն օգուտ տալու
փոխարէն նրա բարոյական զգացումը կը բթացնէր, Բողոքա-
ւորներին հարցերի դէմ լուռ մնալով կամենում էր միջոց տալ,
որ նրանք իրանց անցեալը վեր յիշեն ու տեսնեն, արդեօք
իրանց պէս աւանդապահների մէջ կ'մյ մի հատիկ անմեղ
հոգի: Երկաց որ չըկայ, ուստի ամօթից հեռացան:

Գ. Փարիսեցին եւ մաքսաւորը.

«Այն մարդկանց, որոնք պարծենում էին իրանց մէջ թէ իրանք արդար են և ուրիշները արհամարհելի, Յիսուս ասեց այս առակը. «Երկու մարդ բարձրա-

ցան տաճարն աղօթելու, մէկը փարիսեցի էր, միւսը մաքսաւոր: Փարիսեցին մի կողմ կանգնած, առանձին աղօթում էր այսպէս «Գոհութիւն քեզ, Աստուած, որ ես ուրիշ մարդկանց պէս ոչ յափշտակող եմ, ոչ շնացող եմ և ոչ այս մաքսաւորի պէս եմ: Այլ շաքաթուայ մէջ երկու օր պաս եմ պահում և տասանորդ եմ տալիս իմ բոլոր ստացուածքից: Մաքսաւորը մի կողմ կանգնած, անգամ չէր կամենում աչքերը երկինք բարձրացնել, այլ կուրծքը ծեծում էր և ասում. «Աստուած, ողորմիր ինձ մեղաւորիս»: Ասում եմ ձեզ, սա գնաց իրա տուն աւելի արդարացած քան թէ նա: Որովհետեւ ամեն միւսը, որ իրա անձը կը բարձրացնի, կը խոնարհուի և ով կը խոնարհեցնի իրա անձը, կը բարձրանայ»:

(Ղուկ. ԺԸ. 9—14)

Այստեղ փարիսեցին ինքնահաւանի կատարեալ տիպ է, հոգու աղքատութեան նշոյլ չը կայ. որովհետեւ նա իրան համեմատում է արատաւոր մարդկանց հետ: Ուստի և գոհ է իրա կացութիւնից: Բայց մաքսաւորը փշրուած սրտով զգում է իրա թերութիւնները և աղերսում է Աստծուն ներողամիտ լինել զէպ իրան պէս մեղաւորը: Անկեղծ զղջումի հետ կայ և հոգու աղքատութիւն, համակրելի տիպ է:

Դ. Ճշմարիտ եւ կեղծ հնազանդութիւն:

«Յիսուս տաճարում քարոզելիս քահանայապետների ու ժողովրդի ծերերի առաջ այս առակն ասեց. «մի մարդ երկու որդի ունէր, առաջինն ասեց. «Որդի, գնամեր այգում բանիր»: Որդին պատասխանեց, «չեմ կամենում», բայց յետոյ զղջաց ասածի վրայ ու գնաց: Հայրը միւսին ասեց, «Որդի, գնա մեր այգում բան շինիր»: Երկրորդ որդին պատասխանեց, «կրգընամ, հայր», բայց չը գնաց: Հիմի ձեզ եմ հարցնում

«Այս երկուսից որն իրա հօր կամքը կատարեց»: Ծերերն ու քահանայապետներն ասին. «առաջին որդին»: Այն ժամանակ Յիսուս ասեց. «Ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, որ մաքսաւորները ձեզանից առաջ կը մտնեն երկնքի արքայութիւնը: Որովհետեւ Յովհաննէս եկաւ ձեզ մօտ արդարութեան ճանապարհով, դուք նրան չը հաւատացիք, բայց մաքսաւորներն ու պոռնիկները հաւատացին, դուք այդ տեսնելով դոնէ վերջը չը զղջացիք, որ հաւատաք նրան»: (Մատթ. ԻԱ, 28—32)

Յիսուսի հայեացքով գործը գերադասելի էր դատարկ խոստումից. սոսկ բառերով արտայայտուած անձնուիրութիւնը քիչ էր, կարեկցութիւնը, ընկերսիրութիւնը պիտի գործով ցոյց տրուէր, որ կատարուէր ճշմարիտ աստուածպաշտութեան պահանջը: Յիսուս մարգարէներէ պէս ողորմութիւն (սէր) էր փնտրում և ոչ զոհ (ծէս):

Ամփոփում. Հնում կից տղամարդի ի՞նչն էր համարուում: Միքե արգարութիւն էր, որ անհաստատութեան համար կից պատժուէր, իսկ տղամարդն ազատ մնար: Շնացող կնոջն ինչն էին Յիսուսի առաջ բերել: Ի՞նչ հանգամանքից ստիպուած էր կից շնութեամբ պարապելու: Փարիսեցու մէջ ինչու հոգու աղքատութիւն չէր զարթոյնում: Նա մնա հետ պիտի իրան համեմատէր: Ի՞նչ պիտի տիպ է զղջացող մաքսաւորը: Ի՞նչ օրինակ ասեց Յիսուս ճշմարիտ եւ կեղծ հնազանդորդ: Ի՞նչ օրինակ ասեց Յիսուս յայտնի մեղաւորներն որոքիւնց ցոյց տալու համար: Ի՞նչու յայտնի մեղաւորներն ասելի շուտ կը մտնէին երկնքի արքայութիւնը, քան թէ փարիսեցու պէս արդար համարուողները:

44. ՉԱՐ ՄՇԱԿՆԵՐԸ ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ ՃԱՇԸ.

Ա. Այգու մշակները:

«Յիսուսը քահանայապետներին և ժողովրդի ծերերին այս առակները պատմեց. «մի տանուտէր մարդ

այգի տնկեց, չորս կողմը ցանկապատ արեց, մէջը հնձան փորեց, աշտարակ շինեց և յանձնելով մշակներին ինքը գնաց հեռու աշխարհ: Երբ պողի ժամանակը մօտեցաւ, ծառաներ ուղարկեց մշակների մօտ, որ պտուղները բերեն: Այգու մշակները բռնեցին նրա ծառաներին, որին տանջեցին, որին սպանեցին, որին բարկոծեցին: Տէրն երկրորդ անգամ աւելի շատ ծառաներ ուղարկեց, մշակները նրանց հետ էլ նոյն կերպ վարուեցին: Վերջն իրա որդուն ուղարկեց նրանց մօտ ասելով՝ կարելի է իմ որդուց ամաչեն, բայց մշակները որդուն տեսնելիս իրանց մէջ ասին. «Սա է միակ ծառանդը, եկէք սրան սպանենք և նրա ծառան գութեան տէր դառնանք»: Բռնեցին նրան, այգուց դուրս տարան և սպանեցին»: (Մատթ. ԻԱ. 33—39)

Ամովս մարգարէն իրա ազատաշունչ քարոզների համար Իսրայէլի թագաւորութիւնից հեռացուեց. նսային իրա համարձակ քարոզութեան համար սղոցուելով սպանուեց, իսկ երեմեան անասելի տանջանքներ կրեց իրա մարգարէութիւնների պատճառով: Հերթը Յիսուսին էր եկել, որ անխընայ հարուածում էր քահանայապետներին, որովհետեւ սրբանք իրանց արքանեակներով նոյն մոլորութիւններն էին, ինչ որ մարգարէներին հալածողները: Իբրեւ տաճարի ազդեցիկ պաշտօնեաներ կամենում էին Աստուծոյ որդու հետ այնպէս վարուել, ինչպէս այգու մշակները ծառանգի հետ:

Բ. Դատաստան կտրելը:

«Յիսուս շարունակեց խօսքը. «Այժմ ձեզ եմ հարցնում, երբ այն այգու տէրը գայ, ի՞նչ կանի մշակներին»: Մերերն ու քահանայապետներն ասին. «չարագործներին խիստ կը պատուհասի, իսկ այգին կը տայ ուրիշ մշակների, որ պտուղները ժամանակին տիրոջը տան»:

(Մատթ. ԻԱ. 40—41)

Քահանայապետներն այստեղ իրանց ձեռով իրանց դատաստանը կտրեցին, իբրեւ այգու (Հրէաստանի) մշակներ սպանում էին ծառաներին (մարգարէներին), պտուղներ (հոգևոր) չէին կամենում տալ այգու տիրոջը, այգու տէրն (հայր Աստուած) էլ կը դար, կը պատժէր չաք մշակներին (տաճարի պաշտօնեաներին) ու այգին կը տար ուրիշ ժրջան մշակների (լուսամբիտ անձերի), որոնք այգին կը մշակէին ոչ լոկ մարմնաւոր վայելքներ քաշելու, այլ և հոգևոր կեանք զարգացնելու, որով կատարած կը լինէին Հօր կամքը:

Գ. Ապերախտ հրաւիրեալները եւ նրանց պատիժը:

«Յիսուս դարձեալ մի առակ ասեց ծերերին ու քահանայապետներին. «Երկնքի արքայութիւնը նման է մի թագաւորի, որ իրա տղի հարսանիքն էր անում: Իրա ծառաներին ուղարկեց, որ հարսանիքի հրաւիրեալներին կանչեն: Նրանք չուզեցին գալ: Երկրորդ անգամ ուղարկեց ծառաներ և ասեց. «Ասացէք իմ հրաւիրեալներին, որ իմ ճաշն արդէն պատրաստ է, արջառները, մսացուները մօրթուած են, եկէք հարսանիք»: Հրաւէրը բանի տեղ չը դնելով հրաւիրեալներին մէկը գնաց իրա արտը, միւսն իրա առևտրին: Միւսները բռնեցին ծառաներին, ծաղր ու ծանակ անելով սպանեցին: Թագաւորն այդ լսելով բարկացաւ, զօրք ուղարկեց, ոչնչացրեց սպանողներին և քաղաքը կրակի բերան տուեց: Նրանից ետ իրա ծառաներին ասեց. «Հարսանիքը պատրաստ է, բայց հրաւիրեալներն արժանի չէին, այժմ գնացէք գէպի ճանապարհները բերանները, ում որ պատահէք, կանչեցէք հարսանիք»: Ծառաները դուրս գնացին ճանապարհները և ժողովեցին ում որ հանդիպեցին, լաւ թէ վատ և հարսնեատունը լցրին բազմականներով»:

(Մատթ. ԻԲ. 1—10)

ին յօժարում կայսրին հարկ տալ, հոռմայեցիք բռնի ուժ
գործ դնելով, սպանելով ու խաչելով ճնշեցին ապստամբու-
թիւնը: Եթէ Յիսուս հրէաներին ասէր՝ պիտի հոռմայեցոց
հարկ տալ, իրա վարկը կըկորցնէր ժողովրդի աչքում,
եթէ ասէր՝ չըպիտի տալ, այն ժամանակ կերևար իբրեւ հա-
կապետական մարդ և իրա թշնամիներին առիթ կըտար ի-
րա դէմ կուսակալին բողոքելու: Յիսուսի հայեացքով՝ հոռ-
մայեցոց դրամ բանեցնողը, նրանից օգտուողը պիտի խոս-
տովանէր կայսրի իշխանութիւնը, իսկ ինքը ոչ մի դինար
չունէր գրպանում, ի՞նչպէս հարկ վճարէր: Մնում էր ծառա-
յել Աստծուն:

Ամփոփում. Մեսիան ի՞նչ զօրութեամբ պիտի երևան գար եւ հռոմայեցոց ինչ պիտի անէր: Յիսուսի հակառակորդների հարցը ի՞նչ նպատակ ուներ: Յիսուս ի՞նչպէս լսուեցրեց նրանց: Հրեան իբրեւ հպատակ քա՞նի տեսակ պարտականութիւն ուներ:

46. ՀԱՆԴԵՐՁԵԱԼ ԿԵԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

Ա. Մադուկեցոյ հարցումներ.

«Սադուկեցիք, որ պնդում էին թէ յարութիւն չըկայ, եկան Յիսուսի մօտ և հարցրին. «վարդապետ, Մովսէսը մեզ համար գրել է, եթէ մէկի եղբայրը մեռնի, կին թողնի, բայց զաւակ չըթողնի, նրա եղբայրն առնելու է նրա կնոջը, որ նրա համար ժառանգ յարուցանի: Մեզ մօտ եօթ եղբայրներ կային, առաջինը կին առաւ, առանց զաւակ թողնելու մեռաւ: Երկրորդն առաւ նրա կնոջը, մեռաւ ու նա էլ զաւակ չըթողեց: Նոյն կերպ եղաւ երրորդի հետ: Եւ յօթն եղբայրներն էլ նրան կին առան ու անզաւակ մեռան, ամենից վերջը մեռաւ կինը: Այժմ ապա, յարութեան ժամին երբ ամենքը վերկացած կըլինեն,

որին կրլինի այն կինը, որովհետեւ եօթն էլ նրան կին
ընդունեցին»։ Յիսուս պատասխանեց և ասեց. «ձեր
ասածն ապացուցանում է, որ դուք մոլորուած էք, ո-
րովհետեւ ոչ գիրն էք հասկանում և ոչ Աստծու զօ-
րութիւնը։ Մեռելներից յարութիւն առած միջոցին ոչ
կին կառնեն և ոչ մարդու կըգնան, այլ կրլինեն հը-
րեշտակների պէս երկնքում։ Սակայն մեռելներու յա-
րութիւն առնելու մասին միթէ չէ՞ք կարգացել Մով-
սէսի գրքում, որ մորենու մօտ ասեց նրան. «Ես եմ
Աբրահամի, Իսահակի և Յակոբի Աստուածը։ Նա
Աստուած էր ոչ թէ մեռելների, այլ կենդանիների։
Դրա համար շատ մոլորուած էք»։

(Uwprq. 18-27)

Յիսուս փարիսեցոց չարամտութիւնը փշրելուց ետ սկը-
սեց պայքարիլ միւս կուսակցութեան հետ, որ հոգու անմա-
հութեան չէր հաւատում: Սադուկեցիք իրանց տուած հար-
ցով ուզում էին ցոյց տալ իրանց լուսամտութիւնը և կոտ-
րել Յիսուսի հեղինակութիւնը ժողովրդի աչքում: Յիսուս
իւրա պատասխանով հասկացրեց սադուկեցոց, թէ որքան
թերի ըմբռնում ունեն անմահութեան մասին. նրա հայեաց-
քով՝ անմահութեան չը հաւատալ, կընշանակէ կասկածել Աստ-
ծու գորութեան ու բարութեան վրայ:

Ամփոփում. Ի՞նչ դիրք ունենին սաղակեցիք նրեաների մեջ, Մովսեսն ի՞նչ կարգադրութիւն էր արել անվառակ մեռեալի մասին: Սաղակեցիք ի՞նչ նպատակով հարց տուին: Յիսուսի հայեաղքով յարութիւն առածներն ի՞նչպէս են լինում: Այժմ արդեօք կասկած չի՞ ծագում յարութեան մասին:

Համեմատ. համար կարդալ Մատթ, ԻՖ. 23—33, Դուկ.

Համեմատ. համար կարգալ Մատթ, ԻԲ. 23-33, Ղուկ.
Ժ. 27-39

47. ԱՄԵՆԱԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՏՈՒԷՐԸ

Ա. Դպրի տուած հարցը.

«Փարիսեցիք ականջ էին դնում թէ Յիսուս ինչպէս պապանձեցրեց սաղուկեցոց: Այդ վիճաբանութիւնից ետ մի դպիր դիմեց Յիսուսին այսպիսի հարցով. «ասա, վարդապետ, որն է առաջին պատուիրանը»: Յիսուս պատասխանեց. «ամենագլխաւորն այս է՝ լսիր, Իսրայէլ, Տէրը՝ քո Աստուածը մի հասէ, սիրիր քո Տէր Աստծուն քո բոլոր սրտով, քո բոլոր մտքով և քո բոլոր զօրութիւնով, սա առաջին պատուիրանն է: Երկրորդը սրա նման՝ սիրիր քո ընկերին ինչպէս քո անձը, սրանցից մեծ պատուիրան այլևս չըկայ»: (Մարկ. ԺԲ. 28—31)

Յայտնի է, որ դպիրների դասակարգը հրէաների մէջ մեծ հեղինակութիւն էր վայելում իբրև հին զրուածները մեկնող: Այդ ժամանակի բարբիները մէջ յաճախ յարուցւում էր այն վէճը թէ՛ որն է Մովսէսի պատուիրանների մեծը և որն է փոքրը: Մի դպիր բարձր կարծիք ունենալով Յիսուսի հոգու վեհութեան վրայ, եկաւ նրա հետ այդ խնդրի մասին խօսելու և բան հասանելու և ոչ թէ ուրիշների պէս Յիսուսին փորձելու և որոգայթի մէջ գցելու:

Բ. Դպիրը երկնքի արքայութեան մօտեցած.

«Դպիրն ասեց նրան. «դու ճիշտ պատասխանեցիր, վարդապետ, ճշմարիտ ասիր, թէ մի հասէ Աստուած, նրանցից զատ ուրիշը չըկայ: Բոլոր սրտով, բոլոր մտքով ու զօրութիւնով նրան սիրելը և ընկերին էլ մեր անձի չափ սիրելը աւելի բարձր է, քան թէ ողջակէզներ ու զոհեր անելու սովորութիւնը»: Յիսուս անսնելով թէ ինչ իմաստութիւնով

է խօսում, ասեց նրան. «դու հեռու չես Աստծու արքայութիւնից, այդպէս վարուիր և դու յաւիտենական կեանք կունենաս»: (Մարկ. ԺԲ. 32—34)

Յիսուս նկատեց, որ դպիրը կարգացել է մարգարէները և լաւ ըմբռնել աստուածսիրութեան, ընկերսիրութեան արժէքը, ուստի զգում է, որ ծիսական օրէնքը միայն երկրորդական արժէք ունի: Յիսուսի հայեացքով դպիրը հեռու չէր Աստծու արքայութիւնից. նրան միայն պակաս էր անձնուրաց գործունէութիւն, ինչպէս մեծատուն պատանուն: Մի բանի հաւատալը՝ բաւական չէ, պիտի նոյնը գործ դարձնել:

Ամփոփում. Դպիրների պաշտօնն ի՞նչ էր: Փարիսեցոց կարծիքով աստուածպաշտութեան մէջ գլխաւոր բանն ի՞նչ էր: Յիսուսի կարծիքով ամենագլխաւոր պատուիրանն որն էր: Դպիրն ինքն էր այդ հարցը տալիս: Յիսուս ինքեցեց նկատեց, որ դպիրը մօտեցել էր Աստծու արքայութեան: Դպիրին ի՞նչ էր պակասում երկնքի արքայութեան քաղաքացի դառնալու համար:

Համեմատ. համար կարգաւ Մատթ. ԻԲ. 34—40, Դուկ. Ժ. 25—28:

48. ՈՂՈՐՄԱԾ ՍԱՄԱՐՍՏԻ

Ա. Դպրի միւս հարցը.

«Յիսուս ուսուցանում էր Ժողովրդին, որ բոլոր մարդիկ մի հօր որդիք են և դրա համար Աստծու ամբողջ օրէնքը աստուածսիրութեան և ընկերսիրութեան մէջ է: Դպիրը իբրև օրէնքների մեկնաբանող կամենում էր Յիսուսին ցոյց տալ, որ բոլոր մարդիկ միատեսակ չեն և զանազան ազգերի անհատներ չեն կարող համահաւասար որդիք համարուել Աստծու մօտ, ուստի հարցրեց. «վարդապետ, դու քարոզում ես, որ

49. ԳԱԼԻԼԻԱՅՈՅ ՍՊԱՆՈՒԵԼԸ ԵՒ
ԱՆՊՏՈՒՂ ԹՁԵՆԻ

Ա. Յիսուսի կարծիքը կեանքի մասին.

«Յիսուս լսեց թէ ինչպէս պատմում էին, որ Պի-
ղատոսը սպանել է գալիլիացոց և նրանց արիւնը
խառնել զոհերի արիւնի հետ և պատմում էին, որ
Սելովամի աշտարակը փլուել է 18 հոգի տակովը ա-
րել: Յիսուս այդ առիթով ասեց ժողովրդին. «Ինչ էք
կարծում, միթէ այդ գալիլիացիք, որ այդքան տան-
ջանք կրեցին, աւելի մեղաւոր էին, քան թէ միւս-
ները: Կամ աշտարակի տակ ճմլուող 18 հոգին աւե-
լի մեղաւոր էին, քան թէ Երուսաղէմում բնակուող
մարդիկ: Ոչ, ասում եմ ձեզ, ամենս էլ գիտենք, որ
այդ մարդիկ ոչնչով մեզնից պակաս չէին: Ինչ որ
նրանց, պատահել է, կարող է ամեն վայրկեան մեզ
էլ պատահել: Եթէ չէք կամենում կորչել, պիտի ա-
պաշխարէք, խիղճներդ մաքրէք:» (Ղուկ. ԺԳ. 1—5)

Նախապաշարմունք կար հրէաների մէջ. շատերը կար-
ծում էին թէ դժբաղդութիւն ուղարկողը Աստուած է և ով
փորձանքի է հանդիպում, գործած մեղքի փոխարէն է: Բա-
րեկեցիկ վիճակ ունեցողն իրան համարում էր արդար,
Աստծու սիրելի, դրանով ընդվզած՝ կարիք չէր զգում կա-
տարելագործուելու հոգեպէս: Յիսուս դէմ լինելով այդ նա-
խապաշարմունքին, աշխատում էր ապահով անձանց նոյնպէս
ապաշխարութեան կոչել, խիղճը մաքրել, կամենալով հառ-
կացնել, որ Աստծուց շնորհուած կեանքը մի ժամանակամի-
ջոց է կատարելագործութեան համար:

Բ. Անպտուղ թզնին.

«Յիսուս այս առակն էլ ասեց. «մի մարդ այգու

մէջ մի թզնի էր տնկել. ժամանակ անցնելուց ետ
եկաւ նրա վրայ պտուղ որոնելու, չըկար. այգեպա-
պանին ասեց. «ահա երեք տարի է, գալիս եմ այս
թզնու վրայ պտուղ որոնելու, չեմ գտնում. կտրիր
նրան դէն գցիր, ինչո՞ւ գետնի վրայ զուր տեղ բըռ-
նի»: Այգեպանն ասեց. «տէր, այս տարի էլ թո՛ղ մը-
նայ, դրա չորս կողմը փորեմ, աղբ ածեմ, շատ կա-
րելի է պտուղ բռնի: Եթէ չի բռնիլ, եկող տարի
կտրիր, դէն գցիր»:

(Ղուկ. ԺԳ. 6—9)

Հայր Աստուած չի կամենում մեղաւորի մահը, այլ նը-
րա դարձը վատ ճանապարհից: Յիսուս նոյնպէս այս առա-
կով հասկացնում էր, որ հրէայ ժողովուրդը ժամանակամի-
ջոց ունի. եթէ այդ միջոցում չըկատարելագործուի, արժա-
նի գործ ու պտուղ ցոյց չըտայ, անպատճառ պիտի կտրուի
ու դէն գցուի:

Ամփոփում. Պիղատոսն ի՞նչպէս էր վարուել գալիլիացոց
հետ: Վտանգից ազատ մնացածներն ի՞նչպէս էին դատում
սպանուածների վրայ: Ի՞նչ նախապաշարմունք կար հրէանե-
րի մէջ: Յիսուսի հայեացքով կեանքը մաքուրն ինչի՞ համար
էր տուած: Ո՞ւմ զգուշացնելու համար ասեց Յիսուս անպը-
տուղ բզեցու առակը: Միքէլ Ենտրեալ ժողովրդի անդամները
կատարելագործութեան կարիք չուներին:

50. ՅԻՍՈՒՍԻ ԿՇՏԱՄԲԱՆՔԸ ՓԱՐԻ-
ՍԵՑԻՆԵՐԻՆ

Ա. Փարիսեցիք ամբարտաւան եւ մեծամիտ.

«Յիսուս խօսքն ուղղեց բազմաթիւ ժողովրդին,
աշակերտներին ու ասեց. «Մովսէսի աթոռին նստել
են դպիրներն ու փարիսեցիք: Ամեն բան, որ նրանք
ձեզ ասում են, ընդունեցէք ու կատարեցէք, բայց
նրանց գործքերին մի հետեւէք, որովհետեւ իրանց ա-

սածն իրանք չեն կատարում, Ծանր և դժուարատար բեռներ են կապում և դնում մարդկանց ուսերին, բայց իրանք մատով չեն կամենում շարժել: Ինչ որ ասում են, մարդկանց առաջ պարծենալու համար էլ լայնացնում են իրանց գրապանակները և երկարացնում իրանց հանդերձների ըզանցները: Սիրում են ընթերիքների վրայ առաջին տեղն ունենալ, ժողովա-րանների մէջ առաջին կարգում նստել, հրապարակ-ներում ողջոյններ ընդունել և մարդկանցից կոչուել՝ ուժբերի, ուժբերի: Բայց դուք ոչ որի վարդապետ մի կանչէք, որովհետեւ ձեր ուսուցիչը մէկն է և ամենդ էլ եղբայրներ էք: Երկրի վրայ ոչ ոքի հայր մի կան-չէք, որովհետեւ ձեր հայրը մէկն է, որ երկնքումն է: Այս ու այն անձին ուսուցիչ մի անուանէք, որովհե-տեւ ձեր ուսուցիչը Քրիստոսն է: Ձեր միջի մեծը թող լինի ձեր սպասաւորը: Ով որ բարձրացնի իրա-անձը, կընուաստանայ և ով նուաստացնի իրան, կը բարձրանայ» (Մատթ. ԻԳ. 1—12)

Փարիսեցիք ժողովրդի հոգևոր առաջնորդներն էին. իբ-րեւ ջերմեռանդ աւանդապահներ՝ գործ էին ածում գրապանակ-աղօթատուփ, որի մէջ դրած էր մագաղաթի փաթեթ, վրան գրած զանազան տներ Ս. Գրքից. այդ գրապանակը կաշուէ ըռւղով ամրացրած էր ձախ թևի վրայ: Դրա նման ուրիշ տուփ ամրացնում էին ճակատի վրայ մագերին կապած: Բարե-պաշտ հրէան հանդերձի չորս ըզանցներին պիտի ունենար հիւսկէններ—փնջեր: Այդպիսի մոլեռանդները բնական է, որ դէմ լինէին կրօնական որևէ բարեփոխութեան: Յիսուս եկել էր Երուսաղէմ պայքար մղելու այդպիսիների դէմ, ո-րոնք կեղծ ու պատիւ ընթացքով, խորհուրդներով երկնքի-դռները փակում էին ժողովրդի առաջ:

Բ. Փարիսեցիք կեղծաւորներ:

«Յիսուս շարունակեց խօսքը. «Վայ ձեզ դպիր-

ներիդ և կեղծաւոր փարիսեցիներիդ, որովհետեւ եր-կնքի արքայութիւնը փակում էք մարդկանց առաջ-դուք չէք մտնում և մտնողներին էլ խանգարում էք:

«Վայ ձեզ դպիրներիդ և կեղծաւոր փարիսեցի-ներիդ, որովհետեւ կլանում էք այրիների տները, սի-րում էք կեղծաւորաբար աղօթքը երկարացնել. դրա-րում էք կեղծաւորաբար աղօթքը երկարացնել. կենթարկուէք համար մեծ պատասխանատուութեան կենթարկուէք:

«Վայ ձեզ դպիրներիդ և կեղծաւոր փարիսեցի-ներիդ, վճարում էք անանուխի, սամիթի, չամանի տասանորդը, անուշադիր թողնելով օրէնքի ամենա-կարևոր կէտերը՝ դատաստանը, ողորմութիւնը, հա-ւատը. նախ և առաջ այս ծանրակշիռ բաները պիտի կատարէք, յետոյ միւս անկարևորները: Դուք կոյր առաջնորդներ, որ մօղուկները քամում էք և ուղտերը ողջ ողջ կլանում:

«Վայ ձեզ դպիրներիդ և կեղծաւոր փարիսեցի-ներիդ, որովհետեւ մաքրում էք բաժակի և սկաւառա-կի միայն դրսի կողմը և ներսինը թողում լի յա-փշտակութիւնով ու կեղտով: Կոյր փարիսեցի, նախ սրբիր բաժակի ու սկաւառակի ներսը, որ նրանց դուրսն էլ մաքուր լինի:

«Վայ ձեզ դպիրներիդ ու կեղծաւոր փարիսեցի-ներիդ, որովհետեւ նման էք սուաղած դամբարաննե-րի. նրանք դրսից գեղեցիկ են երևում, բայց ներսից լի են մեռելների ոսկորներով և ամեն տեսակ պղղ-ծութիւնով: Դուք նոյնպէս դրսից մարդկանց երևում էք արդար, բայց ներսից լի էք կեղծաւորութիւնով և անօրէնութիւնով:

(Մատթ. ԻԳ. 13—14, 23—28)

Փարիսեցոց ու դպիրներին վայ տալով անարգում է.

որովհետեւ դրանց գործն ու արարքը ամենը կեղծ էր. բարեպաշտութեան մէջ անգամ փնտրում էին իրանց ստոր շահասիրութիւնն ու փառասիրութիւնը: Տաճարին վճարելիք չնչին տուրքերը համարում էին ամենաէական բանը, իսկ մարդ խաբելը, խեղճին զրկելը ոչինչ: Զգուշանում էին մեծեղ կուլ տալ, ասելով թէ՛ Ս. Գիրքն արգելում է, բայց ուղտի պէս խոշոր յանցանքները գործում էին տմենայն սառնասրտութեամբ:

Գ. Փարիսեցիքը մարգարէսպանների իսկական զաւակներ:

«Վայ ձեզ դպիրներիդ և կեղծաւոր փարիսեցիներիդ, որովհետեւ շինում էք մարգարէների շիրիմները և զարդարում արդարների գերեզմանները, յետոյ ասում էք՝ եթէ մեր նախնիների օրով լինէինք, մարգարէների արիւն թափելուն չէինք մասնակցիլ: Դրա նով ուրեմն վկայում էք ձեր անձերի մասին, որ մարգարէներին կոտորողների որդիքն էք: Երբ այդպէս է, ուրեմն լրացրէք ձեր նախնիների չափը»:

(Մատթ. ԻԳ. 29—32)

Հին հրէաները մարգարէներին հալածում, սպանում էին, թէ ինչո՞ւ նրանք Աստուծո օրէնքների դէմ անպատկառ լեզու են բանեցնում. յետագայ սերունդները մարգարէների քարոզածներն ընդունեցին իբրեւ աստուածային յայտնութիւններ, բայց նրանց գրուածներին հետևում էին միայն արտաքուստ: Յիսուս այժմ մարգարէների պէս անխնայ մտրակում էր ժամանակակից կեղծաւորներին, որոնք նրա վեհ հոգին ըմբռնելու ընդունակ չէին, ուստի կատաղում էին ու մտածում իրանց հանգիստը վրդովողին սպանելու:

Դ. Ի՞նչ դատաստան կտրեց նրանց վրայ:

«Օձեր, իժի ծնունդներ, ինչպէս պիտի փախչէք գեհենի դատաստանից: Դրա համար ձեզ մօտ ուղարկում եմ մարգարէներ, իմաստուններ, դպիրներ:

Նրանցից շատերին կրօնաւոր, խաչ կրնանէք, շատերին կրտանջէք ձեր ժողովարանների մէջ և կրնալածէք քաղաքից քաղաք, որպէս զի ձեր գլխին ընկնի երկրի վրայ թափուած բոլոր անմեղ արիւնը, արդար Աբելի արիւնից սկսած մինչև Բաբուլի որդի Զաքարիայի արիւնը, որին սպանեցիք տաճարի և սեղանի մէջ տեղը: Ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, այն ամենը կընկնի ներկայ սերնդի վրայ»:

(Մատթ. ԻԳ. 34—36)

Փարիսեցիք յարգող էին ձևանում այն մարգարէներին, որոնց ուղղութեան դէմ այժմ պայքար էին մղում: Այդ պատճառով Յիսուս նրանց անուանեց մարգարէսպանների զաւակներ:

Ե. Երուսաղէմի ճակատագիրը:

«Երուսաղէմ, Երուսաղէմ, դո՛ւ որ կոտորում էիր մարգարէներին և քարկոծ անում քեզ մօտ ուղարկուածներին, քանի քանի անգամ կամեցայ բո՛ւստ կուկներին ժողովել ինչպէս հաւն իրա թիւերի տակ է ժողովում ձագերին, բայց դու չըկամեցար: Մօտե՛նում է ժամանակը, երբ ձեր տունը կըլինի ձեր գրէխին աւերակ, բայց հաստատ եմ ասում, ինձ այլևս չէք տեսնիլ մինչև այն օրը, երբ կասէք՝ օրհնեալ լինի նա, որ եկել էր Տիրոջ անունով»:

(Մատթ. ԻԳ. 37—39)

Յիսուս գիտէր, որ Երուսաղէմն է եղել մարգարէների Աստուծո ծառաների սպանողների որջը, չընայած որ իրա կատարի հակառակորդներն էլ այդտեղ էին բնակուած, բայց և այնպէս զայրանալու փոխարէն կարեկցում էր քաղաքին, որ ամբարտաւանօրէն յետ է մղում գէպի ինքը պարզած ազատարար բազուկը:

Ամփոփում: Յիսուս ի՞նչ քերութիւններ բռնեց փարիսեցոց երեսին: Ի՞նչու էր նրանց մեծամիտ, ամբարտաւան

Համեմատ. համար կարդալ Մարկ. ԺԳ. 38—40, Ղուկ.
Ի. 45—47

Ա. Մեծատան եւ այրու տուրքերը:

Երուսաղէմի տաճարում 13 տուփերով գանազան նը-
պատակներէ համար դանձանակ էին ժողովում: Յիսուս դի-
տում էր կանանց գաւթից, տեսաւ որ մեծատունները խոշոր
գումարներ էին ձգում իբրեւ տասանորդ իրանց եկամուտնե-
րի, իսկ աղքատ այրին միայն չնչին բան գցեց: Յիսուս
գերադասեց այրու տուրքը, որովհետեւ այդ նրա ամբողջ
տնտեսած գումարն էր, նրա արարքի մէջ կար թէ անձնա-
գոհութիւն և թէ անկեղծ բարեպաշտութիւն, որովհետեւ նա
հաւատացած էր, թէ տաճարին նուիրելով նուիրում է Աստ-
ծուն:

— 141 —

Քանի գանձատուփ էր դրուած, Ալրի կանայք ի՞նչ դիրք սնեին հրեից մեջ, Յիսուս ինչո՞ւ այրու ճնջին տուրքը գերադասեց օրինականների խոշոր տուրքերից, ի՞նչ տարբերութեան կայ սամարացու եւ այրու զոհաբերութիւնների մեջ, Այժմեան նր բարեգործութիւնները դուր չէին գալ Յիսուսին։

Համեմատ. համար կարդալ Դուկ. ԻԲ. 1—4

52. ԵՐՈՒՍՏՂԷՄԻ ՏԱՃԱՐԸ ԵՒ ՄԱՐԴՈՒ
ՈՐԴՈՒ ՕՐԸ

Ս. Տաճարի կործանումն ստոյգ, քայց ժամն անշատ է
«Երբ Յիսուս տաճարից դուրս էր գալիս, աշա-
կերաններից մէկն ասեց. «Վարդապետ, նայի՛ր, տես
լինչ քարեր են, ի՛նչ շինուածք է»։ Յիսուս պատաս-
խանեց և ասեց. «տեսնում ես այս հոյակապ շէնքերը,
ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, այնպիսի օրեր վրայ կը հաս-
նեն, որ սրանցից ոչ մինը չի մնալ քար քարի վրայ»։
Երկինք ու Երկիր կանցնեն, բայց իմ խօսքերը չեն
անցնիլ։ Սակայն այդ օրի ու ժամի մասին ոչ ոք չը
գիտէ, ոչ երկնքի հրեշտակները, ոչ մարդու որդին,
բացի Հօրից»։ (Մարկ. ԺԳ. 1—2, 31—32)

Աշակերտներին վրայ տաճարի հոյակապ շէնքը խոր տը-
պաւորութիւն էր անում, նրա պատերը, կարծում էին, յա-
ւիտեան անսասան են մնալու բնութեան արհաւիրքների դէմ:
Փարիսեցիք նոյնպէս հաւատացած էին, որ հաստահիմ պա-
տերի պէս անխախտ են մնալու նրա մէջ կատարուող ծեսերն
ու արարողութիւնները: Սակայն Յիսուսի վրայ այլ տպա-
ւորութիւն էին թողնում թէ տաճարը և թէ նրա մէջ եղած
աւստուածապաշտութիւնը: Համոզուած էր, որ շուտ կը կոր-
ծանուին պատերը, կը փոխուեն ծէսն ու պաշտամունքը,
միայն իրա քարոզած մտքերն են, որ անմահ կը մնան յաւի-
տեան:

ւակնացնել, աւելի լաւ է, դուք գնացէք վաճառականներէ մօտ և գնեցէք ձեզ համար: Հէնց որ նրանք գնացին գնելու, փեսան եկաւ. ովքեր պատրաստ էին, նրա հետ մտան հարսանիք և դուռը փակուեց: Յետոյ եկան միւս կոյսերը և ձայն տուին՝ տէր, տէր, դուռը բաց արա: Նա պատասխանեց և ասեց. ճշմարիտ եմ ասում, ձեզ չեմ ճանաչում: — Ուրեմն արթուն կացէք, որովհետեւ չէք իմանում թէ մարդու սրղինն որ օրը և որ ժամին կը գայ:» (Մատ. ԻՆ. 1—13)

Յիսուս այս առակով կամենում էր դարձեալ զգուշացնել իրա հետևողներին, որ չըծուլանան, միշտ ուշիմ ու պատրաստ լինեն. ինչ որ անհրաժեշտ է, իրանց հետ վերցնեն: Անհոգութեամբ չքնեն, երբ կարելի է թերին լրացնել, կամ յոյսները ուրիշների վրայ կը դնեն, թէ չէ մահը փեսայի պէս անակնկալ լոյս կը նկնի ու քեզ չը գտնի անպատրաստ, խաւար վիճակում:

Ա մ փ ո փ ո ս մ: Տաճարն ի՞նչ տեսակ շէնք էր, ի՞նչ տպաւորութիւն էր անում աշակերտների վրայ: Փարիսեացոց կարծիքով ի՞նչ էր աւելի տեսական լինելու: Յիսուսի հայեացքով ամենից տեսական ի՞նչն էր լինելու: Ինչո՞ւ Յիսուս իրոհեց տեղերին յորդորում էր զգաստ, պատրաստ լինել, իմաստուն եւ յիմար կոյսերի առակով մարդիկ ինչի՞ց պիտի զգուշանային:

Համեմատ. համար կարդալ Մատթ. ԺԴ. 34—36. Մարկ. ԺԴ. 24—27, 32—37 Դուկ. ԻԱ. 25—27, 34—36

53. ՃՇՄԱՐԻՏ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՏԻՐՈՋ ՕՐՈՒԱՅ ՀԱՄԱՐ

Ա. Բանքարները.

«Յիսուս այս առակն ասեց. «մի մարդ օտար երկիր էր գնում. իրա ծառաներին կանչեց և իրա ունեցածը նրանց յանձնեց, մէկին 5 քանքար տուեց, միւսին 2, երրորդին 1. Իւրաքանչիւրին իրա կարո-

ղութեան համեմատ և գնաց իրա ճանապարհը: Ժամանակ անցնելուց ետ տէրը վերադարձաւ և ծառաներից հաշիւ պահանջեց: Առաջին ծառան մօտ եկաւ ասեց. «տէր, դու ինձ տուիր 5 քանքար, ահա նրանց վրայ ուրիշ հինգ քանքար էլ աւելացրել եմ»: Տէրն ասեց նրան. «ընտիր և լաւ ծառայ, որովհետեւ քիչ քանի մէջ հաւատարիմ էիր, քեզ շատի վրայ կառավարիչ կը կարգեմ, արի մասնակցիր քո տիրոջ ուրախութեանը»: — Երկրորդ ծառան եկաւ և ասեց. «տէր, ինձ երկու քանքար տուիր, ահա ուրիշ երկուսն էլ շահել եմ»: Տէրն ասեց. «ազնիւ և բարի ծառայ, որովհետեւ այդ քիչ մէջ հաւատարիմ էիր, քեզ շատի վրայ կառավարիչ կը կարգեմ, մտիր քո տիրոջ ուրախութեանը»: — Երրորդ ծառան, որ մէկ քանքար էր ստացել, եկաւ և ասեց. «Տէր, գիտէի, որ դու մի խիստ մարդ ես, հնձում ես այն տեղից, ուր չես ցանել, ժողովում ես այն տեղից, ուր չես փռել. վաճառեցի ձեզանից, գնացի և թագցրիք քանքարը գետնի տակ. ահա ստացիր քո տուած քանքարը»: Տէրը բարկացած պատասխանեց. «դու չար և վատ ծառայ, եթէ գիտէիր, որ չըցանած տեղից հնձում եմ և չը փռած տեղից ժողովում եմ, ինչո՞ւ չէիր իմ արծաթը սեղանաւորներին յանձնում, որ գայի իմ գումարը տոկոսներով պահանջէի: Այժմ առէք դրանից այն քանքարը և տուէք 10 քանքար ունեցողին: Որովհետեւ ով ունի, նրան դարձեալ կը տրուի, իսկ ով չունի, եղածն էլ կառնուի: Այն անախտան ծառային տարէք դրսի խաւարը, թող այնտեղ լայ և առամները կրճատի»:

(Մատթ. ԻՆ. 14—30)

Քանքարի բանակը ըստ յունականի՝ 2000 ուռլ էր, ըստ հոռմէականի՝ 3500 ուռլ։ Քանքարն այստեղ նիւթական չըպիտի հասկանալ։ Յիսուս դրանով աչքի առաջ ունէր Աստծու արքայութեան հոգին, որ դրել էր իրան հետեողների մէջ։ Ամեն մի աշակերտ այդ հոգեւոր դրամապոետը պիտի շահեցնէր երկնքի արքայութեան օգտին գործելով, ոչ որ իրաւունք չունէր ասելու՝ իմ ուժը քիչ է կամ իմ գործունէութեան շրջանը փոքր է։ Իւրաքանչիւրն իրաւութի համեմատ պիտի գործի։ Պարտաճանաչ, խելօք մարդիկ անշահ, ապարդիւն չեն թողնում աստուածաշնորհ ձիրքերը, աշխատում են հոգեւոր կեանքը ձուլացնել իրանց մէջ և այդպիսով դառնում են մասնակիցներ Հօր կեանքին։ Դրանք հաւատարիմ ծառաներն են։ Բայց աշխարհում կան անազնիւ, վատշուէր անձինք, որոնք երկիւղ կրելով կորցնել մարմնաւոր կեանքը, ոչ տեղից շարժուել են կամենում, ոչ քրտինք թափել։ մընում են ծոյլ, անգործ, վերջը տրտնջում են, թէ ինչո՞ւ իրանցից անձնագոյութիւն է պահանջում։ Ահա երրորդ ծառան։

Բ. Ոչխարներն ու այծերը.

«Յիսուս ասեց. «եբք մարդու որդին գայ իրա փառքով, հետն էլ նրա բոլոր հրեշտակները, այն ժամանակ կը բազմի իրա փառքի գահի վրայ, բոլոր ազգերը կը ժողովուեն նրա առաջ, դրանց կը բաժանի իրարից, ինչպէս հովիւը ոչխարներին բաժանում է այծերից։ Ոչխարները կը կանգնեցնի իրա աջ կողմը և այծերը ձախ կողմը։ Այն ժամանակ թագաւորը կասի աշակողմեաններին՝ եկէք իմ Հօր օրհնութեան, ժառանգեցէք արքայութիւնը, որ աշխարհի սկզբից ձեզ համար պատրաստուած է, որովհետեւ երբ քաղցած էի, ինձ կերակրեցիք, երբ ծարաւ էի, ինձ խմեցրիք, օտար էի, ձեզ մօտ օթեւան տուիք, մերկ էի, ինձ հագցրիք, հիւանդ էի, ինձ այցելեցիք, բանտումն էի, ինձ տեսնելու եկաք։ Այն ժամանակ արդարները կը պատասխանեն նրան և կասեն՝ տէր, երբ

տեսանք քեզ քաղցած ու կերակրեցինք, կամ ծարաւ ու խմեցրինք։ Ե՛րբ տեսանք քեզ օտար տեղ ու օթեւան տուինք, կամ մերկ և հագցրինք։ Ե՛րբ տեսանք քեզ հիւանդ կամ բանդի մէջ և այցելութեան եկանք։ Թագաւորը կը պատասխանի նրանց՝ ճշմարիտ եմ ասում, երբ այս փոքր եղբայրներից մէկին այդ ծառայութիւնը արել էք, այդ նոյնն է թէ ինձ էք արել։ Յետոյ կասի ձախակողմեաններին՝ հեռու ինձանից, անիծուածներ, գնացէք յաւիտենական կրակը, որ պատրաստուած է սատանայի և նրա հրեշտակների համար, որովհետեւ քաղցեցի, ինձ չը կերակրեցիք, ծարաւեցի, չը խմացրիք, օտար էի, ձեր տունը չընդունեցիք, մերկ էի, չը հագցրիք, հիւանդ ու բանդարկուած էի, այցելութեան չեկաք։ Այն ժամանակ նրանք կը պատասխանեն՝ տէր, երբ տեսանք քեզ քաղցած, ծարաւ, մերկ, օտար, հիւանդ, բանդարկուած և քեզ ծառայութիւն չարինք։ Թագաւորը կը պատասխանի նրանց՝ ճշմարիտ եմ ասում, երբ այս փոքրերից մէկին ծառայութիւն չարիք, այդ նոյնն է թէ ինձ չարիք։ Ուստի դուք կը գնաք յաւիտենական տանջանքը, իսկ արդարները յաւիտենական կեանքը։

(Մատթ. ԻԵ. 31—46)

Յիսուս ոչխարների ու այծերի առակով կամեցաւ ցոյց տալ երկու տեսակի մարդ կանց։ Այն մարդիկ, որոնք հասկանում են թէ հոգեւոր կեանքը նրանց տրուած է Հօր կամքը կատարելու համար—այսինքն ուրիշներին զթալու, օգնելու—առակի մէջ ներկայանում են ոչխարների դերում իբրեւ Հօր օրհնութեան, իսկ նրանք, որոնք գերադասելով մարմնաւոր կեանքը վազում են սին վայելքների ետեւից, ու իրանց զրկում իսկական կեանքից—առակի մէջ կոչւում են այծեր—ձախակողմեաններ կամ անիծուածներ։ Առա-

Չինները կարեկից, գթասիրտ տիպերն են, վերջինները ան-
տարբեր, անկարեկից:

Ամփոփում. Քանքարի քսնակը ի՞նչ գումարի էր հա-
շատար: Յիսուս ի՞նչ քանքարների մասին էր խօսում: Ի՞նչ է
նշանակում Տիրոջ օր կամ անեղ դատաստանի օր: Ծառու-
ներն ի՞նչպես վարուեցին ստացած քանքարների հետ: Ի՞նչ
վարձատրութեամբ արժանացան հաւատարիմները եւ ի՞նչ
պատժի ծոյց—ջարբ: Յիսուսի աշակերտները—հետեւողներն
ի՞նչ դրամագլուխ էին ստացել նրանից:

54. ՅԻՍՈՒՍ ԲՈՐՈՏ ՍԻՄՕՆԻ ՏԱՆԸ.

Ա. Հակառակորդների խորհուրդը:

Ճերկու օրից ետ լինելու էր զատիկը և բաղար-
ջակերաց տօնը: Քահանայապետներն ու դպիրները
խորհուրդ էին անում թէ ինչպէս նենգութիւնով բռ-
նեն Յիսուսին և սպանեն, բայց յետոյ ասում էին՝
լաւ չէ այս տօնի միջոցին անել, չըլինի թէ ժողո-
վրդի մէջ խռովութիւն ծագի: (Մարկ. ԺԴ. 1—2)

Յիսուսի հակառակորդները, որ գլխաւորապէս Մեծ ա-
սեանի անդամներն էին, համոզուած էին, որ եթէ նա շա-
քունակի ամեն քայլում իրանց վարկը գցել ժողովրդի աչ-
քում, իրանց հեղինակութիւնը հողի կը հաւասարուի: Երկար
ժամանակ նրա հետ վէճի բռնուեցին, հետապնդեցին, որ
խանգարեն, բայց երբ տեսան բոլոր ջանքերը զուր է անցնում,
վճռեցին ուղանալ: Սինեաթիօնի անդամները հաւատացած
էին, որ աստուածային գործի պաշտպանութիւնը պահան-
ջում է այդպէս վարուել: Մնում էր խորամանկութիւնով նը-
քան բռնել, զգուշութեան համար արտաքին դատավարու-
թեան ձեւերը վրան կատարել ու յետոյ մեղցնել:

Բ. Բորոտ Սիմօնի տան դէպքը:

Ճերբ Յիսուս գտնուում էր Բեթանիայում և բո-
րոտ Սիմօնի տանը նստած էր, ներս եկաւ մի կին,

ձեռին ունէր նարդեան, ագնիւ, մեծագին իւղով լե-
շիշ. այն շիշը կոտրելով իւղը թափեց Յիսուսի գլխի
վրայ: Աշակերտների չարութիւնն եկաւ, նրանք ա-
սում էին՝ ինչո՞ւ զուր կորցնել այդ տեսակ իւղը. կա-
րելի էր վաճառել, 300 դահեկանից աւելի կը տային,
ու այդ գումարը բաժանել աղքատներին: Ամենն էլ
շատ զայրացել էին կնոջ վրայ: Յիսուս ասեց նրանց.
«Հանգիստ թողէք դրան, մի մեղադրէք, դա մի բարի
գործ արեց իմ անձի վերաբերեալ. ամեն անգամ աղ-
քատներ ունէք ձեզ հետ, երբ կամենաք, կարող էք
նրանք բարութիւն անել, բայց ինձ չէք կարող միշտ
ձեզ հետ ունենալ. Դա ինչ որ ունէր ու կարող էր
անել, արեց և կանխապէս խնկեց, օծեց իմ մարմինը
անել, իբրեւ պատանելու նշան: Ճշմարիտ եմ ասում ձեզ,
ուր էլ քարոզուի այս Աւետարանը աշխարհի երեսին,
դրա արածը ևս կը խօսուի դրա յիշատակի համար»:
(Մարկ. ԺԴ. 3—9)

Յիսուս զգալով իրա վախճանի մօտենալը, զնաց վեր-
ջին անգամ Բեթանիա իրա բարեկամներին հրաժեշտ տալու:
Ընթրիքի միջոցին մի կին մտաւ տուն և մի շիշ նարդոսի
իւղ թափեց նրա վրայ. թանկ բան էր, արժէր 30 ուրլի,
այդ գումարով կարելի էր մի գերի անել: Աշակերտներն ափ-
սոսալով իւրի կորստի վրայ, զանազան դիտողութիւններ
էին անում, բայց Յիսուս, որ անթիւ ցաւագար կանանց
բժշկել էր, կնոջ այդ գոհարերութիւնն ընդունում էր իբրեւ
նշան երախտագիտութեան:

Գ. Աշակերտը մատնիշ:

«Յուդա իսկարովտացին, որ մէկն էր 12 առա-
քեալներից, այդտեղից վեր կացաւ, զնաց քահանայա-
պետների մօտ, որ Յիսուսին մատնի նրանց ձեռք:
Երբ հակառակորդներն այդ լսեցին, շատ ուրախացան,

խոստացան, որ նրան արծաթ կըտան: Դրանից ետ
նա յարմար առիթ էր որոնում, որ Յիսուսին մատ-
նի»:
(Մարկ. ԺԴ. 10—11)

Յուդան էլ միւս աշակերտների պէս հաւատացած էր,
որ Յիսուսը Մեսիան է, միւսների պէս նա եւ յոյս ունէր
բարձր պաշտօն ստանալու: Կարծել էր, որ շուտով Յիսուս
Երուսաղէմից հռոմայեցոց կարտաքսի եւ իրա թիկնապահ
աշակերտներին վայելուչ պաշտօններ կըտայ: Բայց օր օրի
վրայ հիասթափեցնող արարքներ էր տեսնում, օրինակ Յի-
սուս ասում էր—տուրք տուէք հռոմայեցոց, մի հետեւէք փա-
րիսեցոց: Յուդան, որ ջերմեռանդ հրէայ էր, չէր կարողա-
նում հասկանալ թէ ինչպէս կարելի է հայրենասէր փարի-
սեցուն անարգել եւ հռոմայեցու պէս թշնամուն սիրել: Այդ
քաւական չէր, Յիսուս դեռ գուշակում էր Երուսաղէմի ու
նրա տաճարի կործանումը: Յուդան երկար տատանուելուց
ետ իրա մէջ հրաժարուեց Յիսուսին Մեսիա ընդունելուց:
այդ դառ հիասթափութիւնը Յուդային այնտեղ հասցրեց,
որ վճռեց իրա երբեմնի սիրած վարդապետին մատնել քա-
հանայապետների ձեռք, որոնք այժմ նրա կարծիքով հրէա-
կան ազատութեան պաշտպաններն էին:

Ամփոփում: Յիսուս ինչո՞ւ վտանգաւոր անձ էր հա-
մարում քահանայապետների համար: Մեծ ատեանի անդամ-
ները զիստաւորապէս ինչ էին պաշտպանում: Յիսուս Բերա-
նիայում ինչ բարեկամներ ունէր: Ո՞վ էր նրան երախտագի-
տութեան նշան ցոյց տուողը: Ի՞նչ շարժառիթից զայրացան
աշակերտները: Յուդան ինչո՞ւ ապերախտ քայլ արեց: Ի՞նչ
կասկածներ էին ծագել նրա հոգիս մէջ:

Համեմատ. համար կարգաւ Մատթ. ԻԶ. 1—16. Յովհ.,
ԺԲ. 2—8

55. ՈՏԵԱԼՈՒԱՅ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԸՆԹՐԻՔ

Ա. Ոտնալուայ:

«Յիսուս իմանում էր, որ հայրն ամեն ինչ իրա

ձեռն է տուել, թէ ինքն Աստծուց է եկել եւ կրկին
Աստծու մօտ է գնում, վերկացաւ ընթրիքի սեղանից,
որ պատրաստած էր Երուսաղէմի մէջ Յովհաննէս
Մարկոսի զարկարած վերնատանը, վերարկուն վէր-
դեց, առաւ մի դենջակ, մէջքը կապեց, ջուր ածեց
կոնքը եւ սկսեց լուանալ աշակերտների ոտները եւ մէջք
կապած դենջակով սրբել: Նրբ ոտները լուացաւ վեր-
ջացրեց, կրկին վերարկուն հագաւ, սեղանին բազմեց
ու խօսեց. «գիտէ՞ք թէ արդեօք ինչո՞ւ արի այս: Դուք
ինձ կանչում էք՝ վարդապետ եւ տէր, եւ չէք սխալ-
ւում, որովհետեւ ես այդպէս եմ: Այժմ եթէ ես վար-
դապետ եւ տէր լինելով ձեր ոտները լուացայ, դուք
աւելի պարտական էք իրար ոտներ լուանալ: Սրանով
ձեզ մի օրինակ տուի, ինչպէս որ ես ձեզ ծառայե-
ցի, այնպէս էլ դուք ծառայեցէ՛ք իրար: Երանի կըլի-
նի ձեզ, եթէ այս կատարէք»:

(Յովհ. ԺԳ. 3—5, 12—15, 17)

Հրէաների մէջ սովորութիւն էր, երբ բազմականներն
իրանց տեղերը բռնում էին, սեղանի մեծը բաժակ առնելով
ձեռք փառք էր տալիս Աստծուն նուիրած առատ բերքերի՝
ցորենի, գինու համար: Այդ բաժակից խմում էին բոլոր
բազմականները: Յետոյ բերում էին կոնք, ջրաման, դենջակ,
ամենն էլ ձեռները լուանում էին, ապա հաց ուտելն սկսում:
(Այսպիսի սովորութիւն կայ եւ հայ դիւղերում): Յիսուս ա-
շակերտներին անհուն խոնարհութեան օրինակ տալու հա-
մար լուաց նրանց ոտները վերնատան մէջ:

Բ. Վերջին անգամ զգուշացրեց:

«Ընթրիքի ժամանակ Յիսուս դարձաւ աշակերտ-
ներին ու ասեց. «ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, որ ձեր
միջից մինը մատնելու է ինձ եւ այն էլ նա, որ հետո
մի ամանից ուտում է»: Աշակերտները լսեցին տըրտ-

մեցին և սկսան մէկ մէկ դիմել ու հարցնել՝ միթէ
էս եմ, տէր, միթէ էս եմ, տէր: Յիսուս պատաս-
խանեց նրանց. «Ձեր տասներկուսիցդ նա է, որ ձեռը
մխեց սկաւառակի մէջ: Մարդու որդին գնում է այն
ընթացքով, ինչպէս նրա համար գրուած է, բայց վայ
կըլինի այն մարդուն, որի ձեռով մարդու որդին
կըմատնուի: Լաւ էր, եթէ այդ մարդը ամենևին ծը-
նուած չըլինէր»:

(Մարկ. ԺԴ. 18—21)

Յուդան իբրև դանձապահ մօտ էր լինում Յիսուսին.
սա ղենջակ կապելուց ետ ոտներ լուանալն սկսեց նրանից ու
շարժուածքից գուշակեց սրտինը: Վարդապետը մեղմ կեր-
պով աշխատում էր մոլորուած աշակերտի խիղճը զարթեց-
նել, որ զգայ իրա զգուելի մտադրութիւնը: Յուդային ուղիղ
ճանապարհի բերելու համար Յիսուս ընտրել էր սիրալիր,
քնքոյշ եղանակ, ամենևին չէր կամենում ասել բացարձակ
դու ես մատնիչը, որ միւսների առաջ ամօթահար չանի:
Նրա նպատակն էր, որ յանցաւորն ինքը իրա սխալն զգայ
ու դարձ գայ:

Գ. Արէք այս իմ յիշատակի համար. «Ընթրի-
քի միջոցին Յիսուս հացն առաւ ձեռը, օրհնեց և
կտրելով տուեց նրանց և ասեց. «Առէք, կերէք, դա
իմ մարմինն է»: Եւ բաժակը ձեռն առնելով գոհացաւ
և տուեց նրանց, ամենը խմեցին այն բաժակից: Յի-
սուս ասեց նրանց. «սա իմ արիւնն է նոր ուխտի,
որ շատերի համար թափոււմ է: Ճշմարիտ եմ ասում
ձեզ, այլեւս չեմ խմելու որթի բերքից մինչեւ այն
օրը, երբ այս նոր կըխմեմ Աստծու արքայութեան
մէջ»:

(Մարկ. ԺԴ. 22 - 25)

Յիսուսի անձնաւորութեան միջոցով աշակերտները
շաղկապուած էին իրար հետ: Գլխաւորն այժմ պիտի նրանց
միջից հեռանար ու աշակերտների ուսերի վրայ էր մնում

նրա ստեղծած սրբադան գործի շարունակելը: Այդ բանը կը
յաջողուէր այն ժամանակ, եթէ միացնող կապը մնար ան-
խզելի, եթէ վարդապետի հոգին շարունակէր ապրել նրանց
մէջ և եռանդ տար: Այս ամենն զգում էր Յիսուս, ուստի
սրտի փափագն ու ակնկալութիւնները նրանց յայտնեց.
«մարմնաւոր կեանքը պահպանող հացն ու գինին ճաշակելիս
թող յիշեն իրան, իրա կենդանի յիշատակը կըդառնայ նը-
րանց հոգևոր կեանքի մոտենդը»:

Ա. մ փ ո փ ու մ. Հրեաները հաց ուտելուց առաջ արեւե-
լեան ի՞նչ սովորութիւն էին գործադրում: Յիսուս ի՞նչ նպա-
տակով լուացաւ աշակերտների ոտները: Յիսուս ինչի՞ց գու-
շակեց Յուդայի որոշումը: Ինչո՞ւ հրապարակով չէր նախա-
տոււմ, Հաց ու գինով ի՞նչ օրինակ էր տալիս: Վերջին բն-
րիքն ի՞նչ խորհուրդ դարձաւ քրիստոնեաների համար:

Համեմատ. համար կարդալ Մատթ. ԻԶ. 17—29, Մարկ.
ԺԴ. 12—17, Դուկ. ԻԲ. 7—23, Յովհ. ԺԳ. 21—30

56. ՅԻՍՈՒՍ ԳԵԹՍԵՄԱՆԻ ՊԱՐՏԻՉՈՒՄ

Ա. Աշակերտների խոստումը. «Խորհրդաւոր ընթ-
րիքի վերջում օրհնութիւն երգելուց ետ աշակերտ-
ները վարդապետի հետ գնացին դէպի Ջիթենեաց
լեռոր: Յիսուս ասեց նրանց. «այս գիշեր դուք ամե-
նըդ ինձանից գայթակղուելու, հեռանալու էք, որով-
հետեւ գրուած է թէ՛ կըզարկեմ հովուին և ոչխար-
ները կըցրուեն: Բայց իմացէք, յարութիւն առնելուց
ետ ձեզանից առաջ կըգնամ Գալիլիա»: Պետրոսը պա-
տասխանեց. «Տէր, թէկուզ ամենն էլ գայթակղուեն
ու երես թեքեն քեզանից, միայն ես այդ անողը չեմ»:
Յիսուս ասեց նրան. «Ճշմարիտ եմ ասում քեզ, հէնց
դու այս գիշեր մինչև աքաղաղի երկու անգամ կան-
չելն ինձ երեք անգամ կ'ուրանաս»: Պետրոսն իրա
խօսքի վրայ աւելի պնդելով ասում էր. «ոչ, տէր»:

եթէ հարկաւոր լինի, կեանքս էլ կըտամ քեզ համար, բայց քեզ չեմ ուրանալ»։ Այդպէս հաւատացնում էին և միւս աշակերտները»։ (Մարկ. ԺԴ. 26—31)

Գեթսեմանէն Զիթենաց լեռան ստորոտումն էր. մի երեսին Բեթփագէն էր, միւս ստորոտում Բեթանիան։ Քաղաքից դուրս գալով Յիսուս քայլերն ուղղեց դէպի Գեթսեմանէ, որ նրա սովորական գիշերային օթեաններից էր. Մեսիայի ակնկալութեամբ ոգևորուած աշակերտները խոստանում էին անբաժան մնալ վարդապետից և զո՞հ բերել նրա համար իրանց կեանքն ու արիւնը։ Նրանց համար մինչ այդ վայրկեանն անհասկանալի էր Յիսուսի ակնարկած արքայութիւնը, որտեղ ամենաաւագը պիտի ծառայէր կրտսերագոյնին։

Բ. Աղօթքի ժամը. «Եկան գիւղը, որի անունն էր Գեթսեմանի։ Յիսուս աշակերտներին ասեց. «Նըստեցէք այստեղ, մինչև ես գնամ աղօթք անեմ»։ Իրա հետ վերցրեց Պետրոսին, Յակոբոսին, Յովհաննէսին և մտաւ պարտէզը։ Նրա վրայ տխրութիւն և զարհուրանք եկաւ։ Այն ժամանակ ասեց աշակերտներին. «հոգիս տխուր է մահու չափ, մնացէք այստեղ և աղօթեցէք»։ Ինքը մի քիչ առաջ գնալով երեսի վրայ ընկաւ գետնին և աղօթում էր, որ եթէ հնար է այդ ժամն իրանից հեռացնէ։ Ասում էր. «հայր, հայր, քո ձեռին ամեն բան հնարաւոր է, այս բաժակն ինձանից անցկացրու, բայց ոչ ինչպէս ես եմ կամենում, այլ ինչպէս դու»։ Դրանից ետ եկաւ աշակերտների մօտ և տեսաւ նրանց քնոտած։ Պետրոսին դիմեց. «Սիմօն, միթէ քնել ես, տես, մի ժամ գոնէ չըկարացիր արթուն մնալ։ Արթուն կացէք և աղօթք արէք, որ փորձութեան մէջ չընկնէք։ Հոգիս յօժար է ամեն տեսակ զրկանք կրելու, բայց հոգիս տկար է»։

Յիսուս դարձեալ գնաց, նոյն կերպ աղօթեց։ Վերադարձաւ աշակերտներին կրկին քնած գտաւ. նրանց աչքերը ծանրացել էին ու չէին իմանում թէ ինչ պատասխանեն նրան։ Երրորդ անգամ եկաւ աղօթելու տեղից ու ասեց նրանց. «քնեցէք այսուհետեւ և հանգստացէք, որովհետեւ վերջը հասել է և ժամն եկել, շուտով մարդու որդին մատնւում է մեղաւորների ձեռը։ Ուրեմն վեր կացէք գնանք, որովհետեւ ինձ մատնողը մօտեցաւ»։ (Մարկ. ԺԴ. 32—42)

Յիսուս կամաւոր կերպով պատրաստուում էր մահուան. հակառակորդների հետ անվերջ պայքարելը, վերջին օրերի սրտմաշ մտածմունքները կարող էին նրան յոգնեցրած լինել. իբրև մահապարտ յիշելով խաչի վրայ մեռնելը բնականաբար սոսկում կըզգար։ Կեանքի ճգնաժամերին սովորաբար նա դիմում էր հայր Աստծու օգնութեան աղօթելով։ Բար նա դիմում էր հայր Աստծու օգնութեան աղօթելով։ Այդպէս էլ արեց վերջին ժամին, բայց աշակերտները, որոնք օրօրում էին իրանց Մեսիայի թագաւորութեան մէջ բարձր պաշտօններ ստանալու յոյսերով, ինչ կըհասկանային թէ աղօթող վարդապետի հոգու մէջ ինչքի են անցնում։

Գ. Յուդան որոշումն իրագործեց. «Այս խօսքը դեռ Յիսուսի բերանումն էր, որ իսկարովտացի Յուդան երեւաց, նրա ետեւից մեծ բաղմունքիւն արերով և բրբրով զինուած։ Նրանց մէջ կային քահանայապետներ, դպիրներ, ծերեր։ Մատնիչն այսպիսի նշան էր տուել. «ում որ ես կըհամբուրեմ, նա է, բռնեցէք և զգուշութեամբ տարէք»։ Յուդան մօտեցաւ և Յիսուսին ասեց. «ռաբբի, ռաբբի» և համբուրեց նրան։ Աւրոսին ու զինուորները թափուելով կալանաւորեցին։ Յիսուսի մօտ կանգնողներից մէկը սուր քաշեց քահանայապետի ծառայի վրայ և ականջը կտրեց։ Յիսուս դարձաւ իրան կալանաւորողներին ասեց.

«սրբերով և բրբերով էք զուրա եկել, ինձ իբրեւ աւազակի բռնելու: Չէ՞ որ ամեն օր տաճարում ուսուցացանում էի, ինչո՞ւ չըբռնեցիք, երևի նրա համար, որ կատարուեն մարգարէի գրածները»: Այն ժամանակ բոլոր աշակերտները թողին և փախան:

(Մարկ. ԺԴ. 43—50)

Յուդան հեռացել էր իրա որոշումն ի կատար ածելու համար: Աշակերտները միարան խոստացել էին վարդապետին պաշտպանել և կարծելով թէ նիւթական արքայութեան համար են կոռուելու, մէկը նրանցից սուր ևս վերցրել էր: Բայց մեծ հիասթափութիւն պատեց նրանց, երբ այդ օրհասական վայրկեանին Յիսուս արգելեց աշակերտներին սուր բարձրացնել:

Ամփոփում. Գերսեմանէն ձեր էր գտնուում: Աշակերտներն ինչ էին որոշել: Յիսուսի տխրելու պատճառն ինչ էր: Ճգնաժամերին Յիսուսն ունէր դիմում, Ի՞նչ օգնութիւն կը տար նրան աղօթելը: Յիսուսի վրա ինչպէս կազդէր աշակերտների անհոգ քնելը: Ի՞նչ տեսակետով էին խոստանում պաշտպանել Յիսուսին: Վերջն ինչո՞ւ աշակերտները բողիքն նրան ու փախան:

Համեմատ. համար կարգալ Մատթ. ԻԶ. 31—56, Դուկ. ԻԲ. 39—54, Յովհ. ԺԳ. 31—38, ԺԸ. 2—12

57. ՅԻՍՈՒՍ ՄԵԾ ԱՏԵԱՆԻ ԱՌԱՋ

Ա. Վկաների ցուցմունքները. «Յիսուսին գիշերը տարան կայիափա քահանայապետի մօտ: Այնտեղ ժողովուեցին նոյնպէս բոլոր քահանայապետները, դպիրները և ծերերը: Պետրոսը հեռուից հետեւում էր Յիսուսին, մինչեւ զնաց մտաւ քահանայապետի գաւթի ներսը, նստեց սպասաւորների հետ և կրակի մօտ տաքանում էր: Իսկ քահանայապետներն ու ողջ ա-

տեանը Յիսուսի դէմ ցուցմունքներ էին որոնում, որ կարենան նրան սպանել, բայց չէին գտնում: Շատ շատերը նրա դէմ սուտ վկայութիւն էին տալիս, միայն նրանց ասածներն իրար չէին բռնում: Ուրիշները վեր էին կենում, նրա դէմ այսպէս սուտ վկայում. «մենք լսեցինք նրա բերանից, որ ասում էր՝ այս ձեռագործ տաճարը կը քանդեմ և երեք օրում այս ձեռագործ տաճարը կը քանդեմ և երեք օրում կը շինեմ ուրիշը, որ ձեռագործ չըլինի»: Սակայն այս վկայութիւնն էլ բաւական չեղաւ»:

(Մարկ. ԺԴ. 53—59)

Յիսուսին տարել էին գիշերային հարցաքննութեան ենթարկելու: Մեծ ատեանի անդամների միահամուռ ցանկութիւնն էր Յիսուսին սպանել: Դատաւորները հետամուտ չէին ճշմարտութեան, նրանք աշխատում էին լոյս հանել վկային, որոնք ցոյց տալին, թէ Յիսուսի գործունէութիւնը ներ, որոնք ցոյց տալին, թէ Յիսուսի գործունէութիւնը հիմնովին ֆլաստակար է հրէից ազգին, իրան հռչակում է Մեսիա, գուշակում է տաճարի կործանումը, կարճ խօսքով՝ Մեսիա, գուշակում է տաճարի կործանումը, կարճ խօսքով՝ հայհոյում է Աստծուն. իսկ մահուան դատապարտելու համար այս վերջին կէտը կարեւոր էր:

Բ. Յիսուսին հարց ու փորձի ենթարկելը. «Այն Բ. Յիսուսին հարց ու փորձի ենթարկելը մէջտեղ գալով ժամանակ քահանայապետը ատեանի մէջտեղ գալով հարցրեց Յիսուսին. «Ինչո՞ւ ոչ մի բան չես պատասխանում, տեսնո՞ւ ես, սրանք ինչե՞ր են ասում քո դէմ»: Յիսուս լուռ կանգնած էր և ոչինչ չէր պատասխանում: Քահանայապետը զարձեալ նրան դիմեց տախտանում: Քահանայապետը զարձեալ նրան դիմեց հարցնելով. «արդեօք դո՞ւ ես Քրիստոսը, օրհնեալ հարցնելով. «արդեօք դո՞ւ ես Քրիստոսը, օրհնեալ Սատծու որդին»: Յիսուս պատասխանեց. «այո, ինչ-դու ասիր, ես եմ, բայց կըտեսնէք մարդու որդուն և երկնքի նստած և երկնքի ամպերի զօրութեան աջ կողմից նստած և երկնքի ամպերի վրայ գալիս: Քահանայապետն իսկոյն իրա պատմութեան հանդէպ պատասխանելով ասեց. «մեզ այլևս վկաներ չենք

հարկաւոր են, անա լսեցինք սրա բերանից հայհոյան-
քը, ի՞նչ կարծիք էք յայտնում: Նրանք ամենը մի-
սուսին դուրս բերին մահապարտ: Միքանիսն սկսան
երեսին թքել, ձորձ փռելով նրա գլխին, խփում էին
կռուփով և ասում. «գուշակիր, ո՛վ Քրիստոս, թէ
ո՞վ էր, որ քեզ խփեց»: Սպասաւորներն ապտակում է-
ին նրան»:
(Մարկ. ԺԳ. 60—65)

Բ. Մատնիչի մահը:

«Երբ լուսացաւ, քահանայապետներն ու ժողովրդի ծերերը խորհուրդ արին Յիսուսի մասին, որնը բան սպանեն, թե երբ կապկապած առան, գնացին և և յանձնեցին պոնտացի: Պեղատոս դատաւորի ձեռք:

Երբ մատնիչ Յուդան տեսաւ, որ Յիսուսին զուր տեղը մահապարտ յայտարարեցին, զղջաց իրա արարքի վրայ, ստացած արծաթը տարաւ քահանայապետների ու ժողովրդի ծերերի մօտ և ասեց. «ես մեղանշել եմ, որովհետեւ մահի մատնեցի մի անմեղ արիւն»: Նրանք պատասխանեցին, «մեզ ի՞նչ փոյթ, այդ քո գործն է»: Յուդան արծաթը գցեց տաճարի մէջ և դուրս եկաւ, գնաց ու խեղդուեց: Իսկ քահանայապետներն արծաթը վերցնելով ասին. «արժան չէ, որ այդ փողը ընծայ ընդունենք, որովհետեւ արիւնի գին է»: Իրանց մէջ խորհուրդ անելով որոշեցին այդ փողով գնել Բրուտի ագարակը օտարականներին թաղելու համար»: (Մատթ. Իէ. 1—7)

Յուդան ևս Պետրոսի նման Յիսուսին ընդունել էր իրբ և Մեսիա և այդ հաւատով նրան հետեւել: Վերջը հրապարակեց իրա անկալութեան մէջ, դառնացած սրտով կամեցաւ վրէժ հանել Յիսուսից թէ ինչո՞ւ իրան խաբել է: Բայց զայրոյթն անցնելուց ետ սառ դատողութիւնը ցոյց տուեց, որ իրա կազմած կարծիքը սխալ է եղել, որ վարդապետը մի աղնիւ ու ընտիր հոգի է, որին չի կարողացել հասկանալ: Խիղճը զարթելով սկսեց նրան տանջել, սև արարքը դատապարտել, և սրտի հանգիստը խլել: Նա չըզդիտէր որ աստուածային սէրը կընքի զղջացող յանցաւորին, ընկաւ յուսահատութեան մէջ ու խղճի խայթից ազատուելու համար խեղդուեց:

Ա. մ. փ. ո. փ. ո. մ. Պետրոսը Յիսուսին ի՞նչ էր երեսակայումս: Ի՞նչ էր սպասում նրանից, ի՞նչի՞ց ստիպուած ուրացաւ իրա

վարդապետին: Բայց վերջն ինչո՞ւ լաց եղաւ: Յիսուսի վերաբերմամբ Յուդան ի՞նչ էր հաւատացած: Ինչից դրդուած մտնեց իրա վարդապետին: Զայրոյթն անցնելուց ետ ի՞նչ զգաց: Զղջալուց ետ էլ ինչո՞ւ էր խեղդուում: Յուդային պիտի կարեկցել քե ոչ:

Համեմատ, համար կարգաւ Մատթ. ԻԶ. 69—75. Դուկ, ԻԲ, 55—62 Յովհ. ԺԸ. 26—27.

59. ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ՊԻՂԱՏՈՍ

Ա. Յիսուս հռոմէական դատաւորի առաջ: «Առաւօտն իսկոյն քահանայապետները խորհուրդ անելով ծերերի, դպիրների և բոլոր ատենականների հետ Յիսուսին կապկապած տարան և Պիղատոսի ձեռք տըւին: Սա հարցրեց. «դ՞ու ես հրէից թագաւորը»: Յիսուս պատասխանեց. «այդ դու ես ասում»: Քահանայապետները սաստիկ չարախօսում էին նրա վրայ. բայց նա ոչ մի պատասխան չէր տալիս: Պիղատոսը կրկին հարցրեց նրան. «ինչո՞ւ ոչ մի պատասխան չես տալիս, տես քեզ վրայ ի՞նչքան ամբաստանութիւններ են դնում»: Իրանից յետոյ էլ Յիսուս ոչ մի պատասխան չըտուեց, որի վրայ Պիղատոսը շատ զարմացաւ: (Մարկ. ԺԵ. 1—5)

Հերովդէս մեծի յաջորդն էր Արքեպայոսը. հռոմայեցիք դրան տարագրելուց ետ Հրէաստանը կառավարում էին դատաւորի միջոցով, որ նստում էր Կեսարիա և միայն տօների ժամանակ գալիս Երուսաղէմ: Այս անգամ դատաւորը պոնտացի Պիղատոսն էր, որի առջև էլ իրան չէր պաշտպանում Յիսուս, որովհետեւ համոզուած էր թէ հռոմայեցի պաշտօնեան հետամուտ չի ճշմարտութիւն փնտրելուն, երբ Սինեգրիոնի անդամներն իրան մահն են պահանջում: Աւելի շուտ կտտարելու էր ժողովրդի առաջնորդների պահանջը, քան թէ տեղիք տալու, որ մի գալիլիացի քարոզչի պատ-

ճառով իրանից բողոքեն: Յիսուս դրա համար գերադասուհի էր լուս մալ, քան թէ զուր տեղ խօսել:

Բ. «**Իղատոսն ու ժողովուրդը.**» Ամեն տօնի ժամանակ Պիղատոսն արձակում էր մի կալանաւոր, որի համար հրէաները խնդրում էին: Այդ միջոցին կալանաւորուած էր Բարաբբա անունով մէկը խռովարարների հետ, որոնք խռովութիւն անելիս մարդ էին սպանել: Ամբոխը բարձրաձայն սկսեց աղաղակել և սովորականի համաձայն խնդրել, որ իրանց համար արձակի Բարաբբային: Պիղատոսը նրանց պատասխանեց և ասեց. «զուցէ կամենում էք, որ ձեզ համար հրէից թագաւորին ազատ թողնեմ»: Նա գիտէր, որ քահանայապետները նախանձից են մատնել Յիսուսին, և նրանք են ամբոխին համոզել, որ Բարաբբայի արձակումը խնդրի: Ուստի Պիղատոսը դարձեալ խօսելով հարցրեց. «հապա ինչպէս կը կամենաք, որ ես վարուեմ հրէից արքայի հետ»: Քահանայապետների զորդմամբ զրգուռած ամբոխը դարձեալ աղաղակեց. «խաչել տուր նրան»: Պիղատոսը հարցրեց. «ինչ կարուցիւն է գործել, որ խաչել տամ սրան»: Խռոված ամբոխը աւելի բարձր աղաղակում էր ու ասում. «խաչ բարձրացրու զրան»: Պիղատոսը կամենալով ամբոխի սրտով գնալ, ազատ թողեց Բարաբբային, իսկ Յիսուսին գանահարելով թոյլ տուեց, որ տանեն խաչ բարձրացնեն»: (Մարկ. ԺԵ. 6—15)

Դալիլիայից ու այլ տեղերից եկած ուխտաւոր ժողովուրդը, որ Նրուսաղէմ մտնելիս Յիսուսին ովսմննւած էր կանչում, տեղաւորուած էր քաղաքի շրջակայքում: Վաղ առաւօտ, երբ Յիսուսի գլխին դատաստան էին կտրում, դեռ ուխտաւոր ժողովուրդը քաղաք չէր եկել: Քահանաներն ու փառիսեցիները ժողովել էին բուն երուսաղէմացի ամբոխին,

նրան սրել կատաղեցրել էին Յիսուսի դէմ, որ նա գաւառից եկել է ու մեր ծէսերը, հնաւանդ սովորութիւնները ծաղրում, անարգում: Ամբոխն իմանալով, որ նազովրեցին Իսրայէլի Աստծուն ու տաճարին թշնամի է ու հոռմայեցոց բարեկամ, բարձր գոռալով խնդրում էր Պիղատոսից, որ նրան խաչել տայ:

Գ. Մահապարտի վիճակը. «**Զինուորները Յիսուսին տարան ներսը, գաւթի մէջ, որտեղ հրապարակն էր, և ամբողջ գնդին կանգնեցրին:**» Յիսուսին հագցրին կարմիր ծիրանի, գլխին դրին փշերից հիւսած պսակ և սկսան նրա առջև զլուխ խոնարհեցնել ու ասել. «ողջոյն քեզ, հրէից թագաւոր»: Ապա եղեգով ծեծում էին նրա զլուխը, թքում էին երեսին և ծաղրելու գիտաւորութեամբ ծունր դնում նրա առջև: Երբ ծեծելն ու ծանակելը վերջացրին, հանեցին վրայից քղամիտն ու ծիրանին, հագցրին իրա հանդերձները և դուրս բերին, որ տանեն խաչելու»: (Մարկ. ԺԵ. 16—20)

Սովորաբար մահապարտի հետ այժմ էլ շատ տեղերում տմարդի են վարուում, իբրեւ մարդկային իրաւունքներից զրկուածի: Զինուորները Յիսուսին ծաղրելու համար մի եղած անցը էին կրկնում: Ժամանակով եզրկատացիք մի մարդու զարդարում էին թագաւորի ծիրանիով, ձեռք պապիւրուսի ձող տալիս, առջևը չոքում ու ծաղրելով կանչում. «հրէից թագաւոր, հրէից թագաւոր»: Այդ բանը պատահեց էր Աղէքսանդրիայի միջով անցնող Ազրիպայի հետ, այժմ հոռմայեցիք կրկնում էին հրէայ Յիսուսի գլխին:

Ամփոփում. Հերովդէս Մեծի յաջորդն ուլկաւ: Արքեպիսոփի ԷտՀրեաստանը ուժեր եին կառ. ավարում: Յիսուս ինքու իրան ջեր պաշտպանում Պիղատոսի առաջ: Յիսուսի խաչում պահանջողը ո՞ր ժողովուրդն էր: Փարիսեցիք ու քանանայապետները ամբոխին ի՞նչ էին հաւատացրել: Յիսուսին դատաւարտելիս Պիղատոսն ի՞նչ գիրք քոնէց: Ի՞նչ առիթով էին ծաղրում Յիսուսին:

Համեմատ. համար կարդալ Մատթ. ԻԷ. 11—30, Ղուկ. ԻԳ. 1—5, 17—25, Յովհ. ԺԸ. 28—40. ԺԹ. 1—16:

60. ՅԻՍՈՒՍԻ ԽԱՉԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Դէպի Գողգոթա. «Երբ զինուորները Յիսուսին տանում էին դէպի կառափնատեղը, տեսան մէկ մարդու, Սիմօն Կիւրենացի անունով, հանդիպ վերադառնալիս, բռնեցին, խաչը դրին նրա շալակին, որ Յիսուսի ետևից տանի: Յիսուսի ետևից գնում էին բազմաթիւ մարդիկ ու կանայք, լաց ու կոծով սուգ էին անում նրա համար: Յիսուս դարձաւ ու նրանց ասեց. «Երուսաղէմի դուստրներ, իմ վրայ մի լաք, այլ սգացէք ձեզ վրայ ու ձեր որդիներանց վրայ: Ուրովհետեւ կըզան օրեր, երբ երանի կըտան ամուսնւորին, չրբեր որովայններին և այն ստինքներին, որ մանուկ չեն կերակրել: Այն ժամանակ կասեն լեռներն՝ ընկէք մեր վրայ, բլուրներ՝ մեզ ծածկեցէք ձեր տակ: Ուրովհետեւ եթէ դալար փայտի հետ այսպէս են վարուում, ինչպէս պիտի վարուեն չորի հետ»: Քերին ուրիշ երկու չարագործներ ևս, որ նրա հետ խաչեն»: (Ղուկ. ԻԳ. 26—32)

Յիսուսի թշնամիները—հակառակորդները ցնծութեան մէջ էին, որ խաչել տալով նրան իրանց հեղինակութիւնը կըփրկեն վտանգից: Յիսուսի անարգ մահը նրանք համարում էին արդար հատուցումն Իսրայէլի Աստծու կողմից: Այդ էր պատճառը, որ երբ ուժասպառ Յիսուսը ծանր խաչը կրելիս ընկնում էր, հակառակորդները կարեկցութեան նշոյլ չէին երեւցնում: Յիսուս իրա վիշտը ու տառապանքը մոռացած յորդորում էր Երուսաղէմի սգաւոր կանանց, որ իրանց ապագայ սերունդների գլուխը լան, որպէս զի նրանք էլ իրան չարչարողների պէս անտարբեր, խաւարամիտ հոգի չունենան:

Բ. Յիսուս եւ իրա թշնամիներ: «Երբ հասան Գողգոթա կոչուած տեղը, որ կառափնատեղն էր, նրան տուին գինի լեղու հետ խառնած, երբ համը տեսաւ, չէր կամենում խմել: Չինուորները նրան խաչ բարձրացրին, վիճակ գցելով իրանց մէջ բաժանեցին նրա հագուստի կտորները, որպէս զի կատարուի մարգարէի խօսքը. «Հանդերձներս բաժանեցին իրանց մէջ և պատմուճանիս վրայ վիճակ գցեցին»: Չինուորները խաչից մօտ նստած հսկում էին նրան, նրա գլխավերեւ կպցրած էր մի տախտակ, որի վրայ գրած էր նրա վնասակարութիւնը, թէ սա է Յիսուսը, հրէից թագաւորը: Նրա հետ խաչեցին երկու աւագակների ևս, մէկին աջ, միւսին ձախ կողմից: Ուղբեր անցնում էին, հայհոյում էին նրան և գլուխները շարժելով տեսնում. «Վահ, դու, որ տաճարը քանդում էիր ու երեք օրում նորից շինում, ազատիր քեզ, եթէ Աստծու որդի ես և իշխր այդ խաչից»: Քահանայապետները զըպիրների և ծերերի հետ նոյնպէս ծաղրում էին և տեսնում. «ուրիշներին ազատեց, իրան ազատել չի կարողանում: Եթէ Իսրայէլի թագաւորն է, թող այժմ իջնի խաչից և մենք հաւատանք դրան: Նրա յոյսը Աստծու վրայ էր, թող այժմ փրկի դրան, եթէ դրան սիրում է, չէ որ ասում էր թէ ես Աստծու որդի եմ»: Յիսուս իրան հայհոյողների համար Աստծուն խընդրում էր. «Հայր, ներիր նրանց, որովհետեւ չըգիտեն, թէ ի՞նչ են անում»:

(Մատթ. ԻԷ, 33—43. Ղուկ. ԻԳ, 34)

Զարմանալի է Յիսուսի անձնուիրութիւնը և մեծահոգութիւնը. խաչի վրայ անգամ իրա մասին չէր ցաւում, այլ ինչպէս միշտ, միայն տառապող ժողովրդի մասին: Ամենին

չէր վշտանում քահանայապետներէ, փարիսեցիներէ ծաղրից, ընդհակառակ նրանց կարեկցում էր, որովհետեւ նրանք իրանց արարքով ցոյց էին տալիս ողորմելի տգիտութիւնը և բարոյական կոպտութիւնը:

Գ. Աւագակները: Վախուած չարագործներէ մինը հայհոյում էր Յիսուսին և ասում. «չէ՛ որ դու ես Քրիստոսը, փրկիր քեզ էլ, մեզ էլ: Միւս ընկերը նըրան սաստելով պատասխանեց. «Մի՛թէ չես վախենում Աստծուց, չէ՞ որ դու էլ նոյն պատժի մէջն ես: Մենք գոնէ մեր գործած յանցանքների հատուցումն ենք կըրում, իսկ սա ոչ մի վատ բան չի արել»: Յետոյ դարձաւ Յիսուսին ասեց. «Տէր, յիշիր ինձ, երբ գալու կըլինես քո արքայութիւնով»: Յիսուս ասեց նրան. «Ճշմարիտ եմ ասում քեզ, այսօր ինձ հետ կըլինես դրախտում»: (Ղուկ. ԻԳ. 39—43)

Յիսուսի հոգին անհուն տանջանքների միջոցին ճաշակեց մի քաղցր բերկրանք, մի անասելի ցնծութիւն: Յիսուս իրա հեզութիւնով աւագակներից մէկի սրտում առաջ էր բերել զղում: Մինչև այդ օրը նա ապրել էր անազնիւ ճանապարհով, նրա հոգու աչքը մնացել էր փակ վեհի, բարձրի համար: Բայց երբ Յիսուսին տեսաւ իրա թշնամիների համար աղօթելիս, նա զարմացաւ, նրա փակ հոգին բացուեց, խաւար սիրտը աստուածային կեանքի շողով լուսաւորուեց, և այդ շողը նրա սիրտը մտաւ փրկչի գէմքից:

Դ. Մայր եւ որդի: «Խաչին մօտիկ կանգնած էին Յիսուսի մայր Մարիամը, նրա մօր քոյրը Կղէովպի Մարիամը և մագթաղենացի Մարիամը: Յիսուս երբ տեսաւ մօրը և իրա սիրելի աշակերտին, որ նրա մօտ կանգնած էր, դիմեց մօրը. «այ կին, ահա քո որդին: Ապա դարձաւ դէպի աշակերտը և ասեց. «Ահա քո մայրը»: Այդ ժամանակից սկսած աշակերտ Յովհան-

նէսը Մարիամին վերցրեց պահեց իրա մօտ:

(Յովհ. ԺԹ. 25—27)

Յիսուս մի ժամանակ իրա ազգականներին մերժելով ասել էր. «Նա է իմ մայրը, իմ եղբայրը, ով աշխատում է երկնքի արքայութեան համար»: Այսօր իրա մահուան ժամին հոգաց նաև իրա մօր համար. յանձնելով նրան աշակերտ Յովհաննէսի խնամքին: Վարդապետի կողմից Յովհաննէսին առաւելութիւն տալը զուր չէր, երախտագէտ աշակերտն իրա ապագայ գործունէութեամբ ապացուցեց, որ միանգամայն իւրացրել էր Յիսուսի զգալու մտածելու և զործելու ձևերը:

Ե. Չարչարանքի զագաթնակէտին. «Յերեկուայ 6 ժամից (այժմեան հաշուով 12 ժ.) խաւար պատեց բոլոր երկրին երեք ժամու չափ: 9 ժամին Յիսուս բարձրաձայն գոչեց. «Աստուած իմ, Աստուած իմ, ինչո՞ւ թողիր ինձ»: Այնտեղ կանգնողներից ոմանք լըսելով այդ ասում էին. «Նղիա մարգարէին է կանչում դա»: Նրանցից մէկն շտապով վերցրեց, քացախի մէջ սպունգը թաթախեց, եղէգի ծայրին ամրացնելով մօտեցրեց նրա բերանին, որ խմի: Միւսներն ասում էին. «սպասէք, տեսնենք, արդեօք Նղիան գալիս է օգնելու»: Երբ Յիսուս լեզուով քացախի համն առաւ, ասեց. «ամեն ինչ կատարուած է». յետոյ բարձրաձայն աղաղակելով ասեց. «Հայր, քո ձեռն եմ աւանդում իմ հոգին»: Այս ասելով շունչը փչեց: Այդ միջոցին տաճարի վարագոյրը վերելից ներքև կէս եղաւ, գետինը շարժուեց, քարերը պատառուեցին, իսկ հալիւրապետն ու նրա հետի զինուորները, որոնք Յիսուսի վրայ հսկում էին, տեսնելով շարժումն ու բոլոր եղածները, շատ վախեցին ու ասին. «Արդարեւ, սա Աստծու որդի էր»: Թողովուած բազմութիւնը, որ

տեսել էր այս ամենը, կուրծքը ծեծելով վերադառնում էր: Հեռու կանգնած ականատես էին այս ամենին նրա ծանօթները, նրանց մէջ կային և շատ կանայք, որ եկել էին Գալիլիայից»:

(Մատթ. Իէ. 45, 49, 51, 54—55, Ղուկ. ԻԳ. 48)

Խաչելու երկու ձևը կար, նախ մահապարտի ոտներն ու ձեռները տարածած ամրացնում էին թուկերով խաչի վրայ, որ սովամահ լինելով շունչը վիչէր: Սա անագորոյն տեսակն էր, տանջանքը տևում էր շաբաթներով, երկրորդ մահապարտի ոտներն ու ձեռները բևեռում էին խաչի վրայ, մարմինն արիւնքամուկով մի քանի ժամից ետ անշնչանում էր: Յիսուսին խաչել էին երկրորդ տեսակով: Խաչեալի ցաւերը ու տանջանքները մեղմացնելու համար սովորաբար նրան խմամացնում էին թմրեցնող հեղուկ, որ պատրաստում էին մեծամեծների կանայք: Յիսուս հրաժարուեց այդ խմիչքն ընդունել, կամենալով մինչև վերջին վայրկեանը փաւ գիտակից իրա ցաւին ու չարչարանքին: Նրա միակ ապաւէնը հայր Աստուածն էր, որից օգնութիւն էր հայցում աղօթելով:

Ամփոփում: Խաչն ինչո՞ւ Յիսուսի շալակն էին տընել: Հակառակորդները նրա մահն ինչ էին համարում: Խաչելու քանի տեսակը կար: Թշնամիները ինչ էին անում խաչի մօտ: Խաչուած Յիսուսն ինչ հոգսերով էր պաշարուած: Տանջանքի միջոցին ի՞նչ անակընկալ բերկրանք ճաշակեց նրա հոգին: Յիսուսի նր արարքը դարձի բերեց աւագակին, Ո՞ւմ յանձնեց մօրը խնամելու հոգսը: Ինչո՞ւ հրաժարուեց քմրեցնող խմիչքն ընդունելուց: Նրա յոյսը ո՞ւմ վրայ էր:

Համեմատ. համար կարդալ Մարկ. ԺԵ. 20—32, Ղուկ. ԻԴ. 44—49 Յովհ. ԺԹ, 17—24, 28—30

61. ՅԻՍՈՒՍԻ ԹԱՂՈՒՄԸ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ա, Թաղումը. «Երբ որ մթնեց, եկաւ մի մեծատուն մարդ, Արիմաթիա քաղաքից, Յովսէփ անունով, որ եղած էր Յիսուսի աշակերտը: Սա ներկայացաւ

Պիղատոսին ու խնդրեց Յիսուսի մարմինը: Պիղատոսը հրաման արեց, որ մարմինը տան նրան: Յովսէփը մարմինը խաչից վերցնելով, փաթաթեց մաքուր կտաւներով և տեղաւորեց նոր գերեզմանում, որ փորուած էր վէմի մէջ և գերեզմանի դռանը իբրև կափարիչ գլորեց մի քար ու գնաց» (Մատ. Իէ. 57-60)

Հակառակորդներն ի հարկէ կըհանգստանային տեսնելով Յիսուսի հոգին աւանդելը: Վարդապետը մեռած էր և աշակերտներն ահից ցաւ ու ցրիւ եղած: Սակայն քահանայապետները զուր էին կարծում, թէ Յիսուսի քարոզած բանն էլ մեռաւ. ընդհակառակ, նրա բռնի մահը աւելի վառեց ու բորբոքեց թմրած սրտերը, որոնց մէջ պիտի յարութիւն առնէր զարմանալի քարոզչի պատկերը: Այդպիսի սրտերից մինն էր արիմաթեցի Յովսէփը, որ իրա բարոյական պարտքը համարեց Յիսուսի մարմինը խաչից վերցնելն ու թաղելը:

Բ. Իւղւորներ կանայք. «Կիւրակի առաւօտ վաղ գերեզման եկան Մարիամ մագթաղինացին, Յովհաննան, Յակոբի Մարիամը և ուրիշ կանայք և հետները բերին իւղ, խոնկ, տեսան որ գերեզմանի բերանին դրած սալքարը հեռու է գլորած, ներս մըտան և չըգտան Յիսուսի մարմինը: Մինչ նրանք այդ պատճառով տրտմութեան մէջ էին, ահա լուսեղէն հագուստով երկու մարդիկ երևացին նրանց: Երբ նրանց տեսքից սարսափեցին և երեսները խոնարհեցրին զէպի երկիր, լուսափայլ մարդիկ ասին. «Ի՞նչու էք կենդանին որոնում մեռելներին մէջ, նա այստեղ չէ, յարութիւն առաւ: Յիշեցէք թէ ի՞նչպէս խօսեց ձեզ հետ, երբ Գալիլիա էր. նա ասում էր՝ մարդու որդին պիտի մատնուի մեղաւոր մարդկանց ձեռք, նրան խաչ կըբարձրացնեն, բայց երեք օրից ետ յա-

ըութիւն կանխի: Կանայք յիշեցին այդ խօսքերը, դարձան ու պատմեցին այս ամենը 11 աշակերտներին և շատ ուրիշներին. նրանց խօսքերը շողփաղփութիւն երևացին և նրանց չը հաւատացին»:

(Ղուկ. ԻԳ. 1—11)

Յիսուսին հետևողներին մէջ կային կանայք ևս, որոնց մասին արդէն խօսուած է. մինչ առաքեալները վախճանում էին թաքստի տեղից դուրս գալ և քաղաքում ազատ շրջելու, այդ կանայքն առաջինն եղան. որ ամենից շուտ յիշեցին Յիսուսին, իւր և խունկ վերցրած գնացին այց նրա գերեզմանին, իրանց երախտագիտութիւնը ցոյց տալու համար: Առաքեալները և ուրիշները առաջին անգամ Մարիամ մագլթաղինացու բերանից լսեցին թէ Յիսուս յարութիւն է առել:

Գ. Պետրոսին և միւսներին երեւալը. «Պետրոսն ինքը վերկացաւ, գնաց գերեզման, նայեց տեսաւ այնտեղ մնացած լոկ կտաւները, վերադարձաւ մտքի մէջ զարմանալով եղելութեան վրայ: — Երևաց Կեփային (Պետրոսին) և յետոյ 12 առաքեալներին, ապա երևաց 500 հոգուց աւելի հաւատացեալներին, որոնց շատերը դեռ այժմ կենդանի են. ոմանք մեռել են: Եւ յետոյ երևաց Յակոբին, ապա բոլոր առաքեալներին: Ամենից վերջը, ասում է Պօղոս, երեւաց ինձ պէս մի անարգի, որովհետեւ ես առաքեալների մէջ տրուպն եմ, չեմ էլ արժանի առաքեալ կոչուելու, որովհետեւ հալածեցի Աստծու եկեղեցին, Քրիստոսի հաւատացեալներին»:

(Ղուկ. ԻԳ. 12 Ա. Կորնթ. ԺԵ. 5—9)

Ճիշտ է աշակերտների մի մասը հրապարակաւ էր Յիսուսի վերաբերմամբ, որ խաչուեց ու մեռաւ, մի մասն էլ փախել էր դէս ու դէն, բայց որովհետեւ հոգով կապուած էին նրա հետ, ծանօթ տեղերը շրջելիս մի առ մի յիշում էին նրա խօսքերը, մանաւանդ վերջին օրերի զրոյցները: Սիրած վարդապետի պատկերը հետզհետէ կենդանանում էր նրանց մտքի մէջ: Ամենից առաջ Յիսուս երևաց Պետրոսին, ապա միւսներին: Առաքեալները և միւս հաւատացեալները օր օր վրայ այն հաստատ հաւատը կազմեցին, որ Յիսուս ոչ միայն կենդանի է, այլև իրանց հետ է մինչև աշխարհի վերջը: Հէնց այս հաւատն էր, որ դարձաւ հիմնաքարը քրիստոնէութեան:

Ա. մ. փ. փ. ու. մ. Քահանայապետների ու փարիսեցիների ջանքն ի՞նչ էր: Յիսուսի բռնի մալը բմրած ուղիների վրայ ի՞նչպէս ներգործեց: Ո՞վ ամփոփեց Յիսուսի մարմինը: Ամենից առաջ ո՞վքեր այցելեցին գերեզմանը: Ինչպէս կանանց ի՞նչ տալիս հրեշտակները: Աշակերտները վարդապետի քնքերն էին յիշում: Ի՞նչն էր կենդանանում նրանց հոգու մէջ: Հետզհետէ հետեւողներն ինչի՞ մէջ համագոյնեցին:

Համեմատ. համար կարգաւ Մատթ. ԻԵ. 62—66, ԻԸ. 1—10, Մարկ. ԺԵ. 42—46, ԺԶ. 1—11, Ղուկ. ԻԳ. 50—54, Յովհ. ԺԹ. 31, 38—42, Ի. 1—18.

62. ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ՇՆՉՈՒՄ, ԱՊՐՈՒՄ ԵՆ ԻՐԱՆՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՎ

Ա. Տրտում աշակերտները. «Աշակերտներից երկուսը միեւնոյն օրը գնում էին մի գիւղ, որ երուսաղէմից հեռու էր 160 ասպարիգով և կոչւում էր Էմմաուս: Իրար հետ զրոյց էին անում անցած դէպքերի վրայ: Նրանց խօսելու և վիճելու միջոցին Յիսուս մօտեցաւ նրանց և հետները գնում էր: Նրանց աչքերը այնքան բռնուած էին, որ չէին կարողանում ճանաչել նրան: Դարձաւ նրանց հարցրեց. «Ինչո՞ւ համար էք իրար հետ վիճում և ինչո՞ւ էք այդպէս տրտմած»: Նրանցից նա, որի անունը կոչեմք պաւս էր, պատասխանեց. «Երուսաղէմում միայն դու ես, որ տեղեակ չես, թէ ի՞նչ է պատահել այնտեղ այս քանի օրս»: Յիսուս հարցրեց. «Ի՞նչ է պատահել»: Նրանք ասին. «մենք խօսում ենք այն Յիսուս նազովրեցու մասին, որ մարգարէ մարդ էր, գործով և խօսքով հզօր էր Աստծու և բոլոր ժողովրդի առաջ: Մեր քահանայապետները և իշխանները մահի դատապարտեցին և խաչ հանեցին: Մենք այն յոյսն ունէինք, թէ նա է, որ պիտի փրկէ Իսրայէլին բայց չը նայած այս ամենին, ահա արդէն երրորդ օրն է, որ այդ բանը պատահեց: Սակայն մեր մօտի կանանցից ոմանք մեզ զարմացրին, նրանք ասին, որ վաղ առաւօտեան գերեզմանն են գնացել և Յիսուսի մարմինն այնտեղ չեն գտել: Վերադարձան ասին, որ նրանք

հրեշտակներն պատկերներ ևս տեսել են, որոնք յայտ-
նել են թէ Յիսուս կենդանի է: Մեզանից ոմանք
վաղեցին գերեզման, գտան այնպէս, ինչպէս կանայք
ասել էին, բայց նրան չըտեսան: (Ղուկ. ԻԴ. 13—24)

Յիսուսի մահից ետ, սարսափի սաստկութիւնն անցել
էր, փախած, զանազան տեղերում թաղնուած աշակերտները
կարողանում էին խմբուել, տպաւորութիւններն իրար հա-
ղորդել: Յափշտակուած վիճակում խօսելիս կամ վիճելիս ի-
րանց աչքերի առջ տեսնում էին Յիսուսի պատկերը: Որ-
քան երկիւղն ու ճնշումը վերանում էին աշակերտների
սրտներէից, այնքան պարզ ու կենդանի էր դառնում սիրած
վարդապետի պատկերը նրանց մտքի, աչքի առաջ: Սյս ե-
րևոյթները աւելի կրկնում էին այն բոլորներին, երբ մրտ-
քով վերադառնում էին այն ժամանակներին, երբ Յիսուս
ապրում, շնչում էր իրանց հետ միասին:

Բ. Յարուցնալը. «Ուղեկիցն ասեց աշակերտնե-
րին. «Շվ անմիտներ, ինչո՞ւ այդքան հեղգասիրտ էք
մարգարէների գրուածներին հաւատալու մէջ: Զէ՞
որ նրանց պէս Գրիստոս ևս պիտի չարչարուէր և
մտնէր իրա փառքի մէջ»: Եւ սկսած Մովսէսից և
միւս մարգարէներից, ինչ որ իրա մասին գրքերի
մէջ գրուած էր, բացատրում էր նրանց: Երբ մօտե-
ցան այն զիւղին ուր գնում էին, ուղեկիցը պատճառ
բերեց թէ ինքն աւելի հեռու տեղ ունի գնալու: Ա-
շակերտները նրան ստիպեցին և ասին. «մեզ մօտ
հանգստացիր, օրն արդէն միկնելու վրայ է»: Յիսուս
մտաւ այնտեղ, նրանց հետ հանգստանալու: Երբ նը-
րանց հետ ընթրիքի նստեց, հացն առաւ, օրհնեց,
կտրեց, նրանց տուեց: Նրանց աչքերը բացուեցին,
հէնց որ ճանաչեցին, նա աներևոյթ եղաւ նրանց աչ-
քից: Աշակերտներն ասին իրար. «զուր չէին մեր
սրտերը ճմլւում մեր մէջ, երբ ճանապարհ գալիս
խօսում էր մեր հետ և մարգարէների գրուածները
մեկնում»: Իսկոյն վեր կացան և վերադարձան Երու-
սաղէմ, գտան 11 աշակերտների հետ և ուրիշներին
միատեղ ժողովուած: Սրանք յայտնեցին այս երկու-
սին. «արդարեւ, Տէրը յարութիւն առաւ և երևաց Սի-

մօսին»: Եւ նրանք էլ պատմեցին ինչ որ ճանապար-
հին պատահել էր և թէ ինչպէս նրան ճանաչեցին
հաց կտրելու ժամանակ: (Ղուկ. ԻԴ. 25—35)

Աշակերտները ճանապարհ գնալիս, տխուր սրտով Յի-
սուսին յիշելիս ոչ միայն սիրելի վարդապետի պատկերն էր
կենդանանում նրանց յիշողութեան մէջ, այլ և նրա բացատ-
րութիւնները մարգարէների գրածների մասին, խորհրդա-
ւոր ընթրիքի միջոցին արտասանած պատուէրները ևն: Ա-
շակերտները լիովին զգում էին Յիսուսի այն խօսքերի ճշ-
մարտութիւնը, թէ ուր որ երկու կամ երեք հոգի ժողովուած
լինէր իմ անունով, իմացէք, որ ձեր մէջն եմ: Ամբապնդ-
ւած էր նրանց մէջ այն գիտակցութիւնը, որ Յիսուս կեն-
դանի է և իրանց հետ է: Գլխաւորն այդ հաւատն էր, միայն
դրանով զինուած կարող էին աշակերտները վարդապետի
ստեղծած գործը շարունակել—Աստուծո արքայութեան համար
աշխատել:

Ա. մ. փ. ո. ւ. մ. Առաջին սարսափն անցնելուց ետ աշակերտ-
ներն ի՞նչ եփն անում, վարդապետի ի՞նչն էր կենդանանում
նրանց մէջ. ինչի՞ մէջ էին նրանք համոզուած:

63. ՅԻՍՈՒՍԻ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏՈՒԷՐՆ ԵՒ ԵՐԿԻՆՔ ՀԱՄԱՐԱՆԱԼԸ

Ա. Գնացէք, ուսուցէք բոլոր հեթանոս ժողովուրդ-
ներին: «Տասն ու մէկ աշակերտները գնացին Գալի-
լիա և բարձրացան այն լեռը, ուր ժամադիր էր ե-
ղել նրանց Յիսուս: Աշակերտները նրան տեսնելուն
պէս ընկան երեսի վրայ, երկրպագեցին, և մի քանիսը
կասկածի մէջ ընկան (երկուացան): Յիսուս մօտե-
ցաւ նրանց, խօսեց հետները և ասեց. «ինձ տուած
է ամեն տեսակ իշխանութիւն երկնքում և երկրի վը-
րայ: Ինչպէս հայրն ուղարկեց ինձ, նոյնպէս ես ուղար-
կում եմ ձեզ, գնացէք այսուհետև ուսուցէք բոլոր հե-
թանոս ժողովուրդներին, մկրտեցէք նրանց Հօր, Որդու
և սուրբ Հոգու անունով և ուսուցէք նրանց պահա-
նելու այն ամենը, ինչ որ ձեզ պատուիրել եմ:
Եւ ահա ես ձեզ հետ եմ ամեն օր մինչև աշխարհի
վերջը»: (Մատթ. Ը. 16—20)

Յիսուս իրա հրապարակական գործունէութեան ժամա-
նակամիջոցում անձնուէր սիրով ու կեանքի օրինակով բո-

լորովին վատապէս էր աշակերտների սրտերը և նրանց դարձ-
րել երկնքի արքայութեան մշակներ: Անհրաժեշտ էր վեր-
ջին պատուէրը տալ, որ նրանք շարունակէին իրանց պար-
տականութիւնը կատարել: Աշակերտներին, որոնք ոգևորուած
էին անմոռանալի վարդապետի յիշատակով, սարսափելի չէր
թուում պարտականութեան ծանուցիւնը, լիալոյս էին, որ
կարող կըլինեն կատարել վարդապետի պատուէրը, որ առա-
ջին անգամ իրանց քարոզութեան ուղարկելիս ասում էր,
«գուք չէք, որ պիտի խօսէք, այլ երկնաւոր Հօր հոգին, որ
ձեք մէջն է»:

Բ. Երկինք համբառնալը: «Յիսուս աշակերտնե-
րին տարաւ Զիթենեաց լեռու մինչև Բեթանիա և
ձեռները նրանց գլխին տարածելով օրհնեց նրանց: Դրանից ետ
վերադարձաւ երկինք, մի ամպ ծածկեց
նրան աշակերտների աչքից: Մինչդեռ նրանք անթարթ
աչքերով նայում էին նրա համբառնալու վրայ, ահա
երևացին երկու սպիտակագգետ մարդիկ և ասին.
«Փախիլիացի մարդիկ, ինչ էք աչքներդ դէպ երկինք
զցել: Այս Յիսուսը, ինչպէս ձեզանից բաժանուելով
վերացաւ երկինք, այնպէս էլ կըգայ»: Նրանք
երկրպագեցին և մեծ ուրախութիւնով դարձան Երու-
սաղէմ. միշտ հանապազ տաճարի մէջ էին, փառաբա-
նում էին Աստծուն և օրհնում»:

Ինչպէս Յիսուս պատուիրել էր, աշակերտներն սպասե-
ցին Երուսաղէմում մինչև Պենտեկոստէ տօնի հասնելը, որ-
պէս զի աշխարհիս զանազան տեղերից այգտեղ ժողովուող
հրէաներին քարոզեն Աստծու Աւետարանը: Իբրև փրկչի ըս-
պասաւորներ իրանց սուրբ պարտականութիւնը կատարելու
համար յոյս ունէին կրելիք նեղութիւնների, զրկանքների
փոխարէն իբրև վարձատրութիւն ստանալ Հայր Աստծու
տան մէջ յաւիտենական օթեաններ:

Ամփոփում. Յիսուս ի՞նչ էր պահանջում աշակերտներից
և փոխարէն ի՞նչ խոստանում. ինչո՞ւ էր պատուիրում Ե-
րուսաղէմում սպասել, Աշակերտների կատարելիք պարտա-
կանութիւնն ի՞նչ էր. ի՞նչ վարձատրութիւն էին սպասում ի-
րանց աշխատանքի փոխարէն:

Համեմատութեան համար կարգաւ Մարկ. ԺԶ, 15—19
Դուկ. ԲԵ. 44—49

Յ Ա Ն Կ

Է2

Նախաբան	5
1 Յովհաննէս-վերջին մարգարէն, 4 հատուած	7
2 Յիսուսի մկրտութիւնը, 1 հ.	11
4 Յիսուսը նոր արդարութեան քարոզիչ 8 հ.	12
4 Կեղծ և ճշմարիտ բարեպաշտութիւն 3 հ.	18
5 Այս աշխարհի բարիքների ուղիղ գնահատումը 3 հ.	22
6 Յիսուս ժառանգութեան բաժանարար չէ 2 հ.	25
7 Խելացի տնտես 1 հատուած	27
8 Մեծատունն ու աղքատը 3	28
9 Երկնաքաղաքացոյց թիւը և ճանաչելու կերպը 3 հ.	31
10 Յիսուսի աշակերտները և նրանց յատկութիւնը 2 հ.	34
11 Ո՛վ չէր կարող աշակերտ լինել Յիսուսին 3 հ.	37
12 Յիսուս մաքսաւորների մէջ 1 հ.	39
13 Փարիսեցու տան խնջոյքը 3 հ.	40
14 Աստուածային փնտրող սէրը 5 հ.	43
15 Չղբատել ոչ ոքի 2 հ.	47
16 Յիսուսի գլխաւորութիւնը և աշակերտներին քարո- զելու ուղարկելը 7 հատուած	49
17 Ինչո՞ւ Յիսուսի աշակերտները պառ չեն պահում 2 հ.	55
18 Որդու խնդրուածները երկնաւոր Հօրից-Տէրուն, աղօթք 9 հ.	57
19 Յիսուս և Յովհաննէս Մկրտիչ 2 հ.	60
20 Յիսուսի գործունէութիւնը ծովափ. քաղաք. 3 հ.	64
21 Երանութիւններ 10 հ.	66
22 Յիսուս և շաբաթ տօները 2 հ.	72
23 Յիսուս և իրա աղգականները 2 հ.	75
24 Ինքնաբերաբար հասնող հունձ 1 հ.	76
25 Տեսակ տեսակ վարկահողեր 1 հ.	78
26 Առական երկնքի արքայութեան մասին 4 հ.	79
27 Յովհաննէս Մկրտչի վախճանը 1 հ.	83
28 Յիսուս և հինգ հազարին կերակրելը 2 հ.	85
28 Յիսուս և Երուսաղէմի փարիսեցիք 3 հ.	87
30 Յիսուս և քանանացի կինը 1 հ.	90
31 Պետրոսի խոստովանութիւնը 2 հ.	91
32 Սուրբ գաղափարին ծառայել. համար ի՞նչ անել 5 հ.	93

33 Քանի անգամ պիտի ներել 2 հ	97
33 Յիսուս Երուսաղէմի ճանապարհին 2 հ	98
35 Յիսուսի հայեացքը ամուսնութեան մասին 1 հ	99
36 Յիսուս և մանուկներ 1 հ	101
37 Մեծատուն պատանին և առակներ երկնքի արքայութեան մասին 5 հ	102
38 Աշակերտների վարձատրութիւնը 4 հ	105
39 Ոչ թէ խաղաղութիւն, այլ երկպառակութիւն 3 հ	109
40 Այգու մշակներ 2 հ	112
41 Չաքէոս մարտաւոր 3 հ	114
42 Յիսուսի մուտքը Երուսաղէմ 4 հ	116
43 Յիսուսի վերաբերմունքը դէպի զղջացողները 4 հ	120
44 Չար մշակները և թագաւորի հարսանիքի ճաշը 4 հ	123
45 Մեսիան և հոռմայեցոց իշխանութիւնը 1 հ	127
46 Հանդերձեալ կեանքի մասին 1 հ	128
47 Ամենագլխաւոր պատուիրանը 2 հ	130
48 Ողորմած սամարացի 3 հ	131
49 Գալիլիացոց սպանուիլը և անպտուղ թղենի 2 հ	134
50 Յիսուսի կշտամբանքը փարիսեցիներին 5 հ	135
51 Այրու լուծանիքը 1 հ	140
52 Երուսաղէմի տաճարը և մարդու որդու օրը 4 հ	141
53 Ճշմարիտ նախապատ. Տիրոջ օրուայ համար 2 հ	144
54 Յիսուս բուրոտ Սիմոնի տանը 3 հ	148
55 Ոտնալուայ և խորհրդաւոր ընթրիք 3 հ	150
56 Յիսուս Գեթսեմանի պարտիզում 3 հ	153
57 Յիսուս Մեծատեանի առաջ 2 հ	156
58 Պետրոսի ուրացութիւնը և Յուդայի վախճանը 2 հ	158
59 Յիսուս և Պիղատոս 3 հ	161
60 Յիսուսի խաչելութիւնը 5 հ	164
61 Յիսուսի թաղումը և յարութիւնը 3 հ	168
62 Աշակերտները շնչում, ապրում են իրանց վարդապետով 2 հ	171
63 Յիսուսի վերջին պատուէրը և երկինք համբառնալ 2 հ	174

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0158760

